

**İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

**YUMUŞAK GÜÇ ARAÇLARI VE TİCARET DEVLETİ
BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN DEĞİŞEN LATİN
AMERİKA POLİTİKASI VE ARJANTİN İLE
İLİŞKİLERİ**
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Atacan TORBALI

Haziran -2019

**İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

**YUMUŞAK GÜÇ ARAÇLARI VE TİCARET DEVLETİ
BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN DEĞİŞEN LATİN
AMERİKA POLİTİKASI VE ARJANTİN İLE
İLİŞKİLERİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Atacan TORBALI

Tez Danışmanı

Dr. Öğretim Üyesi Helin SARI ERTEM

Haziran -2019

ONAY

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans öğrencisi olan Atacan TORBALI'nın hazırladığı ve jüri önünde savunduğu “**Yumuşak Güç Araçları ve Ticaret Devleti Bağlamında Türkiye'nin Değişen Latin Amerika Politikası ve Arjantin ile İlişkileri**” başlıklı tez kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Dr. Öğretim Üyesi, Helin Sarı Ertem

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Lütfullah Karaman

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi, Muzaffer Şenel

Kurumu: İstanbul Şehir Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 19 Haziran 2019

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Alıntılanan başkalarına ait tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini kaynak göstererek atıfta bulunduğum gibi, yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Atacan TORBALI

ÖNSÖZ

Zor geçen 3 yıllık yüksek lisans eğitiminin ardından tezimi nihayet bitirebildim. Tezime 2016 yılında İstanbul’da başlamıştım; ardından Kayseri’de ve İspanya’da devam ettim. En nihayetinde İstanbul’da bitirmenin mutluluğunu yaşıyorum.

Tez çalışmalarım sırasında kıymetli katkılarını esirgemeyen Hüsamettin Arslan, Arjantinli akademisyen arkadaşım Ariel Gonzalez Levaggi, değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Tandoğan ve Doç. Dr. İsmail Ermağan ile, vermiş olduğu değerli bilgiler için Arjantin’in İstanbul Konsolosluğu’ndan Vekil Konsolos Martin Exposito’ya; ayrıca Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu - DEİK’ten Melike Hocoğlu ile değerli hocam Mehmet Özkan’a çok teşekkür ederim.

Bu isimlere ilaveten, Latin Amerika bölgesini uzmanlık alanı olarak seçmemin ardından beni destekleyen ve tez çalışmalarım sırasında hiçbir yardımını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Lutfullah Karaman’a teşekkürü de bir borç bilirim.

Ayrıca tez süresince destekleri, önerileri ve eleştirileri ile bu eseri ortaya çıkarmamı sağlayan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Helin Sarı Ertem hocama sonsuz teşekkür ederim. O olmasaydı bu tezi bitirmem çok zor olacaktı.

Ve son olarak bu tezi canım annem Ayşe Torbalı ve babam Bekir Torbalı’ya ithaf ediyorum. Tez süresince kahrımı çektikleri için... İyi ki varsınız ve ikinize de sonsuz teşekkürler...

Umarım bu tez, Türkiye-Latin Amerika ilişkileri ve Arjantin’le diyalog bağlamında yapılacak akademik çalışmaların sayıca artması ve nitelik kazanmasına kaynaklık eder.

ÖZET

Latin Amerika bölgesi Türk dış politikasında uzun süre hak ettiği yeri bulamamıştır. Ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde Ankara'nın uluslararası alanda yeni ekonomik ve siyasi ortaklar aramaya başlamasıyla birlikte, Latin Amerika Türk dış politikasında daha belirgin bir yer tutmaya başlamıştır. 1990'lı yılların başında devlet başkanları düzeyinde kurulan karşılıklı ilişkiler, 1998 yılında Latin Amerika ve Karayip ülkelerine yapılan açılım ile daha da gelişmiştir. 2006 yılında gözden geçirilen ve güncellenen bu inisiyatif, Türkiye-Latin Amerika ilişkilerinde günümüzde de olumlu izler bırakmaktadır. Bununla beraber, Türkiye-Latin Amerika ilişkileri akademik anlamda halen yeterli ilgiyi yakalayamamış; nispeten az çalışılan konular arasında yer almıştır.

Alanda yaşanan bu boşluğu bir nebze de olsa doldurma amacı taşıyan bu tez, yumuşak güç ve ticaret devleti yaklaşımları ışığında, Türkiye'nin değişen Latin Amerika politikası ve buna bir örnek teşkil eden Arjantin'le ilişkileri incelemektedir. Tez, genelde Latin Amerika, özeldeyse Arjantin ile ilişkilerin 1990'larda hareketlendiğini, ancak özellikle 2000'li yıllarda büyük bir ivme kazandığını öne sürmekte; bunu da Türkiye'nin, ülkenin dış politika yelpazesi ve ticaret devleti kapasitesini arttırmayı amaçlayan yumuşak güç ve kamu diplomasisi çabalarına borçlu olduğunu öne sürmektedir.

Bu hedefle, ilk bölümde, öncelikle kavramsal ve teorik anlamda güç, ve Uluslararası İlişkiler alanında bu kavrama dair tartışmalar özetlendikten sonra, dış politikada yumuşak güç ve ticaret devleti kavramları analiz edilmektedir. İkinci bölümde ise Latin Amerika kıtasında Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarını kullanma çabası ortaya koyulmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin, 2000'li yıllarda daha görünür hale gelen Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA), Yunus Emre Enstitüleri (YEE) ve Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) gibi yeni dış politika aktörleri üzerinden, Latin Amerika'da yaptığı faaliyetler 2. bölümün konuları arasındadır.

3. ve son bölümde ise, Türkiye'nin Latin Amerika kıtası ile geliştirmiş olduğu diyaloga bir örnek olarak Türkiye – Arjantin ilişkileri üzerinde durulmaktadır. Tez kapsamında yapılan çeşitli mülakatlarla zenginleştirilen bu bölümde, Türkiye – Arjantin ilişkileri, iki ülke arasında 2000'li yıllarda artan diyalogun siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarını kapsayacak şekilde, çok boyutlu bir perspektif ile ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Türk dış politikası, yumuşak güç, kamu diplomasisi, ticaret devleti, Latin Amerika, Arjantin.

ABSTRACT

For a long time, Latin America could not achieve the place that it deserves in Turkish foreign policy (TFP). However, in the post-Cold War era, when Ankara had begun to look for new economic and political partners on the international arena, Latin America has begun to occupy a much more notable place in Turkish foreign policy. Mutual relations, which were formed at a presidential level in the beginning of the 1990s, have begun to develop much more by 1998 with the TFP opening to Latin America and the Caribbean Countries. This initiative, which was reconsidered and updated in 2006, leaves positive marks today as well regarding the Turkey - Latin America relations. Nevertheless, the Turkish-Latin America relations could not catch a sufficient level of interest and took place among the relatively less studied subjects.

This thesis, which aims to fulfil this vacuum to some extent, scrutinizes Turkey's changing Latin America policy and its relations with Argentina in terms of soft power and trading state approaches. It claims that relations with Latin America in general and Argentina in particular have basically sparked in the 1990s, but gained a huge momentum especially by the 2000s with Turkey's soft power and public diplomacy efforts that aim to diversify the country's foreign policy spectrum as well as its trading state capacity.

For that purpose, in the first part of the thesis, the conceptual and theoretical meaning of power, and the discussions on it in the field of International relations (IR) are being summarized and then the soft power and trading state concepts in foreign policy are being analysed. In the second part of the thesis, Turkey's efforts to use soft power elements in Latin America are being presented. In this context, the activities that are being performed by Turkey in Latin America via its new foreign policy actors such as Turkish Cooperation and Coordination Agency (TİKA), Yunus Emre Institute (YEE) and Presidency of Religious Affairs (DİB), which have become much more visible in the 2000s, are among the subjects that are being examined in the second part.

The third, and the last, part of the thesis dwells upon the relations with Argentina specifically as a sample case to understand Turkey's improving dialogue with the Latin American continent. This part has been enriched by various interviews made for this research and examines the Turkish-Argentinian relations through a multi-dimensional perspective covering political, economic and cultural spheres of the increasing dialogue between the two countries in the 2000s.

Key Words: Turkish foreign policy, soft power, public diplomacy, trading state, Latin America, Argentina.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1.	5
DİŞ POLİTİKADA YUMUŞAK GÜÇ VE TİCARET DEVLETİ.....	5
TARTIŞMALAR.....	5
1.1. Güç Kavramı ve Dış Politikadaki Yansımaları.....	5
1.2. Yumuşak Güç Kavramı.....	10
1.2.1. Yumuşak Gücün Tanımı	10
1.2.2. Yumuşak Gücün Kaynakları ve Sınırları	14
1.3. Ticaret Devleti Kavramı ve Bu Kavramın Kapsamı	17
1.4. Türkiye'nin Bir Yumuşak Güç Uygulayıcısına ve Ticaret Devletine Dönüşme Çabası ve Temel Hedefleri	19
BÖLÜM 2.	23
YUMUŞAK GÜÇ VE TİCARET DEVLETİ YAKLAŞIMLARI EŞLİĞİNDE TÜRKİYE'NİN DEĞİŞEN LATİN AMERİKA POLİTİKASI	23
2.1. Tarihsel, Kültürel ve Ekonomik Açından Türk Dış Politikasında Latin Amerika	23
2.2 Artan Ticari ve Kültürel Faaliyetler Bağlamında Türkiye'nin 2000'li Yıllarda Latin Amerika ile Gelişen İlişkileri.....	26
2.2.1. Türk Dış Politikasında Yeni Aktörler ve Latin Amerika'daki Faaliyetleri	32
2.2.1.1. TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı)	32
2.2.1.2. Yunus Emre Enstitüleri	34
2.2.1.3. Diyanet İşleri Başkanlığı	36
2.2.1.4. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü	37
2.2.1.5. Türk Hava Yolları	37
2.2.1.6. Anadolu Ajansı	39
2.2.1.7. LAMER (Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi)	39
2.2.2. Diğer Bazı Yumuşak Güç Unsurlarının Latin Amerika ile İlişkilere Etkisi:	41
2.2.2.1. Turizm	41

2.2.2.2. <i>Türk Dizileri</i>	42
2.2.2.3. <i>Çıkar Grupları ve Düşünce Kuruluşları</i>	43
2.2.2.4. <i>Belediyeler</i>	44
BÖLÜM 3.	46
LATİN AMERİKA İLE İLERLEYEN DİYALOĞA BİR ÖRNEK: TÜRKİYE - ARJANTİN İLİŞKİLERİ	46
3.1. Arjantin'in Dünya Siyaseti ve Ekonomisindeki Yeri	46
3.2 Türkiye ile Siyasi İlişkiler	52
3.2.1. Osmanlı Döneminde Siyasi İlişkiler	52
3.2.2. 20. Yüzyılda Siyasi İlişkiler	54
3.2.3. 2000'li Yıllarda Siyasi İlişkiler.....	58
3.3. Türkiye ile Ekonomik İlişkiler.....	60
3.3.1. Arjantin'in Dış Ticaret Dengesi.....	60
3.3.1.1. <i>İthalat</i>	61
3.3.1.2. <i>İhracat</i>	62
3.3.2. Arjantin - Türkiye Arasındaki Dış Ticaret Dengesi	63
3.3.2.1. <i>Türkiye'nin Arjantin'e İhracatı</i>	63
3.3.2.2. <i>Türkiye'nin Arjantin'den İthalatı</i>	66
3.3.5. Arjantin-Türkiye Yatırım İlişkileri.....	68
3.3.6. Arjantin-Türkiye Ekonomik İlişkilerinin Değerlendirilmesi.....	68
3.4. Yumuşak Güç ve Ticaret Devleti Unsurları Çerçevesinde İkili İlişkilerde Bazı Diğer Konu Başlıkları	70
3.4.1. Kültürel Faaliyetler.....	70
3.4.2. Eğitim ve Bilim Faaliyetleri.....	71
3.4.3. Turizm.....	72
3.5. 2000'li Yıllarda Türkiye – Arjantin İlişkilerinin Yumuşak Güç ve Ticaret Devleti Unsurları Eşliğinde Analizi.....	73
SONUÇ	75
KAYNAKÇA	79

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Sert ve Yumuşak Güç Davranış Spektrumu	11
Tablo 2: Dış Ticaret ve 1975 – 2018 Yılları Arasında Türkiye Ekonomisi (Milyar Dolar)	21
Tablo 3: Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerine İhracatı: 2007-2017 Yılları Arası..	26
Tablo 4: Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerine İthalatı: 2007-2017 Yılları Arası..	26
Tablo 5: Türkiye-Şili Dış Ticaret Verileri (2007-2018) Milyon USD.....	28
Tablo 6: Türkiye - Latin Amerika Dış Ticaret Verileri (2003-2016).....	30
Tablo 7: Latin Amerika Ülkelerinden yıllara göre Türkiye'ye gelen turist sayısı (2010-2017).....	41
Tablo 8: Arjantin'in 2008-2017 Yılları Arası Dış Ticareti.....	60
Tablo 9: Arjantin'in Dış Ticaretinde Açık Verilen Ülkeler (Milyon \$).....	60
Tablo 10: Arjantin'in Dış Ticaretinde Fazla Verilen Ülkeler (Milyon \$).....	61
Tablo 11: Arjantin'in En Fazla İthalat yaptığı Ülkeler (Milyon \$).....	61
Tablo 12: Arjantin'in En Fazla İhracat yaptığı Ülkeler (Milyon \$).....	62
Tablo 13: Türkiye'nin Arjantin ile Dış Ticareti (1000 ABD \$).....	63
Tablo 14: Türkiye'nin Arjantin'e İhracatında İlk 20 Ürün*(1000 \$ Doları).....	64
Tablo 15: Türkiye'nin Arjantin'den İthalatında İlk 20 Ürün* (1000 ABD \$)	66
Tablo 16: Yıllara göre Arjantin'den Türkiye'ye gelen Turist Sayısı.....	73
Tablo 17: 1998 -2018 Yılları arasında Türkiye- Arjantin İkili Ticaret Verileri (1.000 USD)	74

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Güney Amerika Haritası..... 23

KISALTMALAR

CELAC	La Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños (Latin Amerika ve Karayip Ülkeleri Birliği)
DEİK	Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
EMITT	East Mediterranean International Tourism & Travel Exhibition (Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı)
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla
LAMER	Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
MERCOSUR	Bienvenidos al Mercado Común del Sur (Güney Ortak Pazarı)
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
TASAM	Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi
TDV	Türk Diyanet Vakfı
TİKA	Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı
TİM	Türkiye İhracatçıları Merkezi
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UNASUR	Unión de Naciones Suramericanas (Güney Amerika Uluslar Birliği)
\$	Amerikan Doları

GİRİŞ

Soğuk Savaş koşullarının da etkisi ile Türk Dış Politikası, geleneksel olarak ABD ve Batı Avrupa ile ilişkilerine öncelik vermiş; buna ilaveten, iç ve dış koşullar el verdiği ölçüde, yakın çevresini oluşturan Orta Doğu, Balkanlar ve Kafkasya ile diyalogunu geliştirmenin yollarını aramıştır. Bununla birlikte, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Türk dış politikasında bir yenilenme ihtiyacı ortaya çıkarmış; değişen konjonktür içinde yakın coğrafya yine önemini korurken, Uzak Doğu, Afrika ve Latin Amerika gibi, uzun süre göz ardı edilmiş kimi bölgelerde daha aktif olmanın yolları aranmıştır.

Bu kapsamda, Türkiye'nin özellikle 1990'lı yılların sonundan itibaren başlayan Latin Amerika açılımları, 2000'li yıllarda daha da hızlanmış; bu bağlamda söz konusu bölgeyle kurulan ilişkiler özellikle 2010'dan günümüze kadar geçen sürede kayda değer bir ivme kazanmıştır. Bu ivmede, Türkiye'nin özellikle yumuşak güç ve ticaret devleti yaklaşımları ışığında atmış olduğu adımların etkisi yadsınamaz. Bu adımlar sayesinde Türkiye, başta ekonomik, siyasi ve kültürel olmak üzere, Latin Amerika ile ilişkilerinde, devasa olmasa da, eskiye nazaran dikkate değer bir fark yaratmayı başarmıştır.

Bu tez çalışmasının temel amacı, Türk dış politikasında uzunca bir süre göz ardı edilen Latin Amerika bölgesiyle ilişkilerde, özellikle 2000'li yıllarda kat edilen mesafeyi ortaya çıkarmak; örnek olarak da Arjantin ile olan ilişkilere yoğunlaşmaktır. Tezin kavramsal ve teorik çerçevesini yumuşak güç ve ticaret devleti yaklaşımları oluşturmaktadır. Amerikalı Uluslararası İlişkiler uzmanı Joseph S. Nye tarafından, ilk kez 1980'lerin sonlarında ortaya atılan “yumuşak güç” kavramı, siyasi olarak istenilen sonuçları, askeri güç gibi zorlayıcı bir unsur olmadan elde etmeye yönelik bir yaklaşımdır. Bu kavram, temelde kültürel öğelerden güç alan, ikna ve rızaya dayanmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye-Latin Amerika ilişkilerine bakıldığında, Ankara'nın bu bölgede, özellikle 2000'li yıllarla birlikte, yumuşak güç unsurları olarak kabul edilen kamu diplomasisi ve kültürel diplomasiyi yoğun bir şekilde kullanmaya çalıştığı görülmektedir. Bu durum bölge ile ilişkilerde yaşanan dönüşümü sağlayan temel etkenlerden biri olmuştur. Bu tezin teorik ve kavramsal olarak incelemeyi seçtiği konulardan biri olan “ticaret devleti” yaklaşımı da, Latin Amerika ile yaşanan

yakınlaşmada etkili olan unsurlar arasındadır. İlk kez Richard Rosecrance tarafından 1986 yılında ortaya atılan bu kavram, dış politikanın geleneksel anlamda öne çıkan toprak kazanımı yerine ticari ve ekonomik unsurlar tarafından belirlendiği devletleri tanımlamak için kullanılmaktadır. 2000’li yıllarla birlikte, Türkiye-Latin Amerika ilişkilerine bakıldığında, Rosecrance’in öne sürdüğü fikirlere paralel bir şekilde, Ankara’nın ortaya koyduğu dış politikada ticaretin oynadığı rolün arttığı, hatta başat bir konum kazandığı dikkat çekmektedir.

Türkiye’nin Latin Amerika ile ilişkilerinde yaşanan seyre ışık tutmayı amaçlayan bu tez çalışmasının “örnek olay” olarak ele alıp, detaylıca analiz etmeyi tercih ettiği ülke ise Arjantin’dir. Tez kapsamında Türkiye’nin Arjantin ile ilişkileri; tarihi, siyasi, kültürel ve ekonomik yönleri ile derinlemesine ele alınmaktadır. Kökleri sadece 150 yıl öncesine dayanan, bu açıdan da görece yeni sayılan Arjantin ile ilişkiler Osmanlı topraklarından 19. yüzyıl sonunda gerçekleşen göçlerle başlamış; Cumhuriyet döneminde de siyasi, ekonomik ve kültürel yönden artma eğilimi göstermiştir. 2000’li yıllara gelindiğindeyse, Arjantin’le ilişkiler karşılıklı çabalarla eskiye nazaran çok daha iyi bir seviyeye taşınmıştır.

Bu çalışma, Türk dış politikasını Latin Amerika bağlamında inceleyen az sayıdaki tezden biri olmakla birlikte, Türkiye - Arjantin ilişkileri üzerine yazılmış ilk tezdır. Türkiye’de Latin Amerika ile ilgili olarak daha önce yazılan tezler daha çok iktisat, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi alanlara yoğunlaşmış olduğu için, bu tez çalışması Arjantin’le ilgili çalışmalarda özellikle Uluslararası İlişkiler alanında yaşanan boşluğa önemli bir katkı sunmayı ve yapılacak yeni çalışmalara kaynaklık etmeyi hedeflemektedir.

Bu bilgiler ışında tezde özellikle şu sorulara yanıt aranmaktadır.

- Yumuşak güç nedir ve kaynakları nelerdir?
- Yumuşak gücün sınırları nelerdir?
- Ticaret devleti nedir?
- Türk dış politikasında yumuşak güç ve ticaret devleti yaklaşımları nasıl öne çıkmaktadır?
- Türkiye’nin uygulamış olduğu Latin Amerika politikası nedir?

- Türkiye Latin Amerika’da yumuşak güç ve ticaret devleti unsurlarını nasıl kullanmıştır? Bu politikada hangi yumuşak güç kaynakları ve aktörleri öne çıkmaktadır?
- Arjantin’in dünya siyasetindeki yeri nedir?
- Türkiye-Arjantin ilişkileri ne zaman ve nasıl başlamıştır?
- Türkiye-Arjantin ilişkilerinde siyasi, ekonomik ve kültürel alanda neler yaşanmıştır?
- Bu ilişkiler özellikle 2000’li yıllarda ne durumdadır?

Araştırmanın kapsamı, Türkiye’nin değişen Latin Amerika politikasını yumuşak güç ve ticaret devleti yaklaşımları eşliğinde irdelemekle sınırlı tutulmuş; konu başlıkları ile ilgili tarihsel bir perspektif verilmekle birlikte, zaman aralığı olarak özellikle 2000’li yıllara yoğunlaşmıştır. Kaynak anlamında ikincil kaynaklar kadar birincil kaynaklara da ulaşılmaya çalışılmış; gerekli literatür taraması sayesinde Türkçe ve İngilizce kaynaklara ilaveten, bazı İspanyolca kaynaktan da yararlanılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma konusu bilimsel dergi, makale, kitap ve internet veri tabanlarından taranıp, sonrasında analize tabi tutulmuştur. Ayrıca özellikle Arjantin ile ilişkiler bağlamında doğrudan diplomatik ve ticari kaynaklara ulaşarak, mülakatlar vasıtasıyla veri güncelliği ve zenginliği yaratılmaya çalışılmıştır. Bu sayede araştırmanın yaşadığı en önemli sıkıntılardan biri olan Türkiye’nin Latin Amerika ve Arjantin’le ilişkileri bağlamında gözlemlenen kaynak sıkıntısının azaltılması hedeflenmiştir. Çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel analiz ve örnek olay yöntemleri kullanılmış; ayrıca çalışma yazarın gerçekleştirdiği yarı yapılandırılmış mülakatlarla desteklenmiştir.

Tez, giriş ve sonuç dışında, toplamda üç bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır. Giriş bölümünden sonra yer alan birinci bölümde “gücün” kavramsal ve teorik anlamı ile Uluslararası İlişkiler alanında bu kavramla ilgili yapılan tartışmalar yer almaktadır. Yumuşak güç tanımı, yumuşak gücün kaynakları, bir yumuşak güç aracı olarak kamu diplomasisi ve ardından ticaret devleti yaklaşımları da yine birinci bölümün konuları arasındadır. İkinci bölümde ise Türkiye’nin değişen dış politikası, bu politikada Latin Amerika’nın kapladığı alanda yaşanan dönüşüm ve bu dönüşümde rol oynayan Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA), Yunus Emre Enstitüleri (YEE) ve Diyanet İşleri

Başkanlığı (DİB) gibi yeni dış politika aktörlerinin ortaya koyduğu faaliyetler üzerinde durulmaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise spesifik olarak Türkiye - Arjantin ilişkileri irdelenmekte; yumuşak güç ve ticaret devleti yaklaşımları eşliğinde bu ülke ile ikili ilişkilerde yaşanan değişim analiz edilmekte ve bu sayede 2000'li yıllarda artan siyasi, ekonomik ve kültürel etkileşimin ilişkilerde yarattığı çok boyutlu ivme detaylarıyla ortaya koyulmaktadır.

BÖLÜM 1.

DIŞ POLİTİKADA YUMUŞAK GÜÇ VE TİCARET DEVLETİ

TARTIŞMALARI

1.1. Güç Kavramı ve Dış Politikadaki Yansımaları

Güç, uluslararası ilişkiler alanında üzerinde en fazla çalışılmış ve çeşitli teorilere konu edilmiş kavramlardan biridir. Bununla beraber güç kavramının tanımlanmasında bazı zorluklar bulunmaktadır, çünkü kavram geniş kapsamlı ve belirsiz bir niteliğe sahiptir (Özdemir, 2008:117). Bunun öncelikli nedeni, bir ülkenin maddi ve manevi kapasitesini oluşturan tüm unsurların güç kapsamında değerlendirilmesi, ancak kavram içinde ele alınan eğitim ve diplomasi gibi bazı konu başlıklarının ne ölçüde güce dönüşebildiğinin somut bir şekilde tespit edilememesidir. Kavramın tanımlanmasında yaşanan bir diğer zorluk ise gücün içinde bulunduğu sistem ve yapıya göre değişkenlik göstermesidir. Uluslararası hukuk kurallarının ve iletişim teknolojilerinin bugünkü düzeyde olmadığı dönemlerde daha çok askeri kapasite ile özdeşleştirilen güç, günümüzde bilgi kaynakları ve iletişim teknolojilerini de içine almaktadır (Özdemir, 2008:117). Bu nedenle de güç kavramı giderek daha göreceli bir anlam içermektedir. Ayrıca gücün tanımını içerdiği fiziksel unsurlara göre yapanlar olduğu kadar, kullanımı ve etkileri üzerinden yapanlar da vardır (Doğan ve Kavak, 246: 2014).

Anlam ve içerik üzerine yaşanan tüm bu karmaşaya rağmen, verilen en basit tanıma göre güç, “bir aktörün başka bir aktörün davranışlarını değiştirebilme yetisidir”; dolayısıyla da güçten bahsedebilmek için öncelikle birden fazla aktörün aynı alanda bulunması ve birbirleri ile temas etmesi beklenir. (Kardaş ve Balcı, 2014: 324). Dahl ise gücü “A’nın, B’nin normal şartlar altında yapmayacağı bir şeyi B’ye yaptırması” olarak ifade etmektedir (1957: 201-203). Realist E. H. Carr’a göre ise siyasetin kendisi, bir anlamda güç politikasıdır (1946: 102). Genel kabul olarak siyaset terimi, devletin tüm faaliyetleri için değilse bile, güç çatışması ile ilgili konuları kapsar. Çatışma durduğunda konu siyasetten çıkar ve rutin bir yönetim meselesine dönüşür. Devletler birbirleri ile posta ve ulaşım hizmetlerini sürdürdüğünde, salgın

hastalıkları bastırduğunda ya da uyuşturucu trafiğini kontrol ettiğinde bu konular siyasi olmayan, teknik konular olarak tarif edilmektedir. Ancak ulusal güvenlikle doğrudan ilgili olan ya da olduğu düşünülen bir mesele ortaya çıktığında, diğeri ile ilişkide olan devletin gücü hemen siyaset meselesi haline dönüşür. Siyaset gücü açısından tatmin edici bir şekilde açıklanamazken, güç her zaman siyasetin önemli bir ögesidir (Carr, 1946: 102). E.H. Carr, güç kavramını askeri güç, ekonomik güç ve fikirler üzerindeki güç olarak sınıflandırmıştır (1946:109-145). Bu güç unsurlarına sırayla baktığımızda şu noktaların altını çizmekte fayda vardır:

Devletlerin temel amacı hayatta kalmaktır ve kötü bir durumda hayatta kalmayı sağlayan en temel unsur askeri güçtür. Bu yüzden askeri güç ulusal gücün her zaman önemli öğelerinden biri olmuştur (Betts, 2017: 169). Coğrafya, doğal kaynaklar ve endüstriyel kapasite gibi bir ülkenin ulusal güç unsurlarına önem atfeden şey askeri mevcudiyettir. İstenen dış politikanın uygulanması için bir askeri yapılanma gereksinimi vardır. Bu yapılanma içinde en önemlisi kuşkusuz teknolojik yenilik, silahlı gücün sayısı ve niteliğidir (Morgenthau, 1948: 88-89).

Ekonomik güç ise her zaman politik gücün bir aracı olmuş ve askeri güç ile ilişkilendirilmiştir. Medeniyetlerin ilerlemesi ekonomik gelişmeye çok yakından bağlıdır. Tarihte askeri ve ekonomik güç arasında giderek artan bir ilişki kurulmuştur. Batı Avrupa'nın Orta Çağ dönemlerinde bireysel askeri yeteneklerini ortaya koyan şehir tüccarları örgütlü bir ekonomik güce dayanarak federal baronları mağlup etmişlerdir. Modern ulusların doğuşu her yerde ticaret ve endüstriye dayanan bir ekonomik orta sınıfın meydana gelmesi ile belirginleşmiştir. Rönesans döneminden 18. yüzyıl ortalarına kadar geçen dönemde yapılan savaşlar ticaret savaşlarıdır ve bu dönemde politik gücün kaynağı refah olarak görüldüğü için devletler zenginliklerini artırmak adına yerel üretime, dışa daha az bağımlı olmaya ve değerli madenleri ellerinde tutmaya çabalamıştır (Carr, 1946:113-114).

Fikirler üzerindeki güç ise en az ekonomik ve askeri güç kadar önemlidir ve her zaman bu iki güçle ilişkili olmuştur. İnkna yeteneği, bir liderde olması gereken önemli gerekliliklerden biridir. Hitabetin, devlet adamlığı tarihinde uzun ve onurlu bir geçmişi vardır. Propaganda ise modern yaşamda siyasetin en etkili araçlarından biri olarak öne çıkar. Propaganda günümüzde uluslararası anlaşmalarda kullanımı çok yaygın olan siyasi bir silah konumundadır (Carr: 1946: 132-141).

Carr gibi klasik realizmin öncülleri arasında yer alan Morgenthau'ya göre ise güç, çıkar kavramı ile yakından ilişkilidir. Morgenthau ulusal çıkarları güç bakımından tanımlamıştır. Ona göre devletlerin amacı güçlerini artırmaktır ve politikalarını bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Realizme göre çıkar kavramı değişmez niteliktedir; zaman ve mekândan bağımsızdır; ancak gücün kullanımı ve içeriği politik - kültürel ortamdan etkilenmektedir (2006: 3-4). Neo-realislerden John Mearsheimer da güç konusundaki çalışmaları ile tanınmaktadır. Mearsheimer'a göre güç, "büyük güçlerin devlet politikalarının para birimi"dir ve para iktisat için ne anlam ifade ediyorsa güç de uluslararası ilişkiler için o anlamı ifade etmektedir (2001: 6-7).

Realist teori gibi, liberal teori de güç konusuna özel bir önem atfetmiş ancak kavramı realistlerden oldukça farklı yorumlamıştır. Özü itibari ile liberalizm eşitlik, rasyonellik, mülkiyet ve özgürlük kavramları üzerine oturmaktadır (Arı, 2013: 293). David Hume, Adam Smith gibi aydınlanma çağı filozoflarının temsil ettiği liberal düşünce politik ve ekonomik alanlara etkiye bulunmuştur (Arı, 2013: 293). Neoliberal akımda devletler için önemli olan işbirliği yapmaktır. Bu bağlamda "ekonomik karşılıklı bağımlılık" geliştirmek ve askeriden çok, ekonomik güç önemini artırmaktadır. Böylelikle devletler ekonomik işbirliği yaparak hayatta kalmaya devam etmekte; ancak bu durum onların çoğu zaman bağımsız karar verme imkânını yitirmelerine sebep olmaktadır (Bozdağlıoğlu ve Esen, 2004: 63-64).

Marksist teoriler de güç konusunu işlemiştir. Karl Marx'a göre siyasal kuruluşlar ekonomik alt yapıya dayanan üst yapılardır. Devletler burjuvazinin proletarya üzerindeki egemenliğini güçlendirmek için çalışır. Sosyalizm sınıfların ortadan kalkmasına yol açacak ve devleti de ortadan kaldıracaktır. Marx'a göre tarih bir sınıf mücadelesinden ibaret olup ezen ve ezilen arasında geçmiştir ve bu mücadeleden yeni bir ekonomik ve toplumsal sınıf doğmuştur (Arı, 2013: 235). Marxist teorisyenlerden biri olan, Immanuel Wallerstein'ın dünya sistemleri modelinde güç tanımına hegemonya kavramı ilave edilmiştir. Buna göre hegemonik güç, görece üstünlüğü sayesinde, bilim, kültür ve kitle iletişiminde önde gelen yerini koruyarak, diğer güçlerin oyunun kurallarını değiştirmelerine engel olmaktadır. Wallerstein'a göre tarihte üç önemli hegemonik güç vardır. Bunlar 18. yüzyılda

Hollanda, 19. yüzyılda İngiltere, 20. yüzyılın ortalarından itibaren ise ABD'dir (Arı, 2013: 258-259). Marksist yazar Gramsci'ye göre hegemonya sadece kaba güç ile değil rıza ve konsensüs ile de elde edilebilir (Şen, 2011: 10).

Uluslararası İlişkiler disiplini içindeki eleştirel teorik yaklaşımlar arasında önemli bir yer tutan konstruktivizm (inşacılık) güç konusuna değinen teorilerden biridir. Alexander Wendt'in öncüsü olduğu bu yaklaşıma göre, gücü oluşturan şey fikirler ve çıkarlardır (2013: 128). Realizmin temel taşlarından biri olan maddi çıkar kavramı konstruktivist yaklaşımda yerini fikirlere bırakmaktadır. Çünkü Wendt'e göre, kültürel ve fikirsel oluşumlar güç dağılımının anlamını ya da devletlerin bu dağılımla ilgili algılarını oluşturmaktadır (2013:138). Wendt'in ortaya attığı inşacı sosyal kuramın temel prensiplerinden birine göre devletlerin dost/düşman ve tehdit/çıkar algısı birbirinden farklıdır. Örneğin İngiliz füzeleri ABD için farklı, Rusya için farklı bir anlam ifade etmektedir. Bunun nedeni, güç dağılımının yaratacağı etkinin, aktörlerin birbirleri hakkındaki anlayışlarına ya da beklentilerine göre değişmesidir (Wendt, 2013: 9-10).

Gücün ancak diğer aktörlerle içinde bulunulan karşılıklı ilişkiyle tanımlanabileceğini hatırlatan Oğuzlu'ya göre, güç ancak 3 şart eşliğinde var olabilir: Söz konusu aktörün gerekli imkânlara sahip olması; bu imkânların farkında olması ve diğer aktörlerin bu gücü görmesi ve dikkate alması (2007: 82-83). Barnett ve Duvall'a atıfla (2005), gücün ilişkisel yanına dikkat çeken Oğuzlu'ya göre, gücün varlığı ancak diğer tarafta yarattığı etki ile anlam kazanır (Oğuzlu, 2007: 83). Holsti uluslararası politikayı analiz etmek amacıyla güç kavramını üç temel ögeye ayırmıştır (1964: 182). Bu öğelerden ilki gücün diğer faktörleri etkileyen bir süreç ya da ilişki biçimi olmasıdır. İkinci ögeye göre, güç başarılı bir etki sağlamak için bazı yetenekleri kapsamaktadır ve bu yetenekler soyut ya da somut olabilmektedir. Somut yetenekler arasında milli hâsıla, ileri sanayi düzeyi, fazlasıyla gelişmiş silah sistemleri ve yüksek nüfus sayılmaktadır. Liderlik ve moral değerler ise soyut yetenekleri oluşturmaktadır. Soyut yetenekler de somut olanlar kadar önemlidir. Üçüncü temel öge ise güç hareketine karşı verilen karşılıktır. Bu üç öge birbirinden ayrı düşünülmemelidir (Holsti, 1964: 182-184).

Güç, ancak dış politikada potansiyel kaynakların belli hedefler ve imkânlar dâhilinde değerlendirilmesi ile anlam ifade etmektedir (Ayman, 2012: 10). Yıllar boyunca pek çok analist, gücü ölçmeye yarayacak formüller üzerinde çalışmıştır.

Soğuk Savaş sırasında Amerikan ve Rus Dış Politikasını inceleyen CIA üst düzey memurlarından Ray Cline bu analistlerden biridir (Nye, 2011: 9). Cline'in ortaya koyduğu formüle göre: *Algılanan güç = (Nüfus + Yüzölçümü + Ekonomi + Askeri Kapasite) * (Strateji + İrade)*, şeklindedir. Ancak buna göre yapılan hesaplamalarda Sovyetler Birliği'nin gücü ABD'nin iki katından fazla çıkmış; buna rağmen ABD değil de Sovyetler Birliği dağılmış ve ABD tek kutuplu bir dünyada hegemon güç haline gelmiştir. Bu da söz konusu formülün iyi bir belirleyici olmadığını göstermiştir. Daha sonra geliştirilen kuramda ise bir ülkenin kaynakları (teknoloji, kuruluşlar, insan, sermaye, fiziki yapı) ve ulusal gücü (dış kısıtlar, alt yapı, düşünceler) ile askeri-savaş yetkinliğini ortaya koymaya çalışan güç endeksleri oluşturulmuştur (Nye, 2011:9).

Geçen yüzyılın en dikkate değer akımlarından biri de bu yüzyıldaki dünya siyasetini güçlü bir şekilde etkilemeye devam eden bilgi devrimidir. Zorlama ve cezadan çok çekim ve ikna yoluyla istenen sonuçları elde etme yeteneği olan yumuşak gücün rolü bu bilgi devriminin etkisiyle daha da belirgin hale gelmektedir (Nye, 2014:1). Küreselleşen dünyada gücün giderek daha fazla bilgi, esneklik ve kurumsallığa dayanması neticesinde güç de evrim geçirmiştir; bunun sonucunda ortaya çıkan yumuşak güç (soft power), uluslararası ilişkiler alanında önemli bir kavram haline gelmiştir (Yılmaz, 2011: 31-36). Çalışmanın ilerleyen bölümü bu kavramı inceleyecektir.

Bu tez teorik düzeyde yumuşak güç üzerinde durmuş olsa da akademide farklı güç kavramlarından bahsetmek mümkündür. Yumuşak güç gibi yine Joseph Nye'a ait olan "akıllı güç" (smart power) bu kavramlardan biridir. Akıllı güç, sert güç (hard power) ve yumuşak gücün birlikte kullanılması anlamına gelmektedir (Foreign Affairs, 2009). Bir diğer farklı güç tanımı ise akademik literatüre yakın zamanda girmiş olan "keskin güç" (sharp power) kavramıdır. Bu kavram daha çok, ifade özgürlüğünü kısıtlama, düzensizlik yayma ve demokrasiye dayalı mevcut politik düzeni bozma amacı ile, başta Çin ve Rusya tarafından kullanıldığı varsayılan; baskıcı ve otoriter güç araçlarını ifade etmektedir (Journal of Democracy, 2018).

1.2. Yumuşak Güç Kavramı

1.2.1. Yumuşak Gücün Tanımı

Sert güç anlamında kullanılan ve askeri güç ile özdeşleştirilen güç, Joseph Nye'in literatüre kazandırdığı yumuşak güç (soft power) kavramı ile yeni bir anlam kazanmıştır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde artan küreselleşme, bütünleşme ve bağımlılık ilişkileri, neo-liberal Uluslararası İlişkiler yaklaşımı içinde yumuşak güç tartışmalarının daha popüler hale gelmesine olanak tanımış; ülkeler akıllar kadar kalpleri de kazanmanın yollarını aramaya koyulmuştur (Oğuzlu, 2014:1).

Nye'a göre, sert güç herkesin aşına olduğu bir kavramdır (1990: 5). Bu tip güç, zorlayıcı eylem ve tehditlerle birinin amaçlarına ulaşma yeteneği olarak tanımlanabilir. Tarihsel olarak sert güç nüfus büyüklüğü, sınır, coğrafya, doğal kaynaklar, askeri güç ve ekonomik büyüklük gibi kriterlerle ölçülmektedir (Raimzhanova, 2015: 6). Ödül (havuç) veya tehdit (sopa) gibi gerçeklere dayanır. Ancak bazen istenilen sonuçlar, tehditler ve ödüller olmaksızın, sadece rıza ve kendiliğinden oluşan bir ikna ile elde edilebilir. Uluslararası ilişkilerde bunu en kolay sağlayacak unsur ise yumuşak güçtür.

Yumuşak güç geniş anlamı ile, bir devletin diğer bir devlete herhangi bir müdahale yapmaksızın, istediği dış politik hedeflere cazibe gücünü kullanarak ulaşmasıdır (Akıllı, 2013:103). Buna göre, bir ülke dünya siyasetinde istediği sonuçları güç kullanmadan da elde edebilir; çünkü diğer ülkeler o ülkenin değerlerini benimser; onu taklit eder; o ülkenin refah ve şeffaflığına ulaşmak ve onu takip etmek ister. Dolayısıyla ideallerinize duyulan hayranlık arttıkça, "havuç ve sopa" taktiğini uygulamanıza pek gerek kalmayacaktır. Bu bağlamda askeri güç ve ekonomik yaptırımları kullanmadan diğerlerini yanına çekmek mümkündür. Bu, yumuşak güç yoluyla; zorlamadan istediğimiz sonuçlara ulaşma yoludur (Nye, 1990: 11-13).

Yumuşak güç konusunda çalışma yapan bir diğer yazar Vuving'e göre ise yumuşak gücün iki farklı tanımı vardır. Yumuşak güç dar anlamıyla kültürel etkiye benzemekte; geniş anlamıyla ise sivil güçle eş tutulup, hem ekonomik, hem de kültürel gücü içermektedir (Akbaş ve Tuna, 8: 2012). Eğitim, kültür, medya, yükseköğretim, STK'lar (Sivil Toplum Kuruluşları) ve diplomasi, yumuşak güç unsurları arasındadır

(Kalın, 2011: 163). Tüm bunlara ilaveten, dış yatırımlar ve değişim programları da yumuşak güç unsurları arasında yer almaktadır (Çavuş, 2012: 27). Aşağıdaki tablo, Nye'in sert ve yumuşak güç ayrımını oldukça iyi özetlemektedir:

Tablo 1: Sert ve Yumuşak Güç Davranış Spektrumu

	Sert Güç	Yumuşak Güç
Davranış Spektrumu	Zorlama İkna etme ← (Emir) →	Gündem yaratma Cazibe (Yanına çekme) →
En Uygun Kaynaklar	Baskı Ödemeler Yaptırımlar Rüşvet	Kurumlar Kültür Değerler Politikalar

Kaynak: (Nye, 1990: 8).

Yumuşak güç, literatürde kamu diplomasi tartışmaları kapsamında da ele alınmaktadır. Bunun sebebi yumuşak gücün, kamu diplomasisinin en önemli araçlarından biri olarak kabul edilmesidir. Kamu diplomasisi kamuoyunun anlaşılması, bilgilendirilmesi ve etkilenmesi amacı ile yapılan faaliyetlerin bütünüdür (Kalın, 2011: 166). Devletler uluslararası arenada ulusal çıkarlarını geliştirmek ve gerçekleştirmek için yabancı ülkelerin kamuoyları nezdinde kamu diplomasisi yapar (Ünsal, 2013: 237). Günümüz dünyası farklı pek çok anlatının yer aldığı bir rekabet ortamıdır. Oğuzlu'ya göre, bu ortamda kendi anlatisının meşruluğu yönünde kitleleri başarıyla ikna edebilen aktörler, bu rekabet ortamından zaferle çıkacak olanlardır (2014). Artan iletişim imkânları ve yeni medya teknolojileri ile kamuoyu siyasetin belirlenmesi ve uygulanmasında giderek güçlenen bir konuma erişmekte; bu ise kamu diplomasisinin başarıyla uygulanmasını şart koşmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetleri daha çok iç ve dış kamuoyunu etkilemek amacı ile yapılıyor olsa da, bu faaliyetlerle ortaya çıkan ilişki tek yönlü değildir. Etkileşim kamu diplomasisinde önemli bir noktadır. Dolayısıyla kamu diplomasisi, çift taraflı bir yapıdır ve anlatmak kadar dinlemeye de dayanmaktadır (Akıllı, 2013: 150). Kamu diplomasisi faaliyetleri bir tarafın çıkarına olabileceği gibi, her iki tarafın da çıkarına olabilir; diğer bir deyişle kazan-kazan anlayışını destekleyecek nitelikte de gerçekleştirilebilir (Sancak, 2018: 299-300).

Kamu diplomasisi faaliyetleri devletten halka ya da halktan halka olmak üzere iki ana çerçevede yapılmaktadır. Devletten halka faaliyetler devletin izlediği politikalar çerçevesinde resmi kurumlar ve kanallar aracılığı ile yürütülür. Halktan halka olan faaliyetlerde ise STK'lar, araştırma şirketleri, basın, kanaat önderleri, üniversiteler, mübadele programları, tüzel vakıflar gibi devlet dışı sivil araçların kullanılması esastır (Kalin, 2011: 166). Kamu diplomasisindeki en önemli organlar; dışişleri bakanlığı ve büyükelçiliklerdir. Bu kurumlar tarafından düzenlenen, kültürel alışverişi ve akademik değişimleri yaygınlaştırma amaçlı programlar, kamu diplomasisi faaliyetleri arasında bulunmaktadır. Bazı ülkeler, dillerini ve kültürlerini yaymak için faaliyet gösteren ulusal ajans ağlarına sahiptir. Hükümetler tarafından himaye edilen Fransız Enstitüsü veya İngiliz Kültür gibi ajanslar bu ağlara örnek gösterilebilir. Bu resmi kuruluşlar dışında sivil toplum tarafından kurulmuş ve aynı amaca hizmet eden enstitüler de bulunmaktadır. Tüm bunlara ilaveten radyolar da önemli bir kamu diplomasisi aracıdır (Akçadağ, 2018).

Kamu diplomasisi doğrudan hükümet bilgisine ve uzun dönemli kültürel ilişkilere ihtiyaç duymaktadır ve uygulanmasında üç önemli boyut dikkat çeker. Bunlardan birincisi ve en önemlisi günlük iletişimdir. Günlük iletişim iç ve dış politika ile ilişkilidir; karşı saldırılar ve krizlerle mücadeleye hazırlık hedefleri içerir. Hızlı bir cevap kapasitesi ile yanlış ve eksik algılanan bilgilerin hemen düzeltilmesi hedefi taşır. İkinci boyut ise stratejik iletişimdir. Reklam kampanyası gibi bazı araçlarla bir takım konuların kamuoyunun dikkatine sunulmasını amaçlar. Bu kapsamda örneğin, bir basın kampanyası aracılığıyla herhangi bir sembolik olay ya da konu, hükümetin mevcut politikasını yansıtacak şekilde, belirlenen süre boyunca başarıyla işlenmeye çalışılır. Kamu diplomasisi kavramının üçüncü boyutu ise bireyler ile uzun süren ilişkilerin; burslar, değişim programları, eğitim, seminer, konferans, açık medya kanalları üzerinden geliştirilmesidir. Bu üç kamu diplomasinin her bir boyutu bir ülkenin çekici bir imaj oluşturmasında önemli bir rol oynar ve istenilen sonuçlara ulaşılmasını sağlama potansiyeli taşır (Nye, 1990: 6264).

Kültür haricinde kamu diplomasisinin diğer bir dayanağı ise ekonomidir. Dünyaca tanınan markalara sahip olmak ya da yabancı ülkelerde istihdam yaratmak kamu diplomasisinin yürütülmesini kolaylaştıran bir etken olmaktadır. ABD'nin Cola Cola'sı ve Finlandiya'nın Nokia'sı bu konuda iyi birer örnek olmaktadır. Ekonomik

yardım ve kalkınma fonu gibi çekici ve olumlu imaj yaratacak programlar da kamu diplomasisi alanında işe yarayabilir ancak bunların uygulanması güçlü bir ekonomiyi zorunlu kılmaktadır (Akçadağ, 2018); bu nedenle de kullanım alanları daha kısıtlıdır.

Dünya üzerindeki örneklerine bakıldığında, ABD, Çin, İngiltere ve Avrupa Birliği üyesi pek çok ülkenin kamu diplomasisinden etkin bir şekilde yararlanma yoluna gittiği görülmektedir. Türkiye de uluslararası topluma kendisini tanıtmak ve saygınlığını arttırmak için, belirli kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla, geçmişe nazaran bugün çok daha etkin sayılabilecek bir kamu diplomasisi uygulamaktadır. Uzun yıllar Kalın'ın ifadesiyle Türkiye, 2000'li yıllarla birlikte yeni bir "Türkiye hikâyesini dünya kamuoyuna daha doğru aktarabilmek adına, stratejik bir öncelik olarak gördüğü kamu diplomasisinden yararlanma yoluna gitmektedir (Kalın, 2011: 176-177). Bu sayede Türkiye, kendisine dair eski ezberlerin yerine, 21. yüzyılın gerçeklerine ve ülkenin artan imkân ve kabiliyetlerine uygun yeni bir kimlik inşa etme ve bu kimliği çeşitli araçlarla dış dünyaya kabul ettirme sürecine girmiştir. Özgüvene ve ben idrakine dayalı bu yeni kimlik inşasının temel parametrelerinden biri etkin bir dış politikadır.

Türkiye 2000'li yıllarda daha etkin bir dış politika için çok sayıda kamu diplomasisi kurumu aracılığıyla, yumuşak güç kapasitesini artırma eğilimindedir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türk Kızılayı, Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), TRT ve hatta Türk Hava Yolları (THY), son yıllarda Türkiye'ye kamu diplomasisi bağlamında önemli katkılar sağlayan kurumlar arasındadır. Tüm bu kurumlar arasındaki koordinasyonu ilk önceleri 2010 yılında kurulan Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü yürütmüş; son yıllarda ise bu görev T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na devredilmiştir. Yukarıda sayılan kurumların büyük bir kısmı, Türkiye'nin yeni dış politika aktörleri ve yumuşak güç araçları arasında yer almaktadır (Öktem, 2015). Bu araçlar vasıtasıyla Türkiye, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun deyişiyle, diplomasinin sathını tüm dünya olarak belirlemiş; bu sayede Türkiye'yi Avrupa'dan Asya'ya, Afrika'dan Latin Amerika'ya geniş bir coğrafyada daha etkin ve daha iyi anlaşılır bir güç haline getirmeyi amaçlamıştır.

1.2.2. Yumuşak Gücün Kaynakları ve Sınırları

Nye'a göre, bir ülkenin yumuşak gücü başlıca 3 kaynağa dayanır. Bunlar kültür ve politik değerler ile dış politikadır (1990: 11). Kültür bir toplumu oluşturan değerler ve pratikler bütünüdür. Edebiyat, sanat ve eğitim alanlarını kapsayan ve daha çok elitlere hitap eden yüksek kültür ile, sıradan kitlelere ulaşmayı hedefleyen popüler kültür şeklinde 2 farklı kültür grubu mevcuttur. Bu iki tip kültürü ayırt etmek oldukça kolaydır. Bir ülke kendi kültürüne evrensel değerleri dâhil ettiğinde, değerlerini yayarak istediği politikaları uygulayabilmektedir. Dar değerlerin ve sınırlı düşüncelerin yumuşak güç üretmekte pek şansları yoktur. Bu yüzden ABD giderek evrenselleşen kültüründen oldukça büyük bir fayda sağlamaktadır (Nye,1990: 14).

Diğer bir yumuşak güç kaynağı olan politik değerler ise kitlelerin zihninde bir ahlaki temele sahip olmayı ve dış politikanın meşru bir zeminde yürütülmesini gerektirmektedir (Chitty ve Li, 2017: 20). Dış politika da bir yumuşak güç kaynağıdır. Hükümet politikaları bir ülkenin yumuşak gücünü takviye edebilir ya da önemsizleştirebilir. İkiyüzlü, mağrur iç ve dış politikalar, milli çıkarlara (ve değerlere) tam oturmayan bir politik yaklaşım, yumuşak gücü baltalayabilir (Nye, 1990: 15-16). Bu bağlamda yumuşak güç uygulamaları ülkenin dış politikası ile aktif bir etkileşim halindedir ve eğer doğru kullanılırsa, uluslararası ağlar oluşturarak ülkenin dış politikasına katkı sağlayabilir (Calder, 2009: 31).

Oğuzlu yumuşak güç kavramında, uygulanan politikalara paralel bir şekilde, meşruiyet ve saygınlığın önemine dikkat çekmekte; yumuşak güç sahibi olduğu varsayılan ülkenin meşru ve saygın olmasının, diğer ülkeler üzerinde güç kullanmadan etki yaratabilmesi için önemli bir ön şart olduğuna vurgu yapmaktadır (2007, 83). Buna göre, yumuşak güç sahibi olan ülke siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel değerleri ve kurumları ile diğerleri üzerinde bir çekim gücü oluşturmakta; güç kullanmaya gerek kalmadan, sadece model oluşturarak diğerlerinin rızasını elde etmekte ve siyaset değişikliğine gitmelerine neden olmaktadır (Oğuzlu, 2007: 84).

Tek taraflı hareket eden, diğer ülkelerin ve uluslararası kurumların görüşlerini dikkate almayan ülkelerin yumuşak gücü otomatik olarak düşmekteyken, çok taraflı bir bakış ve kazan-kazan anlayışı ile hareket eden ülkelerin yumuşak güç potansiyeli artmakta; dış politikaları saygınlık uyandırmaktadır. Nye da, eleştiriye açık devletlerin

diğerlerinin gözünde daha çekici bir hale geleceğini öne sürmektedir; ancak Yapıcı'nın da dikkat çektiği üzere, bazen “eleştirilmez bir hükümet, kutsallaştırılan bir lider ya da tektipleştirici bir ideoloji” hedeflenen bazı ülkelere demokratik çoğulculuktan çok daha cazip görünebilir (Yapıcı, 2015: 11). Burada önemli olan yumuşak gücün karşılıklı olarak inşa edilme durumudur.

Yumuşak gücün ekonomik kaynakları da mevcuttur. Akıllının da vurguladığı gibi, bir ülke sahip olduğu değerleri, ancak siyasi bir irade ve ekonomik güç paralelinde, yumuşak güç haline dönüştürebilmektedir (Akıllı, 2013: 114). Türkiye örneğinde görüldüğü üzere, 2000'li yıllarda dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasına girmesi, Türkiye'ye önemli bir yumuşak güç potansiyeli kazandırmıştır. Buradan elde edilen dış ticaret potansiyeli ve farklı bölgelerle kurulan, karşılıklı ekonomik ilişkiler de ülkenin yumuşak güç kapasitesini önemli bir seviyeye taşımıştır (Çavuş, 2012: 30). Diğer bir yumuşak güç kaynağı sayılan coğrafi ve jeopolitik konum da ülkelerin yumuşak güç kapasitesine etki etmekte ve Türkiye örneğinde görüldüğü üzere, farklı din, dil ve ırklardan geniş bir bölgeye hitap etmesine olanak sağlamaktadır.

Yumuşak gücün bir ülkede etkili olabilmesi için, gücün tek merkezde toplanması yerine ülkeye dağılmış olması büyük önem taşımaktadır. Ülkelerin demokratik olup olmamaları ile yumuşak güç kapasiteleri arasında doğrudan bir ilişki vardır. Buna göre, gücün bir kişide toplandığı diktatörlüklerde yumuşak gücün etkisi oldukça sınırlıdır, çünkü yumuşak güç esas olarak halka etki etmektedir. Ancak dikta yönetimleri halkın düşüncelerini pek fazla dikkate almazlar.

Demokratik yönetimlerin sayısının artması, yumuşak gücün uygulama sahasının da genişlemesi anlamına gelmektedir (Nye, 1990: 17). Bu durumda, neoliberal teori içinde yer alan demokratik (liberal) barış teorisi, yumuşak gücü içine alacak şekilde, daha geniş bir kapsamda yorumlanabilir. Buna göre, savaş ihtimali demokratik ülkelerin sayısı arttıkça düşecek; barış ihtimali ise, demokratik devletlerin ağırlıklı olarak yumuşak güç kullanmasına paralel bir şekilde artış gösterecektir. Görüldüğü üzere, barış ortamı yumuşak güç unsurlarının etkili bir şekilde uygulanabilmesi için hem sebep, hem de sonuç teşkil etmektedir. Tersini düşünülürse de, savaş ortamının ülkeleri yumuşak güç olmaktan ne kadar uzaklaştırdığı görülmektedir. Ancak yumuşak gücün Batı dünyasının dışında bazı sınırları vardır. Nye tarafından formüle edilen kimi yumuşak güç unsurları, Doğu'da

etkin bir yere sahip değildir. Doğu'nun özel bir politik kültüre sahip olmasından dolayı liberal demokrasi, özgürlükler ve diğer bazı liberal değerler burada benimsenmeyip, beklenen etkiyi yaratmayabilir (Leonova, 2012: 4). Bu nedenle yumuşak gücün etkisi, farklı coğrafyalar ve siyasi kültürlerde farklı oranlarda etki bırakabilir.

Yumuşak gücü sınırlandıran bir diğer etken de yumuşak güç kaynaklarının belirli oranlarda ya da tamamen hükümetin kontrolü dışında olmasıdır. Amerikan yumuşak gücünün önemli bir kısmı, Hollywood, Harvard, Microsoft ve Michael Jordan gibi artık bir marka halini almış; özel kaynaklardan oluşmaktadır. Pek çok yumuşak güç kaynağının kökeninde devlet değil, sivil toplum yer almaktadır (Nye, 1990: 17). Hükümetler askeri güç ile tehdit oluşturarak ve savaş kabiliyetlerini öne sürerek istenen sonuçları istenen zamanda almak isterler. Ekonomik güç de benzer şekilde kullanılabilir. Hükümetler, yabancı banka hesaplarını bir gecede dondurabilir; rüşvet verebilir; yardım edebilir ve ekonomik ambargo uygulayabilir. Bu yöntemler askeri güç kullanımından daha uzun sürse bile, yine de istenilen sonuçları getirebilir. Yumuşak gücün kullanılması ise bu yöntemlere oranla çok daha zordur ve uzun solukludur; ayrıca yukarıda değinildiği üzere, bu gücün kaynakları kısmen hükümetin kontrolü dışındadır. Yumuşak gücün etkisi ise çift taraflı bir ölçüm gerektirir ve daha çok alıcısının kabulüne bağlıdır (Nye, 1990: 58-59).

Oğuzlu'nun da dikkat çektiği üzere, gerçek anlamda bir yumuşak güç olmak hedef kitle/aktör ile karşılıklı ilişkinin ele alınmasını ve karşı tarafta yaratılan etkinin gözden geçirilmesini gerektirir (2014: 2). Bir ülke kendisine ait devlet kimliği tanımında yumuşak güç olduğunu iddia etse bile, bu iddia ancak, diğer kimlik tanımlarında da olduğu gibi, o ülkenin kendisini nasıl tanımladığı kadar, karşıdaki muhatabının onu nasıl algıladığı ve tanımladığı ile ölçülebilir (Akıllı, 2013: 161162). Dolayısıyla yumuşak güç araçlarına sahip olmak sizin mutlaka yumuşak güce sahip olduğunuz anlamına gelmez, çünkü önemli olan karşı tarafın bu araçları nasıl algıladığıdır (Yapıcı, 2015: 9). Yumuşak gücün karşı tarafta bıraktığı etkinin, diğer bir deyişle karşı tarafın eylemlerinde, güç sahibinin çıkarlarına uygun şekilde gerçekleşen değişimin ölçülmesi ise kolay bir iş değildir. Pozitivist bir bakış açısıyla yaklaşılacak bu tartışmada, "ölçülemeyen şey gerçek midir?" sorusu öne çıkmaktadır (Yapıcı, 2015: 11). Bu bağlamda yapılan akademik çalışmalar, son derece popüler bir kavram olan

yumuşak gücün ölçülmesi için, kamuoyu araştırmaları ya da farklı nicel analizlerin kullanılabileceğini belirtmektedir.

Nye'nin kendisi de bu sorunun farkındadır ve hedef kitlede yapılacak anketlerle, cazibenin ölçülebileceğini öne sürmektedir. İstenilen politik değişimin yaratılıp, yaratılmadığı konusunda ise tek tek yapılacak vaka analizlerinin işe yarayabileceğini düşünmektedir. Ancak, Yapıcı'nın da belirttiği gibi, her iki yöntemin de sıkıntıları vardır ve ölçüm sorununu çözme iddiasıyla öne çıkan yöntemler de bu sıkıntıları tam olarak aşamamıştır (2015). Yapıcı'ya göre, bu durumun en önemli sebebi, yumuşak gücün, büyük oranda, ölçülmesi neredeyse imkânsız olan nitel unsurlara dayanıyor olması; ayrıca yumuşak güç unsurlarının varlığı ile karşı tarafın düşünce ve davranışlarındaki değişim arasındaki nedensellik ilişkisinin kurulmasının çok zor olmasıdır (2015: 22).

1.3. Ticaret Devleti Kavramı ve Bu Kavramın Kapsamı

Rosecrance 1980'li yıllarda ortaya attığı tez ile yeni bir ticaret dünyasının oluştuğunu ve bu ticaret dünyasının eski askeri ve politik sistemin yerini aldığını vurgulamıştır. Bu yeni sistem içinde hareket eden ticaret devletleri, "iş bölümü farklılığı temelinde eşitlik" ilkesini kabul eden, birbirlerine bağlı devletlerdir. Amaçları ise ticaret ve iç gelişme yoluyla kaynak dağılımını ve milli refah seviyesini artırmaktır (Rosecrance,1986: 28). Ticaret devleti aynı zamanda, dış politika ile ticareti birlikte sürdüren ve dış politikanın ekonomik unsurlar tarafından belirlendiği devlettir (Yeşiltaş ve Balcı, 2011: 39).

Ticaret devletleri kendi pozisyonlarını ve kendi kaynak dağılımlarını geliştirmeyi isterken, bunu "karşılıklı bağımlılığın" kabulü şeklinde gerçekleştirirler (Rosecrance, 1986: 24). Genel olarak karşılıklı bağımlılık, devletler ya da aktörler arasında çok sayıda etkileşim kanalının yaratmış olduğu bağlantılar ve ilişkilerin uluslararası sistemde ortaya çıkardığı karmaşık koşullar bütünüdür (Keohane and Nye, 1977). Karşılıklı bağımlılıkta iki devlet arasında gereksinim birbirinden farklı olabilmektedir. Bu tür durumlarda bir devletin diğerine olan gereksinimi daha fazladır; ancak yine de oluşan her durumda karşılıklı bir çıkar birlikteliği söz konusudur. Farklı seviyelerde olmakla birlikte, her iki taraf da, ilişkinin devamı için istek ve çaba

göstermektedir. Karşılıklı bağımlılık ilişkisini oluşturan da işte bu durumdur (Gürkaynak ve Yalçiner, 2009: 75).

Neoliberal teoriye göre, bir devletin tüm fonksiyonları ve hizmetleri kendi başına sağlama düşüncesi son derece verimsizdir ve bu nedenle devletler iş bölümü ve uzmanlaşmayı tercih etmektedirler. Ticaret devletleri, büyük toprakları istila etmenin artık anlamsız olduğunu; bunun yerine kendi hizmet ve mallarını dünya pazarına sunarak ticaret kapasitelerinin artırılması gerektiğini düşünürler. Uluslararası ilişkilerin hiyerarşik olmayan yapısı içinde; tüm devletler baş olmaya çalışmakta ve bu da anarşik bir düzen tesis etmektedir. Neoliberal teoriye göre, bu anarşik düzende karşılıklı bağımlılık ilişkisi yoksa çıkarları elde etmek adına devletler arasında çok sayıda güç çatışması gerçekleşebilecektir. Bu nedenle de ticaret dünyası tarafından gerçekleştirilen değiş-tokuş işlemleri ve iş bölümü, böyle anarşik bir ortamda çatışmayı önleyebilmektedir. Endüstri ve nüfus artışı karşılıklı bağımlılığı güçlendiren iki kavramdır (Rosecrance, 1986: 24-28). Karşılıklı bağımlılık ise ticaretin önündeki engellerin kaldırılması ile sağlanmaktadır (Burchill, 2013: 96).

İktisadi karşılıklı bağımlılığın gelişimi ile toprak elde etmek için çatışmaya girme isteğinin azalması, ticaret devletinin giderek daha fazla önem kazanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda devletler arası ticaret ve işbirliğinin getirisi askeri rekabet ve toprak kazanma arzusunun önüne geçmiştir (Burchill, 2013: 99). 1970’li yıllardan sonra askeri meselelere ilaveten pek çok farklı konu başlığının uluslararası gündemde yer teşkil etmeye başlaması da, artan iletişim kanallarının kolaylaştırıcı etkisi ile birlikte, devletleri işbirliği yapmaya daha çok sevk etmiştir (Gürkaynak ve Yalçiner, 2009: 77).

Liberal görüşü savunanlar serbest ticaretin kapalı ekonomiye tercih edilmesi durumunda savaşların son bulacağını savunmuştur (Burchill, 2013: 91). Buna göre, liberal devletlerin bulunduğu ortamda savaş çıkma olasılığı yok denecek kadar azdır. Demokrasinin gelişmesi devletlerin saldırganlığını azaltmakta, barış ve işbirliği anlayışı ise savaş düşüncesini azaltmaktadır. Kant’a göre demokratik yönetimlerde kararlar demokratik olarak alındığından, halk savaş düşüncesine razı gelmeyecek ve savaş alma kararı zorlaşacaktır. Kant, 1795 tarihli *Ebedi Barış (Perpetual Peace)* eserinde, barışın sağlanmasında ülkelerin cumhuriyetle yönetilmesini etkili bir unsur olarak saymıştır (Ekmekçi, 2011: 109). Kant’a göre, siyasi sürecin halka açık olduğu,

güçler ayrılığı prensibiyle yönetilen Cumhuriyet rejimleri özel bir amaçla bir araya gelip, bir daha savaş yapmama kararı almalı; bununla birlikte serbest ticaret ve insan dolaşımına da izin veren karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurmalıdır (Ulusoy, 2014: 489). Birbiri ile savaşmayan ülkelerde ikili ilişkiler giderek gelişecek ve ticaret de bu gelişen ilişkilere katkı sağlayacaktır. Ayrıca, serbest piyasa ekonomisinin yayılması, ticaretin serbestleşmesi ve demokrasinin kökleşmesi günümüzde barış ve istikrar açısından önemli değerler olarak görülmektedir (Arı, 2013: 315-321).

1.4. Türkiye'nin Bir Yumuşak Güç Uygulayıcısına ve Ticaret Devletine Dönüşme Çabası ve Temel Hedefleri

Türk dış politikası değerlendirildiğinde dış politikayı etkileyen öğelerin kültürel, tarihsel ve stratejik olduğu görülmektedir (Çavuş, 2012: 30). Tarihsel olarak hem iç hem de dış faktörlere bağlı olarak değişen Türk dış politikasında neredeyse her dönemde Batıcılık ve statükoculuk hâkim olmuştur. Soğuk Savaş'ın bitmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte Türki devletlerle ekonomik ve siyasi ilişkiler artmıştır. 1980'li yıllardan itibaren ihracatı artırma anlayışı ve Avrupa Birliği'ne giriş başvurusunun reddi gibi faktörler de, Türkiye'nin dış politikada yeni bir arayışa girmesine katkı yapmıştır (Oran, 2004: 354). “Adriyatik'ten Çin Seddine” söylemi ile sloganlaşan bir bakış açısı ile Türkiye, etrafını saran geniş bir coğrafyada eskiye oranla çok daha etkin bir siyasi ve ekonomik güç halini almak için çeşitli girişimler başlatmıştır.

2000'li yıllarda Türk dış politikasında yaşanan dönüşümü analiz eden Kirişçi, Rosecrance'in “ticaret devleti” kavramının Türkiye'de 1980'lerde ortaya çıkmaya başladığını kaydetmiştir. Aslında Türkiye'nin ticaret devleti anlayışını daha gerilere götürmek mümkündür. 1960'lı yıllarda kurulan TÜSİAD ve benzeri ticari örgütler vasıtasıyla Türkiye hızla bir “ticaret devleti” kimliği kazanmaya başlamıştır. Özal'ın uyguladığı neoliberal politikalarla, özellikle 1980'li yıllarda gelişen ticaret devleti anlayışı, askeri darbeler ile kesintiye uğrasa da 2000'li yıllarda tekrar yükselişe geçmiştir. Örneğin AB ile artan dış ticaret, bu dönemin bir yansımasıdır (Dispolitikaforumu, 2015). Kirişçi'ye göre, 2002 yılında, Türkiye'de iktidara gelen

Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri döneminde ortaya konulan dış politika, temelde ticaret ve karşılıklı ekonomik bağımlılık ile şekillenmiştir.

Karşılıklı bağımlılık anlayışının, uygulanan dış politikada iki görevi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi barış ve istikrar sağlaması, ikincisi ise Türk İşadamları ve ihracatçı birliklerine pazar yaratmasıdır. Bu dönemde Türkiye'nin dış ekonomik ilişkileri, ekonomiden sorumlu devlet bakanlığı altında kurulan yapı ile geliştirilmiştir. Sivil toplum faaliyetleri, dışarıda bulunan Türk vatandaşlarının hareketliliği, Türkiye'nin ekonomisindeki büyüme ve dış ticaretteki artış gibi diğer faktörler de bu süreçte etkili olmuştur. Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Türkiye İhracatçılar Merkezi (TİM) ve DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu) gibi iş ve ticaret dünyasına ait çıkar grupları yine bu dönemde dış politika yapımında önem kazanmıştır. Bu gruplar Türkiye hakkında genel bir kamuoyu oluşturmada oldukça başarılı olmuştur. Aynı zamanda bunlar dış ülkelerdeki muadilleri vasıtasıyla ortaklıklar oluşturmuş; ticaret devletine bağlı tipik lobicilik faaliyetlerinde fayda sağlamış ve Türkiye'nin ticaret devletine dönüşmesine katkıda bulunmuştur (Kirişçi, 2009: 42-47).

Türk devletinin ticaret devleti karakteri kazanmasında iki gelişme önemli katkılar sağlamıştır. Bunlardan birincisi Türkiye'nin 1980'li yıllardan itibaren liberalleşmesi ve yerel sermayenin gücünü simgeleyen Anadolu Kaplanları'nın yurt dışı pazarlara açılmasıdır. İkinci önemli gelişme ise Türkiye'nin dış politikasında askeri politik sistemden ticaret devleti sistemine kademeli geçiştir. Bu dönemde dönemin başbakanı Turgut Özal mevcut çatışmacı ortamı sonlandırmak isteyerek, komşu ülkeler ile karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde bir dış politika sürdürmek istemiştir. Bu bağlamda Özal Ortadoğu ve eski Sovyet ülkelerinde yeni pazarlar açılması konusunda büyük çaba göstermiştir (Kirişçi, 2009: 43-44). Bu durum, bir yandan Kant'ın karşılıklı bağımlılık ve serbest ticaret yoluyla bölgesel ve uluslararası barış ve istikrarı artırma, diğer yandan da yeni pazarlar elde ederek ülkenin refah düzeyini artırma düşüncesi ile uyum içindeki politikalarıdır. Revizyonist bazı nitelikler taşıdığı iddia edilmekle birlikte, ticareti ön plana alan bakış açısıyla Özal, Türk dış politikasında önemli gelişmelere imza atarak ve bir paradigma değişimi yaratarak, 2000'li yıllar için gereken siyasi altyapıyı hazırlayan isimlerden biridir. Adalet ve Kalkınma Partisi ise pek çok konuda Özal'ın atmış olduğu ilk adımları,

ulusal ve uluslararası konjonktürün de etkisi ile daha somut bir niteliğe kavuşmuştur.

Tablo 2: Dış Ticaret ve 1975 – 2018 Yılları Arasında Türkiye Ekonomisi (Milyar Dolar)

	1975	1985	1995	2005	2007	2018
GSYH	64.5	67.5	244.9	484	657.1	784
Toplam İhracat	1.4	7.9	21.6	73.5	107.3	167,9
Toplam İthalat	4.7	11.3	35.7	116.8	170.1	223
Ticaret Hacmi	6.1	19.3	57.3	190.2	277.3	390,9
Ticaret Hacmi'nin GSYH'a oranı	9%	29%	23%	39%	42%	49%

Kaynaklar: Türkiye İstatistik Kurumu 20.01.2009, Dünya Bankası 20.01.2009.

Türkiye'nin 1975 – 2018 yılları arasında oluşan ticaret hacmine bakıldığında bu tarihler arasında oluşan ticaret hacminin GSYH'a oranının artış gösterdiği görülmektedir. 1975 yılında %9 olan bu oran 2018 yılında ise %49'a ulaşmış konumdadır. Türkiye toplam ticaret hacmini arttırarak, ikili ilişkilerde ticaretin payını yükseltmiştir. Bu da Türkiye'nin ticaret devletine dönüşme çabasını doğrulamaktadır.

Türkiye özellikle 2000'li yıllardan itibaren yumuşak gücünü daha bilinçli bir şekilde uygulamaya koyma; başta Ortadoğu, Balkanlar ve Latin Amerika olmak üzere çeşitli coğrafyalardaki etkinlik ve görünürlüğünü arttırma çabası içinde olmuştur (Yeşiltaş ve Balcı, 2011: 29). Bu bağlamda, Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde sıfır sorun temelli dış politika anlayışı ve komşu ülkeler ile yürütmüş olduğu liberal vize politikaları Türkiye'nin yumuşak gücüne pozitif katkıda bulunmuştur. Benzer şekilde başta Orta Doğu'da olmak üzere, Türk kültürünün yoğun bir şekilde tanıtılması projesi de Türkiye'nin yumuşak gücünün önemli bir dayanağını oluşturmuştur (Öner, 2013: 11-13). Bilindiği üzere, ekonomik ve askeri kapasiteyi destekleyen bir

diplomatik yapının varlığı son derece önemlidir. Bu dönemde yumuşak güç alanının genişletilmesi amacıyla yurt dışında elçilik ve temsilciliklerin sayısı da artırılmıştır.

Ekonomik alanda gelişimin sağlanması içinse ihracatçı ve yatırımcılara faaliyette buldukları ülkelerde destek sağlanmıştır (İnat, 2014: 16-17). “Ekonomi diplomasisi” olarak adlandırılabilir bu uygulamalar sayesinde, Türkiye’nin yumuşak güç kapasitesinde önemli kazanımlar elde edilmiştir. Eski Başbakan ve şimdiki Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, görev yaptığı uzun yıllar boyunca dış ülkeleri en çok ziyaret eden lider olması da, Türkiye’ye yatırım çekme ve bu ülkeler ile ticareti artırma çabasının bir parçasıdır (Oğuzlu, 2007: 84). Bir sonraki bölüm, Türkiye’nin tüm bu dinamikler ışığında, Latin Amerika ile olan ilişkilerinde 21.yy. itibarıyla, nasıl bir dönüşüm yaşadığını ortaya koyma ve ilk bölümde üzerinde durulan yumuşak güç ve ticaret devleti yaklaşımlarını bu bölgede nasıl hayata geçirdiğini analiz etme amacı taşımaktadır.

BÖLÜM 2.

YUMUŞAK GÜÇ VE TİCARET DEVLETİ YAKLAŞIMLARI EŞLİĞİNDE TÜRKİYE’NİN DEĞİŞEN LATİN AMERİKA POLİTİKASI

2.1. Tarihsel, Kültürel ve Ekonomik Açıdan Türk Dış Politikasında Latin Amerika

Latin Amerika’nın tek bir tanımını yapmak zordur. Kelime anlamı itibariyle, Latin dilleri konuşan Amerika kıtası ülkelerini ve çevresini ifade etmektedir. Amerika kıtasını ikiye bölen Panama’nın güneyi, Latin Amerika ya da Güney Amerika olarak adlandırılmaktadır. İçerdiği irili ufaklı ülke sayısı 32’ye kadar çıkar. En önemlileri Meksika, Brezilya, Arjantin, Venezuela, Kolombiya, Küba, Şili ve Peru’dur. Yüzölçümü bakımından dünyanın 4. büyük kıtası nüfus bakımından ise dünyanın en büyük 5. kıtası durumundadır.

700 milyar \$’ı aşan ticaret hacmi ve 1,8 Trilyon dolarlık Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) ile Latin Amerika hızlı gelişen ekonomisi ve artan nüfusu ile göze çarpmaktadır. Bu ekonomik büyüklük ile önemli bir pazar olma durumundadır (Örnek ve Mızrak, 556: 2015). Latin Amerika turizm, alt yapı ve konut ve enerji/petrol alanlarında işbirliği yapılabilecek sektörlere sahiptir (DEİK 2009: 1).

Şekil 1: Güney Amerika Haritası

Kaynak: Google Görsel Tarih: 26.06.2019.

Türkiye'nin Latin Amerika kıtası ile ilişkileri Osmanlı devleti döneminde başlamaktadır. 1860 yılından 1. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar ilişkiler daha çok göç yoluyla başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu ile Latin Amerika ülkeleri arasındaki ilk diplomatik ilişkiler de yine bu dönemde başlamıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Bu dönemde göç eden Osmanlı vatandaşlarının tümü, gittikleri Latin Amerika ülkelerinde, etnik ve dini kimliklerine bakılmaksızın "Los Turcos" yani Türkler olarak adlandırılmış; bunların bir kısmı ilerleyen yıllarda buldukları ülkelerin siyasi ve ekonomik seçkinler sınıfı içinde yerlerini almıştır.

Bu kıtada Osmanlı döneminde ilk ilişki kurulan ülke ise Brezilya olmuştur. 5 Şubat 1858 yılında Brezilya ile ilk ticaret anlaşması (Dostluk, İkamet, Ticaret ve Seyr-

i Sefain) imzalanmış ve bu anlaşma 7 Şubat 1912 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Temel, 2002: 167). Bu antlaşma sonucunda, Türk ve Brezilyalı diplomatların, tüccarların ve vatandaşların birbirlerinin ülkesinde uyacakları hukuki, diplomatik ve ticari kurallar belirlenmiş; ardından da karşılıklı şebenderlikler (konsolosluklar) açılmıştır (Tülek, 2005).

Bu çalışmanın bu çalışmaya örnek teşkil eden Arjantin ilk konsolosluk anlaşması ise Osmanlı'nın son döneminde, 1910 yılında imzalanmıştır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise 1926'da Şili, 1927'de Brezilya, 1929'da Uruguay ve Arjantin ile kültür ve işbirliği anlaşmalarının imzalandığı görülmektedir (Örnek ve Mızrak, 552: 2015). Bu yıllardan sonra, özellikle Soğuk Savaş dönemindeki bloklar arası çekişme ortamında Türkiye'nin bölgeye olan ilgisi en alt düzeyde seyretmiştir. Her iki tarafta yaşanan askeri darbelerin de ilişkileri durağanlaştırdığı görülmüştür (Okur, 2009).

Soğuk Savaş'ın bitiminin ardından Türkiye, etrafını saran bölgelere ek olarak Latin Amerika'ya da ilgi duymaya başlamıştır. Bu anlayış çerçevesinde Türkiye, bölge ülkeleri ile çeşitli antlaşmalar imzalamıştır. Bunlar ekonomi, ticaret, turizm, sağlık ve bilim–teknik alanlarında işbirliğini artırma amaçlı anlaşmalar olmuştur. Bu antlaşmaların yanı sıra dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 1990'lı yıllarda Brezilya, Arjantin ve Şili'ye yaptığı ziyaretler, bir Türk Cumhurbaşkanı'nın bölgeye yaptığı ilk ziyaretler olması açısından oldukça anlamlıdır. Aynı dönemde bölge liderlerinin de Türkiye'ye ilk ziyaretlerini gerçekleştirdikleri görülmüştür. Bu nedenle, 1990'lar karşılıklı diplomatik temasın ve ziyaretlerin başlangıç yaptığı dönem olarak adlandırılır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in 1998 Eylül ayında "Latin Amerika Açılımı"nı başlatması da önemli bir gelişmedir. Bu açılımın Türkiye - Avrupa Birliği (AB) ilişkilerinin gerilmesinin hemen ardından gelmesi dikkat çekicidir. Aralık 1997'de Lüksemburg'da yapılan zirvede Türkiye'ye AB'ye aday ülke statüsü verilmemesi üzerine, İsmail Cem Türkiye'yi bir "dünya devleti" haline getirmek amacıyla, dış politikada çok yönlü bir bakış açısı geliştirmiş; Afrika ve Latin Amerika'ya özel bir ilgi göstermeye başlamıştır (Eyrice Tepeciklioğlu, 2019: 4). Bu bağlamda yeni Türk dış politikasının Latin Amerika ayağını geliştirmek üzere gerçekleştirilen açılım çerçevesinde, T.C. Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bir eylem

planı hazırlanmıştır. Eylem planına bölge ülkelerinde bulunan büyükelçilikler, Türkiye’de bulunan bölge ülkelerinin konsolosluk ve büyükelçilikleri ile Türk kamu ve özel sektörünün ve STK’ların katılımı sağlanmıştır. Türkiye’nin Latin Amerika’ya yönelik yeni dış politikası bu plan çerçevesinde uygulanmaya başlanmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018). Bir sonraki bölümde temelleri 1990’ların sonunda atılan “Latin Amerika’ya Açılım” siyasetinin, 2000’li yıllarda kazandığı ivme detaylarıyla ortaya koyulacaktır.

2.2 Artan Ticari ve Kültürel Faaliyetler Bağlamında Türkiye’nin 2000’li Yıllarda Latin Amerika ile Gelişen İlişkileri

Tohumları 1990’ların sonlarında atılan Türkiye’nin değişen Latin Amerika Politikası, Ekim 2006 yılında gözden geçirilmiş ve “Latin Amerika Eylem Planı” adı altında geliştirilerek uygulamaya koyulmuştur. Bu çerçevede, 2006 yılı Türkiye’de “Latin Amerika ve Karayipler Yılı” olarak ilan edilmiş ve çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Bu bağlamda, bölge ülkeleri ile ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkiler kurmak ve yeni bağlantılar yapmak üzere akademisyen ve iş adamların katıldığı toplantılar gerçekleştirilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Türkiye’nin Latin Amerika’ya bakış açısının öncelikle ekonomik temelli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle de 2000’li yıllarda bölgeye yönelik dış politika, en çok “ticaret devleti” yaklaşımı çerçevesinde ve ekonomik unsurlar ışığında belirlenmiştir. Küreselleşmenin etkisi ile Türkiye’nin yeni siyasi ve ekonomik ortaklar bulma, yeni pazarlara açılma arzusu ülkenin Latin Amerika politikasını da yakından etkilemiş; uygulanan politikalar ikili ticari ilişkilerde kısa sürede kayda değer bir ivme yaratmıştır. 1999 yılında Türkiye’nin Latin Amerika ile ticaret hacmi 827 milyon \$ seviyelerinde iken bu rakam 2006 yılında 2,2 milyar \$ seviyelerine gelmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018). 2017 yılında ise Türkiye’nin bölgeyle dış ticaret hacmi 8 milyar \$’a yaklaşmıştır. Aşağıda verilen tablo, Türkiye’nin Latin Amerika ile olan ticaret hacminin açılım siyasetiyle, nasıl bir ivme kazandığını göstermektedir.

Tablo 3: Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerine İhracatı: 2007-2017 Yılları Arası

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA ÜLKELERİNE İHRACATI											
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Orta Amerika ve Karayipler	549	829	597	598	629	770	1.004	789,4	676,7	697,3	967
Güney Amerika	514	901	678	1.237	1.840	2.192	2.130	1.594	1.119	898,9	1.067

Kaynak: TUIK, 2018

Tablo 4: Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerine İthalatı: 2007-2017 Yılları Arası

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA ÜLKELERİNDEN İTHALATI											
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Orta Amerika ve Karayipler	448	560	476	623	903	1.064	1.362	921	892	794,8	763,1
Güney Amerika	2.671	3.260	2.286	2.942	4.500	4.080	3.667	3.164	3.024	3.357	4.712

Kaynak: TUIK, 2018

2000'li yıllarda dikkat çeken bir diğer gelişme, karşılıklı ekonomik potansiyeli arttırmak için bölge ülkeleri ile ticari anlaşmaların sayısının giderek artmasıdır. Bu çerçevede 13 bölge ülkesi ile (Arjantin, Brezilya, Ekvador, Guatemala, Guyana, Jamaika, Kolombiya, Küba, Meksika, Paraguay, Peru, Şili ve Uruguay) ile ticari ve ekonomik işbirliği antlaşmaları imzalanmıştır. Bunlara ilaveten Şili ile bir serbest ticaret anlaşması imzalanmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Bu kapsamda ilk somut gelişmelerin 2008 yılında gerçekleşmiş olduğu söylenebilir. Türkiye, serbest ticaret anlaşması yapmak amacıyla Latin Amerika'nın en büyük ekonomik topluluğu olan MERCOSUR (Bienvenidos al Mercado Común del Sur - Güney Ortak Pazarı) ile görüşmelere 2008 yılında başlamıştır. Bu bağlamda MERCOSUR'a üye olan devletler Brezilya, Arjantin, Uruguay, Paraguay ile Türkiye arasında serbest ticaret alanı oluşturulması için bir antlaşma imzalanmıştır. Bu

antlaşmaya göre taraflar arasında bir müzakere komitesi oluşturulup ticaret politikalarının tartışılması kararlaştırılmıştır (Çelenk, 2009: 552- 556).

Türkiye'nin Latin Amerika Açılımında Brezilya bir stratejik ortak ülke olarak görülmektedir. Brezilya Türkiye'nin Güney Amerika'da en büyük ticaret ortağıdır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018). Türkiye, 2010 yılında, "Medeniyetler İttifakı" projesinde Brezilya ile ortak çalışma yapmaya; buna ilaveten enerjiyi de içine alan stratejik bir işbirliği geliştirme kararı almıştır. Brezilya enerji alanında çok zengin bir ülke konumundadır. Brezilya'da başta petrol, doğalgaz, hidroelektrik ve manganez olmak üzere zengin enerji kaynakları bulunmaktadır. Bu noktaları değerlendiren Türkiye, Brezilya ile Karadeniz'de petrol arama çalışmaları yapılması konusunda görüş birliğine varmış; bunun için Türkiye'den TPAO ve Brezilya'dan Petrobus şirketleri arasında petrol arama anlaşması imzalanmıştır (Örnek ve Mızrak, 2015: 562-565). Türkiye-Brezilya arasındaki ekonomik ilişkiler, Türkiye ve Brezilya'nın uluslararası siyasi arenada ortaklaşa İran'ı desteklemeleri ile daha da güçlenmiştir. Türkiye ve Brezilya, 2010 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde İran'ın nükleer programına karşı alınan yaptırım kararına karşı çıkmıştır. Bu da iki ülkenin küresel alanda da siyasi işbirliği yaptığını göstermektedir (Örnek ve Mızrak, 562: 2015).

Türkiye'nin Latin Amerika'da ikinci en önemli stratejik ortağı ise Meksika'dır. 2016 yılı verilerine göre Türkiye, Meksika'nın bölgede en önemli ikinci ticari ortağıdır. Bu kapsamda ikili ticaret hacmi, 2016 yılında 1,265 milyar \$ seviyelerine ulaşmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018). Meksika-Türkiye ilişkilerine bakıldığında 2013 yılı önemli gelişmelerin olduğu bir yıldır. G-20 üyesi olan Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya tarafından imzalanan; gayri resmi bir ortaklık ve çok taraflı bir diyalog platformu olarak tanımlanan MIKTA ile uluslararası arenada üst düzey işbirliği amaçlanmıştır. Aynı yıl, dönemin Meksika Cumhurbaşkanı Enrique Peña Nieto Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Bu dönemde bir diğer önemli gelişme ise iki ülke dışişleri bakanları tarafından yönetilecek olan "Üst Düzey İkili Komisyon" ve bir ortak ekonomik komitenin kurulmasıdır. Hali hazırda iki ülke arasında en önemli gündem konusunun bir serbest ticaret anlaşmasının imzalanması olduğu not edilmelidir (Özel, 2015: 24-26). Türkiye Meksika ile çok boyutlu bir serbest ticaret

anlaşması imzalamak istemekte ve bu konuda girişimlerini sürdürmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Latin Amerika'nın bir diğer ülkesi Şili ile ilişkilerde de 2000'li yıllarda bazı adımlar atılmıştır. Bu ülke ile serbest ticaret anlaşması için görüşmelere 2004 yılında başlansa da, somut sonuç 2009 yılında imzalanan bir ticaret anlaşması ile alınmış; antlaşma 1 Mart 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. Şili ile yapılan bu antlaşma, bölge ülkeleri ile yapılmış olan ilk serbest ticaret antlaşması olması sebebiyle önemlidir (Çelenk, 2009:562- 563).

Tablo 5: Türkiye-Şili Dış Ticaret Verileri (2007-2018) Milyon USD

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2007	41.843	533.969	575.812	-492.126
2008	150.267	324.110	474.377	-173.842
2009	37.435	200.387	237.822	-162.952
2010	81.222	311.709	392.931	-230.488
2011	130.616	474.341	604.957	-343.725
2012	174.998	465.852	640.850	-290.854
2013	219.338	405.861	625.199	-186.523
2014	198.614	363.304	561.918	-164.690
2015	187.919	282.572	470.588	-94.557
2016	217.157	232.971	450.129	-15.815
2017	254.895	264.999	519.895	-10.104
2017*	155.247	148.268	303.514	6.979
2018*	223.090	245.122	468.211	-22.032

Kaynak: SETA Türk Dış Politika Yıllığı, 2009; Trademap 2018

Türkiye ve Şili ile olan dış ticaret verileri incelendiğinde 2002 yılından serbest ticaret antlaşmasının olduğu dönem (2009)'a kadar ihracatın çok az olduğu görülmektedir. Bu bağlamda serbest ticaret antlaşması ile 2011 -2017 döneminde

Türkiye'nin Şili'ye olan ihracatı artmış bulunmaktadır. Bu döneme ait bir diğer tespit ise genel olarak dış ticaret hacminin artış göstermesidir. Bu bağlamda ticaret devleti yaklaşımı altında Türkiye'nin Şili'ye olan ekonomik politikasının başarılı olduğu söylenebilir.

Bir diğer Latin Amerika ülkesi Venezuela ile Türkiye'nin ilişkileri ise, 2009 yılından beri ilerlemektedir. Venezuela'nın, İsrail'in Filistin işgaline tepki göstermesi ve Filistin'in bağımsızlığını tanınması bu ülkenin Türkiye ile yakınlaşmasında etkili olmuştur (Çelenk, 2009: 564). İki ülke arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi ise son beş yılda gerçekleşmiştir. Türkiye-Venezuela arasında ilişkilerin de ekonomi öncelikli olarak geliştiğini yanlış olmayacaktır. Venezuela ile Türkiye arasında konut yapımı, enerji ve madencilik, turizm ve ulaştırma alanlarında ekonomik işbirliği alanları mevcuttur (Sputnik Haber, 2018). Türkiye-Venezuela yakınlaşmasında özellikle altın madeninin önemi büyüktür, çünkü Venezuela Türkiye'ye altın ihraç etmektedir. 2018 yılında Türkiye'nin Venezuela'dan ithal ettiği altın 35.2 tona ulaşmıştır ve 2019'da bu rakamın büyümesi beklenmektedir (El Pais, 2019).

Bunlara ilaveten, Latin Amerika'da kurulan ticari örgütlerden biri olan ve Karayipler Topluluğu olarak bilinen CARICOM (Caribbean Community) ile Türkiye arasında da ikili bir istişare mekanizması bulunmakta ve Türkiye CARICOM fonuna katkıda bulunmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Sonuç olarak görülmektedir ki, Türkiye ve Latin Amerika arasında ekonomik ilişkiler Türkiye'nin "ticaret devleti" yaklaşımı altında gelişme göstermiştir. Türkiye'nin çok yönlü dış politikası çerçevesinde Latin Amerika yeni bir partner olarak görülmektedir. 1998 yılında gerçekleşen ekonomik ve siyasi temelli atılım neticesinde 1999 yılında 827 milyon \$ olan dış ticaret hacmi, 2003 yılında 4.7 milyar \$; 2016 yılı sonunda ise 6.8 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır. Latin Amerika Açılımı ile ihracat rakamları da 2003'te 300 milyon \$ seviyelerinde seyrederken, 2016'da 1.8 milyar \$ seviyelerine ulaşmıştır.

Tablo 6: Türkiye - Latin Amerika Dış Ticaret Verileri (2003-2016)

USD	2003	2008	2016
İthalat	4.500.521	3.779.086	5.000.000
İhracat	287.666	1.575.485	1.800.000
Dış ticaret hacmi	4.788.187	5.354.571	6.800.000

Kaynak: 1 Haziran 2009 DEİK ve T.C. Ekonomi Bakanlığı 2016 Faaliyet Raporu

Türkiye'nin Latin Amerika'ya yönelik dış politikasında ekonomiden sonra, kültür de önemli bir yer tutmaktadır. Bölgeyle ilerleyen ilişkilerde yumuşak güç araçlarını da içine alan kamu diplomasisi faaliyetleri önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu çerçevede TİKA, Diyanet İşleri Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, THY ve Anadolu Ajansı gibi kurumların faaliyetleri yeni dönemde Türk dış politikasının bölgede daha etkin hale getirilmesinde önemli bir işlev görmüştür. Bunlara ilaveten, turizm, Türk dizileri, spor ve sanat faaliyetleri de iki bölge arasındaki kültürel etkileşimi arttırmıştır. 1998 "Latin Amerika Eylem Planı" çerçevesinde T.C. Dışişleri Bakanlığı, ekonomik ve kültürel hedeflere paralel şekilde, bu kıtadaki temsilcilik ve elçiliklerin sayısını artırmaya başlamış; bölgeye daha fazla diplomat göndermeye başlamıştır. Türkiye bölgede hali hazırda 13 elçilik ve 1 başkonsolosluk ile temsil edilmektedir (Anadolu Ajansı, 2017a).

Türkiye, değişen Latin Amerika politikası ile bölgede kurumsallaşmak da istemiş, bu çerçevede bölgedeki siyasal birlik ve topluluklara üye olma stratejisi gütmüştür. Türkiye 1998 yılında Amerikan Devletleri Örgütü'ne (OAS), 2000 yılında Karayip Devletler Birliği'ne (ACS) ve 2013 yılında Pasifik İttifakı'na gözlemci ülke olarak katılmıştır. Türkiye Orta Amerika Entegrasyon Sistemi (SICA)'ya ise bölge dışı gözlemci üye olarak kabul edilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018). Türkiye ayrıca bölge ülke meclisleri ile dostluk grubu kurarak etkinliğini artırmak istemektedir. Bu kapsamda Arjantin, Bolivya, Brezilya, Ekvador, Jamaika, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Meksika, Panama, Paraguay, Peru, Şili, Uruguay ve Venezuela'da dostluk grupları kurulmuştur (Örnek ve Mızrak, 554: 2015).

Türkiye'nin izlediği Latin Amerika'ya yönelik dış politika kültürel alanda da uygulanmaktadır. Bir yumuşak güç kaynağı olan kültür, Türkiye'nin Latin

Amerika'ya yönelik olan dış politikasında önemli bir rol üstlenmektedir. Dinsel ve mezhepsel olarak Katolik olan Latin Amerika'da nüfusun yüzde birlik kısmı ise Müslümandır. Türkiye ise Diyanet İşleri Başkanlığı ve Diyanet Vakfı ile o bölgedeki Müslümanlar ile bağlantılar kurmak ve o bölgeye tecrübe aktarmak için çalışmaktadır. Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir kurum olarak hükümetin politikalarına destek veren Diyanet İşleri Başkanlığı, “dini diplomasi” kavramı altında Latin Amerikalı Müslümanlar ve onların sorunları ile ilgilenmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın faaliyetlerini de yumuşak güç kapsamında değerlendirmek gerekir (Yılmaz ve Kılıçoğlu, 2016: 138-142).

Türkiye, “kültürel kamu diplomasisi” altında farklı kurumları ile bölgede aktif bir politika izlemektedir. TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Anadolu Ajansı ve TRT bu kurumların başında gelmektedir. Yumuşak güç kapsamında çalışmalarını sürdüren bu kurumlar Türkiye'nin Latin Amerika Politikasına aktif katkıda bulunmaktadır. İlerleyen bölümde bu kurumların çalışmaları ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.2.1. Türk Dış Politikasında Yeni Aktörler ve Latin Amerika'daki Faaliyetleri

2.2.1.1. TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı)

Bilindiği üzere, yumuşak güç kavramının bir ayağı da dış yardımlardır. Bu anlamda dış yardımlar bir dış politika aracı olarak kabul edilmekte ve dış politikaya paralel biçimde yürütülmektedir. Türkiye örneğinde TİKA, 2000'li yıllar itibariyle daha iddialı hale gelen dış politika hedeflerinin önemli uygulayıcılarından biri haline gelmiştir (Akıllı, 2013: 119).

1991 yılında S.S.C.B.'nin yıkılmasından sonra bölgedeki Türki Cumhuriyetler ile ilişkileri geliştirmek amacıyla kurulan TİKA, o yıllardan günümüze Türk dış politikasında giderek daha aktif ve çok yönlü bir hal almıştır.

Kuruluş amacı bölge ülkelerinin alt yapı eksikliklerinin giderilmesi ve ülke kimliklerinin oluşmasında katkı sağlamak olan TİKA, 1995 yılından itibaren çalışmalarına eğitim faaliyetlerini de katmıştır. Okullar, laboratuvar ve üniversitelerin inşa edilmesi TİKA'nın faaliyetleri arasında öncelik taşıyan projelerdendir (TİKA, 2018). Türk dış politikasında 2000'li yıllardan itibaren yaşanan değişim, TİKA'nın

faaliyet alanını genişletmiş; bu kapsamda Pasifik, Orta Asya, Orta Doğu, Afrika, Balkanlar, Kafkasya ve Latin Amerika yeni faaliyet alanları arasına katılmıştır (TİKA, 2018). TİKA 2002 yılında 12 olan program koordinasyon ofisi sayısını 2012 yılında 33'e yükseltmiştir. Günümüzde TİKA, toplamda 56 ülkede 58 koordinasyon ofisi ile hizmet vermektedir. Türkiye'nin kalkınma yardımlarını düzenleyen bu kurum, bugün bulunduğu coğrafyalarda üniversiteler, sivil toplum ve kamu kurum kuruluşları arasında işbirliği mekanizması rolünü üstlenmekte ve bir barış kuşağı oluşturma amacıyla hareket etmektedir (TİKA, 2018).

TİKA'nın Latin Amerika'da faaliyet göstermeye başlaması Türk dış politikasında Latin Amerika açılımına paralel bir seyir izlemiştir. TİKA'nın Latin Amerika'da Meksika ve Kolombiya olmak üzere iki adet koordinasyon ofisi bulunmaktadır. Merkez üs olarak seçilen Kolombiya ofisinin açılması, barış sürecinden sonra ekonomik anlamda ilerleme kaydetmesi beklenen bu ülkenin kıtadaki özel konumundan Türkiye'nin de yararlanma ihtimalini doğurmaktadır. Türk devleti bölgedeki yumuşak güç unsurlarını, TİKA Kolombiya Ofisi ile daha etkili kullanmaya başlamıştır (Özkan, 2017). Kolombiya Ofisinin açılmasından sonra TİKA, bölgede eğitim, sağlık, alt yapı ve insani yardım konularında aktif olarak görev almıştır. TİKA'nın bu alanlarda yardımlarının çeşitliliğine bakıldığında çok fazla projede yer aldığı görülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır (TİKA Kolombiya, 2017; Haberler, 2017):

- Kolombiya'ya gelen Venezuelalı kadınlara eğitim desteği sağlanması.
- Cucata şehrinde uygulanması planlanan projede tekstil makineleri, bilgisayar ve üretim girdilerinin tedarik edilmesi.
- Guyana Sağlık Bakanlığı'na iki adet tam donanımlı hasta nakil ambulansı tedarik edilmesi.
- Guyana'nın başkenti Georgetown'da bulunan 8 ilköğretim okuluna teknik ekipman desteği sağlanması.
- Guyana'da bulunan tarımsal kalkınma kurumuna araç desteğinde bulunulması.
- Kolombiya'da bulunan sel felaketinin yer aldığı Mocoa'ya yardım malzemesi gönderilmesi.

TİKA'nın Kolombiya'dan sonra ikinci ofisi ise Meksika'da açılmıştır. Meksika ofisinin açılması ile Türkiye'nin Latin Amerika'daki en önemli yumuşak güç aracı olan TİKA'nın faaliyetlerini daha da artıracak ve bütün kıtaya yayacağı düşünülmektedir. Aslında TİKA Meksika Ofisi, resmi açılışından bir sene önce

çalışmalarına başlamıştır. Bu bir sene içinde Meksika, Belize, Honduras ve Haiti’de çeşitli projelerde yer almış ve kalkınma öncelikli projelerde katkıda bulunmuştur. (TİKA, 2018).

TİKA Meksika Ofisi 2017 ve 2018 yılında Meksika’da meydana gelen depremler sonrasında bölge halkına yardım götürmüştür. Dönemin Meksika Cumhurbaşkanı Nieto, TİKA’nın yardımlarından dolayı Türkiye’ye teşekkür etmiştir (TİKA, 2018). TİKA Güney Amerika ülkelerine 2016 yılında toplamda 2,13 milyon \$, 2017 yılında ise 5,33 milyon \$ kalkınma yardımında bulunmuştur (TİKA Kalkınma Yardımları Raporu, 2016; TİKA Kalkınma Yardımları Raporu, 2017). Görüldüğü üzere TİKA, Latin Amerika’daki proje ve faaliyetlerini her geçen gün çeşitlendirmekte ve bu sayede Türkiye’nin bölgede daha etkin bir dış politika izlemesini kolaylaştırmaktadır.

2.2.1.2. Yunus Emre Enstitüleri

Türkçe dünyada en çok konuşulan beşinci dildir. Bu bağlamda tüm dünyada Türkçe’nin öğretilmesi konusunda, başta Türklerin yoğun yaşadığı bölgeler olmak üzere, önemli bir ihtiyaç doğmaktadır (T.C. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2018). Yunus Emre Vakfı, Türkiye’nin kültürel değerlerini ve Türk dilini bir kültürel diplomasi aracı olarak tanıtan kurumdur. Bu vakfın amacı Türk dil ve kültürünü tüm dünyada tanıtmak ve yaymaktır (Özkan, 2018:6). Yunus Emre Vakfı’na bağlı olarak kurulan Yunus Emre Enstitüsü de ülkemiz dışında Türk dilinin öğretilmesi, Türk sanatı ve Türk kültürünün yurt dışında tanıtılması amacıyla faaliyet göstermektedir. Hali hazırda 40’den fazla ülkede hizmet veren Yunus Emre Enstitüsü ülkemizin yurtdışında kamu diplomasisi alanında hizmet veren öncü kurumlarından biridir. 2000’li yıllardan itibaren çeşitlenen ve gelişen Türk dış politikası çerçevesinde Latin Amerika’da, Brezilya’nın Sao Paulo kentinde bir şube açılmıştır (Yunus Emre Enstitüsü, 2016).

Yunus Emre Enstitüsü Brezilya’da kuruluşundan bugüne kadar pek çok faaliyette yer almıştır. Bu faaliyetlerin bir kısmı aşağıda listelenmiştir:

- Kurban Bayramı’nda Latin Amerika’nın Mesquita Brasil isimli ilk Camii’nde Müslüman cemaatle bayramlaşma konuşması ve Camii

cemaatiyle Türk bayrağı önünde bayramlaşma organizasyonu yapılması.

- Yunus Emre Enstitüsü olarak Rio de Jenerio'daki olimpiyatlarda ilk kez stand açılarak Türkiye ve Yunus Emre Enstitüsü promosyon ürünlerinin Brezilya halkı ile paylaşılması.
- Rio de Jenerio'da Paralimpik Türk Milli Takım oyuncularına hediye takdimi ve yöneticilerini ziyaret organizasyonu.
- 29 Ekim kutlamalarına sponsorluk desteği.
- Belediye tiyatrosunda piyano ve çello konseri düzenlenmesi.
- Brezilya spor kanalı ile video paylaşımı.
- 22 Kasım 2016'da, "15 Temmuz: Demokrasi Zaferi" isimli 3 Oturumlu, 19 akademisyen ve pek çok yazarın katıldığı sempozyum düzenlenmesi.
- Türkiye'den gelen gazeteci ve akademisyen heyeti ile birlikte São Paulo Üniversitesi (USP) ve São Paulo Federal Üniversitesi'nde (UNIFESP), FETÖ terör örgütü ve 15 Temmuz ile ilgili toplantı düzenlenmesi.
- Türkiye'den gelen gazeteci ve akademisyen heyeti ile birlikte Brezilya'nın en yüksek tirajlı gazetelerinden Folha de S. Paulo'da FETÖ terör örgütü ve 15 Temmuz ile ilgili bilgilendirme toplantısı düzenlenmesi.
- São Paulo Başkonsolosluğu, THY ve Yunus Emre Enstitüsü işbirliğinde, Pera-Esamble Müzik Konseri.
- Geof Tompkinson'un hazırladığı İstanbul videosunun Brezilya TV'lerinde gösterimi.
- İsmail Hakkı Çimen yönetiminde Ney ve UD konseri organizasyonu yapılması.
- Brezilya'da yaşayan göçmenlerin oluşturduğu, halı saha Futbol takımları şampiyonasında Türk ve Fransızlar arasında müsabaka.
- Brezilya'nın önde gelen üniversitelerinden Campinas Üniversitesinde FETÖ'nün elinde olan Türkçe Derslerin devir-tesliminin yapılması.

- Brezilya’da Piri-Reis ile ilgili bir sempozyum ve resim sergisi organizasyonunun yapılması.
- İstanbul Üniversitesi ile YEE işbirliğinde yapılan Türkçe yeterlilik sınavının duyurulması. (Brezilya Yunus Emre Enstitüsü Müdürü Hüsamettin Aslan’ın Hazırlamış Olduğu Rapor, 2017).

2.2.1.3. Diyanet İşleri Başkanlığı

Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye’nin kamu diplomasisi kavramı içinde, yurt dışında bir yumuşak güç aracı olarak etkin şekilde faydalandığı kurumlardan biridir. İslam ve Türk coğrafyasında güçlü bir teşkilat yapılanmasına sahip olan Diyanet İşleri Başkanlığı yurt dışında bulunan Türklerin ve Müslümanların kusursuz bir din hizmeti almalarını hedeflemekte ve bunun gerçekleşmesi için çaba sarf etmektedir.

Türk dış politikasının 2000’li yıllardan itibaren çeşitlenmesi neticesinde Latin Amerika da önemli bir hedef coğrafya olarak görülmekte; Diyanet İşleri Başkanlığı bu bölgedeki Müslümanlar için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu kapsamda, Brezilya, Küba, Arjantin, Şili, Venezuela, Meksika, Bolivya, Uruguay, Nikaragua, Kolombiya, Haiti, Honduras ve Bahamalar’dan İslam âlimleri İstanbul’da 1. Latin Amerika Müslüman Âlimleri toplantısında buluşmuşlardır. Bu toplantıda Latin Amerikalı Müslümanların sorunları dile getirilmiş ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu bölgede gelecekte yapabileceği faaliyetler görüşülmüştür (Vatan Gazetesi, 2017). Bu zirvede ayrıca İspanyolca eğitim veren bir imam hatip lisesinin gerekliliği üzerinde durulmuş ve Diyanet İşleri Başkanlığı bölgeye İspanyolca dini yayın göndermeye başlamıştır (Yılmaz ve Kılıçoğlu, 2016: 147).

Diyanet İşleri Başkanlığı çalışmalarını Diyanet Vakfı ile birlikte yürütmektedir. Diyanet Vakfı ise bölge ülkelerindeki ihtiyaç sahiplerine Ramazan ayında yardım yapmaktadır. Yardım yapılan ülkeler arasında Brezilya, Küba, Bolivya ve Honduras gibi ülkeler bulunmaktadır. Haiti’de gerçekleşen deprem sonrasında vakıf yardım malzemesi götürmüştür. Vakıf ayrıca, Cape Haitien’de ve Havana’da birer cami yaptırmıştır. Ayrıca Haiti’de bir okul açtırmıştır (2016, Yılmaz ve Kılıçoğlu: 149-150).

2.2.1.4. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü altında kurulan kurum stratejik iletişimin gerekleri doğrultusunda kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri arasında uyum ve koordinasyonu sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bu kurumun sekretarya hizmetinin Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirileceği ifade edilmiştir (T.C. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2017).

Kamu Diplomasi Kurumunun misyonu arasında Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda etkinliğini, imajını ve bilinirliğini artırmak bulunmaktadır. Bu bağlamda Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Türkiye'nin Latin Amerika Kıtasında farkındalığını artırmak için de çaba sarf etmektedir. Koordinatörlüğün görevleri arasında ülke toplantıları, uluslararası zirveler, paneller ve çalıştaylar düzenlemek yer almaktadır. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Türkiye'nin "Latin Amerika Açılımı" çerçevesinde Latin Amerikalı gazeteciler için bir program düzenlenmiştir. Bu programın amacı Latin Amerika ülkeleri gazetecileri ile diyalogun artırılması ve karşılıklı fikir alışverişinin sağlanmasıdır. Program kapsamında İstanbul'un tarihi yerleri gezdirilmiş, bilim ve STK çevreleri ile temas sağlanmıştır (T.C. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2017).

Öte yandan Arjantinli bir gazeteci grubu da yine koordinatörlük tarafından ağırlanmıştır. Arjantin'in önde gelen gazetelerinden gelen bu grup, Türkiye'nin Latin Amerika politikası ile bilgi aldıktan sonra TİKA ve diğer kamu diplomasi kuruluşlarını ziyaret etmiştir. TİKA'nın bölgedeki politikaları hakkında bilgi alan heyet aynı zamanda Türkiye'yi gezerek Türk kültürünü gözlemleme şansı yakalamıştır (T.C. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2017).

2.2.1.5. Türk Hava Yolları

Artan ulaşım, teknoloji ve turizm faaliyetleri ile birlikte ulusal hava yolları da birer yumuşak güç aracı haline gelmektedir. Bir dış politik hedefinin gerçekleşmesi yolunda ortaya koyacağı çaba, ulusal hava yoluna beklenenin üzerinde bir rol kazandırmaktadır. Selçuk'a göre, ulusal havayollarının görevi yumuşak güç çerçevesinde ulusal dış politika ve prestij oluşturmaktır (Selçuk, 2012: 9). Ulusal hava yolunun dünyadaki başarı sıralaması yükseldikçe, hem siyasal hayatta hem de ticaret

alanında etkisi artmaktadır. Örneğin bir ulusal hava yolu şirketi kendi şehrini bir havacılık merkezine dönüştürmüştü, o şehrin turizm ve ticaret merkezi olma potansiyeli de aynı ölçüde yükselir. Bir ulusal hava yolunu ne kadar fazla kişi kullanırsa, ev sahibi ülke dünya siyaset sahnesinde o kadar merkezi bir rol kazanır. Yüksek kaliteli bağlantı uçuşlarına sahip olmak o ülkenin politik ve ekonomik potansiyelini dünya çapında artırır (Selçuk, 2012: 9).

Türk Hava Yolları yukarıdaki bilgiler ışığında bir yumuşak güç aracı olarak tanımlanabilmektedir. Türk Hava Yolları (THY) reklam kampanyaları ve sponsorluk anlaşmaları ile Türkiye'nin imajına ve Türkiye'nin marka değerine dünya çapında katkıda bulunmaktadır (Selçuk, 2012: 10). THY, Türkiye'nin resmi hava yolu olarak 1933 yılında kurulmuştur. Günümüzde Türkiye'nin en önemli markalarından biri olarak görülen THY, dünyanın 5 kıtasında, en fazla uçuş noktasına uçabilen hava yolu şirketidir. 2003 yılında sadece 55 ülkeye uçuş yapan THY, bu sayıyı 2019 itibariyle 124 ülkeye çıkarmıştır. Bu nedenle Türkiye'nin yeni bir yumuşak güç aracı haline gelen THY, değişen Türk dış politikasının en önemli taşıyıcılarından biri olmuştur.

Türkiye'nin değişen Latin Amerika politikasına THY de, kıtaya direkt uçuşlar koyarak katkıda bulunmuştur. Latin Amerika'ya uçuşlarını 2008 yılında başlatan THY, ilk uçuşunu Brezilya'nın Sao Paulo şehrine düzenlemiştir. Bu şehirde aynı zamanda bir ofis açan THY, Brezilya'da Türkiye'nin tanıtımına öncülük etmektedir (Airport Haber, 2014).

Güzergâhlarına Brezilya'dan sonra Arjantin'i de ilave eden THY, 2012 Haziranında Buenos Aires'e uçuş başlatmıştır. İstanbul-Sao Paulo-Buenos Aires olarak belirlenen güzergâh sayesinde Türkiye'den Arjantin'e ulaşım sağlanmaktadır (Tuyed Haber, 2012). Arjantin'den sonra Küba ve Venezuela'ya uçuşlar ise 2016 yılında başlamıştır. THY ile Küba'da Havana'ya, Venezuela'da ise Caracas'a uçuş mümkün olmaktadır. THY, İstanbul'dan Bogota aktarmalı Panama seferlerini de başlanmış durumdadır (Airport Haber, 2016). THY, Güney Amerika'daki ulusal hava yolları şirketleri ile anlaşma yaparak uçuş ve müşteri sayısını hızlıca artırmaktadır. Copa Airlines ile yapılan anlaşma sayesinde Panama'ya gelen yolcular için kıtanın diğer şehirlerine bağlantı uçuşları sağlanabilecek ve bu sayede kıtanın dört tarafına en yüksek hizmetle ulaşım mümkün olabilecektir (Timeturk Haber, 2017). Dışişleri Bakanı Mevlut Çavuşoğlu'nun 05 Ekim 2017 yılı Paraguay gezisinde imzalanan hava

yolu antlaşması ile Türkiye’den önümüzdeki dönemde Paraguay’a uçuşların da başlayacağı öngörülmektedir (Star Gazetesi, 2017).

2.2.1.6. Anadolu Ajansı

Dış politikada başarılı olmak için etkin bir medya gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Uluslararası politikada ülkelerin kendisini iyi ifade etmesi önemlidir. Bilindiği üzere, günümüzde kamu diplomasisinin en önemli araçlarından biri olan medyanın kamuoyunu etkileme ve yönlendirme işlevi kuvvetlidir. Dünyanın en etkili beş ajansından biri olmak isteyen Anadolu Ajansı, 2011 yılı itibariyle hem ülke içinde hem de ülke dışında yeniden yapılanma içine girmiştir (Altınalan, 2012: 58, 68). Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti ile yaşıt olan Anadolu Ajansı milli mücadele döneminde, ülkenin kuruluşu esnasında verilen mücadelenin haklılığını tüm dünyaya duyurmak amacıyla kurulmuştur. Cumhuriyetin başlangıç döneminde yapılan devrimleri dünyaya duyuran ajans, ilerleyen yıllarda her türlü yurtiçi ve yurtdışı gelişmeleri takipçilerine ulaştırmıştır (Anadolu Ajansı, 2017b).

2000’li yıllardan itibaren ülkenin giderek daha aktif hale gelen dış politikası uygulamaları neticesinde, 5 kıtada hizmet vermeye başlayan Anadolu Ajansı faaliyet alanına Latin Amerika’yı da dâhil etmiştir. İl olarak Kolombiya’da bir ofis açan Anadolu Ajansı, TİKA gibi bu ülkeyi kendisine bir merkez üs seçmiştir. Anadolu Ajansının Kolombiya’da önemli işlevlerinden biri de Kolombiya’daki barış sürecini yakından takip etmektir. Bölgede açılan ofis sayesinde İspanyolca yayına başlayan Anadolu Ajansı, Türkiye’nin kamu diplomasisi alanında bölgede önemli aktörlerinden biridir. Bütün kıtaya yayılan muhabirleri vasıtasıyla kıta ile ilgili bilgiler takipçilerine Anadolu Ajansı’nın yayın ilkeleri doğrultusunda iletilmektedir (Anadolu Ajansı, 2017c).

2.2.1.7. LAMER (Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi)

LAMER, Ankara Üniversitesine bağlı bir araştırma birimidir. Bu birimin amaçları arasında Türkiye’de Latin Amerika’ya ilgi duyan araştırmacı, uzman ve nitelikli elemanları yetiştirmek, Latin Amerika ülkeleri ile ilgili bilimsel

araştırmalarda bulunmak, üniversiteler arası işbirliği yapmak bulunmaktadır. LAMER bu amaçlar doğrultusunda 2009 yılında Ankara’da kurulmuştur (LAMER, 2018).

LAMER, kuruluşundan bu yana önemli projelere imza atmıştır. Bu projelerden birincisi 19. yüzyılda, sekiz Latin Amerika ülkesi olan (Meksika, Küba, Brezilya, Arjantin, Venezuela, şili, Ekvador ve Peru) ile Osmanlı devleti arasındaki tarihsel ilişkileri araştıran “Bağımsızlıklarının 200. Yılında Latin Amerika-Osmanlı Devleti İlişkilerinin Başlangıcı” konulu projedir. Bu projenin başlangıç eseri olarak sayılabilecek “Osmanlı İmparatorluğu – Latin Amerika Başlangıç Dönemi” adlı kitap Türkçe, İspanyolca ve Portekizce olarak 3 dilde yayınlanmıştır. Bu projenin devamı niteliğinde çalışmalar halen kurum bünyesinde sürdürölmektedir. Yine LAMER bünyesinde, Latin Amerika ülkeleri ile ilgili öne çıkan haberlerden oluşan bir bülten her ay düzenli olarak hazırlanmaktadır. Politika, ekonomi ve kültür/sanat haberlerinden oluşan bu bülten ile Latin Amerika’daki gelişmeler bu bölgeye ilgi duyan araştırmacılara ulaştırılmaktadır (LAMER, 2017).

LAMER lisansüstü eğitim veren bir kurumdur. Latin Amerika Çalışmaları yüksek lisans programı 2012 akademik yılında açılmıştır. Bu programda Latin Amerika’nın tarihi, edebiyatı, yerlileri, sanatı ve mutfak kültürü gibi pek çok alanı kapsayan, geniş kapsamlı dersler okutulmaktadır (LAMER Tanıtım Kitapçığı, 2017). LAMER’in akademik alanda yaptığı antlaşmalar ile Türkiye ve Latin Amerika üniversiteleri arasındaki bağ güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Meksika, Ekvador, Küba ve şili gibi ülkelerdeki üniversitelerle akademik antlaşmalar imzalanmış, öğrenci ve öğretim elemanı değişim programları başlatılmıştır (LAMER Tanıtım Kitapçığı, 2017). LAMER’in önemli faaliyetlerinden biri de Ankara’da görev yapan Latin Amerika kıtasının büyükelçileri için kültürel gezi faaliyetleri düzenlemektir. Ülkemizde gerçekleşen bu gezilerin amacı Türkiye hakkında daha fazla bilgi sağlamak ve büyükelçilerin kültürel incelemelerde bulunmalarını kolaylaştırmaktır (LAMER Tanıtım Kitapçığı, 2017).

2.2.2. Diğer Bazı Yumuşak Güç Unsurlarının Latin Amerika ile İlişkilere Etkisi:

2.2.2.1. Turizm

Kültür bir yumuşak güç kaynağı olarak turizmle doğrudan ilişkilidir. Kültür ve turizm ise birbirleri ile ilişkili kavramlar olup, “kültürün tanıtımının yapılmış ve pazarlanmış hali” de turizm olmaktadır (Camgöz ve Dinçer, 2017: 286-287). Türkiye aktif olarak yürütmekte olduğu dış politikası sayesinde hem cazibesini artırmış, hem de uluslararası imajı ve tanınırlığını geliştirmiştir. Yumuşak güç araçlarının çeşitli alanlarda yarattığı etki ile cazibesi artan Türkiye’ye yurtdışından ilgi de artmış ve bu da turizm faaliyetlerine yansımıştır. Bu çerçevede, Türkiye’nin önemli yumuşak güç araçlarından biri de turizm haline gelmiştir.

Turizmin insanları çeken bir yönünün olması devletlerin dış politikada turizmi kullanmalarına ve turizm üzerine stratejik planlar oluşturmalarına yol açmıştır. Türkiye’nin yumuşak gücünü etkin olarak kullandığı her coğrafyada turizm potansiyeli de olumlu yönde değişmiştir. Buna örnek olarak, Türk dizilerinin ve ortak inanç anlayışının yarattığı çekim sayesinde Arap coğrafyasından Türkiye’ye gelen turist sayısında yaşanan artış verilebilir (Akbaş ve Tuna, 2012: 9-10).

Benzer şekilde Latin Amerika’ya bakıldığında, Ortadoğu kadar olmasa da, THY’nin yarattığı imkânlar ve Türk dizilerin olumlu katkısı nedeniyle bölgeden Türkiye’ye gelen turist sayısında artış gerçekleştiği görülmektedir. Latin Amerika’dan Türkiye’ye gelen turistlerin, Katolik dinine bağlılıkları nedeniyle, özellikle Kapadokya bölgesine ilgi göstermeleri dikkat çekicidir. Türkiye, çeşitli tanıtım ofisleri açarak Latin Amerika’daki turizm pastasından daha fazla pay alabileceğini düşünmekte (Ticaret Gazetesi, 2013); bu bağlamda dini turizm önemli bir potansiyel vaat etmektedir. Son yıllarda Latin Amerika’dan Türkiye’ye gelen turist sayısına bakıldığında önemli bir artış olduğu görülebilecektir. Bu da turizm sayesinde Türkiye’nin bölgedeki yumuşak gücünün artığına işaret etmektedir.

Tablo 7: Latin Amerika Ülkelerinden yıllara göre Türkiye'ye gelen turist sayısı (2010-2017)

Ülke	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Brezilya	65.246	89.442	88.903	113.433	91.627	49.754
Arjantin	22.255	27.136	28.559	46.729	44.407	48.280
Güney Amerika Toplam	118.706	159.078	165.966	225.621	202.520	250.000

Kaynak: TUROB Fit Buenos Aires Fuar Sonuç Raporu 2015, WTM Latin Amerika Brezilya Fuar Sonuç Raporu 2018, Kültür ve Turizm Bakanlığı Latin Amerika Pazar Raporu Mayıs 2018, Hürriyet Gazetesi 22.10.2018

2.2.2.2. Türk Dizileri

Nye'in yumuşak güç kaynaklarından birisi olarak tanımladığı kültür, bir toplumu yaratan değer ve pratiklerin bütünüdür (1990: 13). Günümüz dünyasının popüler kültür tanımı içinde yer alan diziler ve televizyon programları vasıtasıyla, kültürler arası etkileşim daha da hızlanmaktadır. Bu etkileşim vasıtasıyla bir kültürel yayılmanın da söz konusu olabileceği görülmektedir. Türk dizilerinin yurtdışında izlenme oranlarında "Gümüş" dizisi ile başlayan artış, Türkiye'nin Ortadoğu'da diziler vasıtasıyla yumuşak gücünü artırdığını göstermektedir (Çavuş, 2017: 31). Zira Türk dizileri Ortadoğu'da son 10 yılda Türkiye'nin imajına önemli katkılarda bulunmuştur (Lucini, 2011: 29). Ayrıca bu diziler Türk ve Arap kültürü arasındaki derin bağlantıları anlamada anahtar bir rol üstlenmiştir (Lucini, 2015: 267).

Türk dizilerinin bir yumuşak güç kaynağı olduğu açık olmakla birlikte dizilerde verilen mesajların ne olduğu ya da bu yapımların hedeflerinin neler olduğu açıkça belli değildir. Bu diziler vasıtasıyla turist kazanılması ve Türkiye hakkında olumlu kanaat oluşturmaları yaratılan artı değerlerdir (Ağırseven ve Örki, 2017: 849).

Türkiye'nin diziler vasıtasıyla yumuşak gücünü artırdığı tek coğrafya Ortadoğu ve Balkanlar değildir. Bu diziler Latin Amerika'da da önemli ölçüde takip edilmekte; onlar aracılığıyla Latin Amerika halkları Türkiye'yi tanıma fırsatı yakalamaktadır. Türk dizileri Güney Amerika pazarına Şili'den girmiştir. "Binbir

Gece” isimli dizi Şili ve Güney Amerika’da yayınlanan ilk Türk dizisi olmuştur. Bu dizi daha sonra Uruguay, Kolombiya, Arjantin ve Peru da yayınlanmıştır (Aljazera Haber Sitesi, 2014). Binbir Gece dizisini Arjantin’de 12 milyon kişinin takip ettiği düşünülmektedir (Ranini Haber, 2014).

Bir diğer Türk dizisi ise Aşk-ı Memnu’dur. “Amor Prohibido” İspanyolca ismi ile yayınlanan dizi Latin Amerika’da Şili, Peru, Uruguay ve Arjantin gibi ülkelerde yayınlanmıştır. Bu dizi ise Peru’da “Latina Turkish Awards” ödül töreninde en iyi film seçilmiştir (Ranini Haber, 2014). Türk dizileri Latin Amerika’da çok önemli başarılar elde etmektedirler. Paraguay’da şu an gösterimde olan 3 Türk dizisi reyting sıralamasında ilk üçe girerek büyük başarı elde etmiştir (Karar Gazetesi, 2017). “Sıla”, “Ezel”, “Kara Sevda”, “Muhteşem Yüzyıl”, “Fatmagül’ün Suçu Ne?”, “Elif”, “Kara Para Aşk”, “Adını Feriha Koydum” ve “Öyle Bir Geçer Zaman ki” dizileri Latin Amerika’da gösterimde olan diğer dizilerdir (Ranini Haber, 2014).

Latin Amerika İzleyicilerin Türk dizilerini tercih etme sebepleri arasında; iki bölge insanının Akdenizli özelliği taşıması, sıcakkanlı oluşları, benzer sosyolojik olguları sevmeleri, “zengin-fakir” ayrımı ve dizilerdeki oyunculara yakınlık kurulması gibi etkenler sayılmaktadır (Ranini Haber, 2014).

2.2.2.3. Çıkar Grupları ve Düşünce Kuruluşları

Dış politikadaki çeşitlenme neticesinde Türk dış politikasına yön veren kuruluşların sayısında önemli derecede artış olmuştur. Düşünce kuruluşları ya da çıkar grupları olarak adlandırılabilir bu kuruluşların sayısının artışı neticesinde Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetleri yanında, özel sektör temsilcileri de çeşitli projelerle değişen Latin Amerika politikasına katkıda bulunmaktadır.

Bu kuruluşlar arasında yer alan Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) 1986 yılında kurulmuş bir kurumdur. Amacı Türk özel sektörünün yurt dışı ekonomik ilişkilerini geliştirme, yatırım alanlarını ve ihracatını artırmaktır. 11 Eylül 2004 yılında yeni bir yapıya kavuşan DEİK artık Türk özel sektörünün bir iş diplomasisi örgütü haline gelmiştir. DEİK, Türkiye ile Brezilya, Meksika, Arjantin, Ekvador, Kolombiya, Peru, Şili, Venezuela, Orta Amerika, Karaipler ve Küba arasında olmak üzere toplam 12 iş konseyi ile Orta ve Güney Amerika ile ticari ilişkilerin artırılması için çalışmaktadır. DEİK, Türkiye’nin Latin Amerika kıtasını izleyen ve bölge ile

gelişmeleri içeren süreli yayımlar yapmakta, çeşitli etkinlikler düzenlemekte ve iş dünyasına yön verecek raporlarla Latin Amerika'yı takip etmektedir (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, 2017). Latin Amerika İş Geliştirme Derneği (LAİGED) ve Latin Amerika Ülkeleri Sanayici ve İşadamları Derneği (TUBİBA), Türkiye – Latin Amerika arasındaki ticari ilişkileri güçlendirmeye çalışan diğer oluşumlar arasındadır.

Latin Amerika'ya yönelik Türk dış politikasında etkili düşünce kuruluşlardan biri de Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi – TASAM'dır. TASAM, 1. Latin Amerika ve Karayipler Toplantısı'nı 2009'da, 2. Latin Amerika ve Karayipler Toplantısını 2010'da, 3.'sünü ise 2016 yılında gerçekleştirmiştir. TASAM bu kongrelerde iş dünyası, akademisyenler ve kamu kurumlarını bir araya getirerek Türkiye ve Latin Amerika arasında gerçekleşen işbirliğinin hem Türkiye'de hem de Latin Amerika'da kurumsallığa dönüştürülmesini amaçlamıştır. TASAM yapmış olduğu Latin Amerika Kongresi ve düzenlemiş olduğu diğer ikili ülke toplantıları ile “Latin Amerika Açılımı”na destek veren kuruluşlardan biridir.

Türkiye'de özel üniversiteler de “Latin Amerika'ya Açılım” politikasına destek vermeye başlamıştır. Bu üniversitelerden biri olan Bahçeşehir Üniversitesi, kendi bünyesinde bir Latin Amerika Projesi oluşturmuştur. Bu kapsamda, üniversitenin Siyaset Okulu bünyesinde Latin Amerika ile ilgili saha çalışmaları, geziler ve akademik programlar düzenlenmektedir. İstanbul Kadıköy'de bulunan Latin Amerika Kültür Derneği de, iki bölge arasındaki ilişkileri kültürel bazda ilerletme çabası içinde olan, az sayıdaki sosyal yapılanmadan biridir.

2.2.2.4. Belediyeler

Kültürel diplomasi bağlamında belediyeçilik faaliyetlerinin önemi giderek artmaktadır. Belediyeler de son on yıllık süreçte kendilerini, çeşitlenen Türk dış politikasında birer figür olarak göstermeye başlamıştır. Latin Amerika Açılımı perspektifinde Kapadokya'da yer alan Uçhisar Belediyesi Latin Amerika Turizm fuarında Kapadokya'yı tanıtarak kültürel tanıtım faaliyetleri ile Türkiye'nin Latin Amerika politikasına katkıda bulunmuştur (Uçhisar Belediyesi, 2017)

Ayrıca İstanbul'da Beyoğlu Belediyesi ile Şili'nin başkenti Santiago'daki Vitacura Belediyesi arasında bir işbirliği protokolü imzalamıştır. Bu protokol ile iki

belediyenin kültür, sanat ve ekonomi alanında işbirliği yapmaları öngörülmüştür
(Beyoğlu Belediyesi, 2015).

BÖLÜM 3.

LATİN AMERİKA İLE İLERLEYEN DİYALOĞA BİR ÖRNEK: TÜRKİYE - ARJANTİN İLİŞKİLERİ

3.1. Arjantin'in Dünya Siyaseti ve Ekonomisindeki Yeri

Arjantin devleti, 9 Temmuz 1916 yılında İspanya'dan bağımsızlığını ilan etmiş bir ülkedir. Bolivya, Paraguay ve Uruguay bağımsızlığını ilan ettikten sonra kalan bölge Arjantin olarak adlandırılmıştır. Arjantin kelimesi Latince gümüş anlamındaki “Argentum” kelimesinden gelmektedir (Özerdem, 2017: 293-294).

Arjantin, 2.737.000 kilometre karelik yüzölçümü ile Güney Amerika'da Brezilya'dan sonra en büyük yüzölçümüne sahip olan ülkedir. Batı'da Şili ile 6,691 km'lik sınıra sahip olan Arjantin'in diğer komşu ülkeler olan Bolivya ile 942 km, Paraguay ile 2531 km ve Uruguay ile de 541 km sınırı vardır (Özerdem, 2017:293294).

Ülkenin nüfusu 2017 Haziran verilerine göre 44, 293,293 kişidir. Ülkenin başkenti 15 milyon nüfusa sahip Buenos Aires'tir. Diğer büyük şehirleri ise Cordoba ve Rosario'dur. Arjantin'i oluşturan etnik kimliğe bakıldığında ülke nüfusunun %97'si Avrupalı (İspanyol ve İtalyan kökenli) ve Avrupa – yerli karışımı olan mezsito adı verilen melez topluluk, geri kalan %2,4'ü Kızılderili ve %0,4'ü Afrikalıdır. Ülkede resmi konuşulan diller ise başlıca İspanyolca, İtalyanca, Almanca, Fransızca; yerli diller ise Mapadungun ve Quechua'dır (CIA Factbook, 2018).

Arjantin Devleti 19. yüzyıl sonlarındaki iki önemli gelişme neticesinde modern bir devlet haline gelmiştir. Bunlar Arjantin'in modern tarım teknikleri ile tanışması ve dünya ekonomisine entegrasyonunun sağlanmasıdır. Yabancı yatırım ve göç ise bu başarıyı getiren nedenler olmuştur (U.S. Department of State Background Note: Argentina, 2018). 1871-1915 yılları arasında Arjantin'e 5.000.000 kişi göç etmiş ve gelenler daha çok Avrupa kökenli olmuştur. Bunlar arasında İtalyanlar, İspanyollar, Fransızlar, Suriye Lübnanlıları, İngilizler, Almanlar, Ermeniler, Ruslar, Polonyalılar, İsviçreliler ve Galliler sayılabilir. Britanya'dan gelen dış sermaye sayesinde demiryolları ve limanlar bu dönemde yapılmış ve Avrupa'dan gelen göç ile Arjantin'in

verimli topraklarında yapılan tarım gelişmiştir. 1880-1930 yılları arasında Arjantin dünyanın en zengin on ülkesinden biri haline gelmiştir (U.S Department of State Background Note: Argentina, 2018).

Arjantin’de 1930’lu yıllardan 1983 yılına kadar askeri darbeler dönemi yaşanmıştır. Bu dönemde toplam 6 adet askeri darbe yapılmış ve darbeler dönemi ülkenin 1983 yılında tekrardan demokrasiye dönülmesi ile kapanmıştır (U.S Department of State Background Note: Argentina, 2018). Arjantin dış politikasının öncelikleri bölgesel birlik ve ortaklıklarının geliştirilmesi üzerinedir. Bu bağlamda Arjantin MERCOSUR ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini hedeflerken; siyasi olarak da Güney Amerika’daki ülkeler ile ilişkileri derinleştirmek istemektedir (Özerdem, 2017:306).

Günümüz Arjantin dış politikasının temel taşlarını Dışişleri Eski Bakanı Susanna Malcora gazeteye verdiği bir mülakatta dış dünya ile iyi ilişkiler içinde olmak, uluslararası platformlarda hazır bulunmak, yapıcı bir rol üstlenmek ve yapıcı politikalar üretmek olarak tanımlamıştır. Malcora ayrıca, Arjantin’in tarihi rolüne geri dönmesinin de önemli olduğunu vurgulamıştır. Malcora ayrıca, fakirliği yok etmek için ticari ilişkileri geliştirmenin ve sınırdaş olan ülkelere teknoloji, kapasite ve bilgi konusunda yardım istemenin de hedefleri arasında olduğundan bahsetmiştir. (Lancion Gazetesi, 2016).

Arjantin-ABD ilişkilerine bakıldığında, Arjantin’in ABD ile pozitif bir ikili ilişki içinde olduğu görülmektedir. İki ülke arasında pek çok ortak stratejik işbirliği mevcuttur. İki ülke arasında terör ve uyuşturucu ile mücadele, insan kaçakçılığı ve nükleer silahların yayılması; ayrıca uzay ve nükleer enerjinin barışçıl kullanımı konularında ortak çalışma yapılmaktadır (U.S Department of State Background Note: Argentina, 2018). Arjantin-ABD ilişkileri son yıllarda Arjantin’in solcu hükümetlerinin dış politikasının emperyalizmle mücadele ve bölgesel entegrasyona yönelmesi nedeniyle bir miktar gerginleşmiştir. Ancak 2016 yılında göreve gelen Arjantin Devlet Başkanı olan Macri’nin ilişkilerde yeniden canlandırma sözü vermesi ile yeni bir dönem başlamıştır (Global Security, 2018).

Arjantin ve İngiltere arasındaki ilişkiler köklüdür. 19. yüzyılda Arjantin’in ekonomik gelişiminde İngiltere’nin payı büyüktür. İngiliz şirketler Arjantin’de yatırım

yapmışlar ve bu yatırımlar sonucu Arjantin ekonomisi gelişmiştir. Ancak 1982 yılında Arjantin, İngiltere'nin yönettiği Patagonya'nın doğusunda bulunan Falkland adalarını işgal etmiş ve yapılan savaşta İngiltere tarafından mağlup edilmiştir (Özerdem, 2017: 307). Savaş 74 gün sürmüş ve neticesinde 907 kişi ölmüştür. Savaş sonunda İngiliz varlığı daha da güçlenmiş; Arjantin'de askeri yönetim yıkılmış ve neticesinde tekrar demokrasiye geçilmiştir. Birleşmiş Milletler'in araya girmesi ile bir anlaşma yapılmak istenmiş ve İngiltere birliklerini bölgeden çekmiştir. İngiltere çekilirken adada bir konseyin kurulmasını istemiş ancak Falkland Adaları'na hükmetme hakkından feragat etmemiştir. Arjantin ise adada bulunan yerel halkın İngiliz hükümdarlığı altında kalmak istediğini bildiğinden bu konseyin yerel halktan değil de Birleşmiş Milletler üyelerinden oluşmasını istemiştir. Savaşın üzerinden 29 yıl geçmesine rağmen soruna henüz çözüm bulunamamıştır. Arjantin tarafı iddialarını toprak bütünlüğü kavramına dayandırırken, İngiltere tarafı ada sakinlerini herhangi bir aşırılığa karşı koruma hakkına dayandırmaktadır (Bellot, 2013:27).

Arjantin Cumhurbaşkanı Macri, Falkland Adaları meselesine yoğunlaşmak yerine iki ülke arasında daha parlak bir gelecek için diğer alanlardaki ilişkileri geliştirmek istediğini belirtmektedir (Mingo, 2016). Arjantin ve Avrupa Birliği siyasi ilişkileri ise 1990 yılında imzalanan ticaret ve işbirliği antlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Bu çatı antlaşması altında 1993 yılında balıkçılık, 1997 yılında nükleer enerjinin barışçıl kullanımı ve 1999 yılında bilimsel ve teknolojik işbirliği antlaşmaları imzalanmıştır. MERCOSUR'a üye olan Arjantin ile Avrupa Birliği arasındaki karşılıklı ilişkiler üç temel ilke üzerine kurulmuştur. Bunlar; politik diyalogu geliştirme, karşılıklı ve ilerlemeci olarak ticareti serbestleştirme ve bölgesel işbirliğini geliştirmedir (EEAS, 2016). Avrupa Birliği Arjantin için ABD'den daha önemli bir ticari partner konumundadır. Arjantin'in Güney Avrupa ülkelerinden İtalya ve İspanya ile de kültürel bağları mevcuttur (Datamonitor Argentine Country Profile, 2016).

Çin Halk Cumhuriyeti-Arjantin ilişkileri incelendiğinde Çin'in dünyanın en hızlı gelişen ekonomisi olarak Latin Amerika bölgesi ile aktif olarak ilgilendiği görülmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti-Arjantin arasındaki ilişkiler ekonomi üzerinden yürümektedir ve 2004 yılında gerçekleşen Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Zirvesi'nden sonra Çin Halk Cumhuriyeti ile Arjantin arasında 39 yeni işbirliği

antlaşması imzalanmış ve Çin Halk Cumhuriyeti 30 milyar \$'lık bir yatırımı taahhüt etmiştir. Çin günümüzde Arjantin'in; Brezilya ve Avrupa Birliği'nden sonra en büyük üçüncü ihracatçı ülkesi olurken; Arjantin'de Çin'in Latin Amerika bölgesindeki dördüncü büyük ortağı durumundadır (Quintana, 2009:2-4).

Arjantin ile Rusya arasında ilişkiler stratejik olarak tanımlanmaktadır. Rusya-Arjantin arasında altyapı başta olmak üzere, nükleer santral yapımı ve enerji alanında işbirliği alanları mevcuttur. Arjantin Rusya'nın Latin Amerika bölgesinde öncü ekonomik ve ticaret ortaklarından biridir. Arjantin'de ayrıca 400.000 Rus kökenli vatandaş yaşamakta olup bu da iki ülke arasında kültürel bir bağ oluşturmaktadır. Rusya Arjantin ile ilişkilerini daha da geliştirmek istemekte ve olası işbirliği alanlarını ortaklaşa aramaktadırlar. Bu alanlar tarımsal kimya ve yiyecek sektörleridir (Mercopress Haber, 2018).

Arjantin'in temel dış politika önceliklerinden birinin kıtasında bulunan uluslararası örgüt ve birliklere üye olmak ve bu sayede üye ülkeler ile ilişkilerini geliştirmek olduğu önceki paragraflarda belirtilmişti. Bu örgütlerden biri Güney Amerika Uluslar Birliği'dir (UNASUR - Unión de Naciones Suramericanas). UNASUR, 12 ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkeler Arjantin, Bolivya, Şili, Ekvador, Guyana, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay ve Venezuela'dır. UNASUR'un temel mücadelesi ülkelerin egemenlik ve bağımsızlıklarını dikkate alarak sosyal ekonomik eşitsizliklerini ortadan kaldırmak, vatandaşların katılımlarını sağlamak, demokrasiyi güçlendirmek ve mevcut asimetrikleri ortadan kaldırmaktır (UNASUR, 2018).

UNASUR, Haiti'de gerçekleşen deprem sonunda teknik bir sekreterlik kurarak Haiti'nin tekrardan inşa edilmesi için çalışmıştır. Arjantin ise UNASUR'un bu teknik sekreterliğini finanse eden ülke olmuştur (Cooperacion Argentina UNASUR, 2018). Arjantin tarafından kurulan bu teknik sekreterlik "Haiti Eylem Planı" çerçevesinde gıda güvenliği, sağlık, yeniden yapılanma, altyapı, kurumsallaşma ve insan hakları temel stratejileri üzerine kuruludur (Cooperacion Argentina UNASUR, 2018).

Arjantin'in üyesi olduğu bir diğer birlik ise 33 üyeli CELAC'tır (La Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños - Latin Amerika ve Karayip Ülkeleri Birliği). CELAC'ın güçlendirilmesi, Arjantin dış politikasının öncelikli amaçları arasında bulunmaktadır. Bu bağlamda Arjantin ve Şili CELAC bünyesinde

bir çalışma grubu oluşturmuştur. Bu çalışma grubunun amacı bir işbirliği alanı sağlayarak bilgi, deneyim ve tecrübelerin paylaşılmasıdır (Cooperacion Argentina CELAC, 2018).

Arjantin 'in bölgesinde üyesi olduğu bir diğer birlik de yine ekonomik bir birlik olan MERCOSUR'dur. MERCOSUR 1991 yılında Arjantin, Brezilya, Paraguay ve Uruguay tarafından Paraguay'ın başkenti Asunsion'da bu dört ülke arasında gerçekleşen bir toplantıdan doğmuştur (MERCOSUR, 2018). MERCOSUR'un amacı serbest ticaret, gümrük birliği ve ortak ticaret amaçlarını gerçekleştirmektir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Arjantin ekonomisini tarım ve tarıma dayalı sanayi oluşturmaktadır. Gayri safi yurt içi hasılanın %10'u tarım, %30'u sanayi ve geri kalanı da hizmetlerden oluşmaktadır. Arjantin için tarım sektörü Arjantin ekonomisinde önemli bir büyüme kapasitesine sahiptir. Ülkenin yüzölçümünün %9,2'lik kısmı tarıma elverişli topraklardan oluşmaktadır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 15).

Arjantin'in temel ekonomik göstergelerine bakıldığında, 2016 yılı sonu itibariyle GSYH'nin 572,4 milyar \$, büyüme oranının da %4,4 düzeylerinde olduğu görülmektedir. Ülkede enflasyon % 10 civarı iken işsizlik oranı %6 düzeyindedir. Arjantin son dönemlerde artan bir şekilde Çin ile ekonomik ilişkilerini geliştirirken Endonezya ile de ticari faaliyetlerini hızlı bir şekilde kazanca döndürmek için çaba sarf etmektedir. Arjantin'in temel ekonomik hedeflerine bakıldığında bunların ticaret fazlası vermek ve sanayi çıktısını artırmak olduğu söylenebilir. Bunun yanında Arjantin enflasyon ile mücadele ve ekonomik özgürlüklerin artırılması gibi konularda çaba sarf etmektedir. Ülke ekonomisinin taşıdığı riskler de mevcuttur. Bu risklerin başında yüksek dış borç ve büyümede yaşanabilecek iniş-çıkışlar gelmektedir (Marketline Country Profile Series Argentina, 2012).

Arjantin'de üretilen tarım ürünleri arasında soya ve soya ürünleri, mısır, buğday, arpa, fasulye, çay, sebze ve meyve bulunmaktadır. Hububat ve yağlı ürünler ise önde gelen ihracat kollarındandır. Ülkede hayvancılık da çok gelişmiştir. Yılda 51 milyon hayvana sahip Arjantin dünyanın en büyük et üreticilerinden biridir (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 17-18)

Arjantin sanayisi madencilik, imalat, enerji üretimi ve inşaat sektörlerinden oluşmaktadır (Index Mundi, 2018). Ülke zengin maden yataklarına sahiptir ve sadece beşte biri maden taramasına tabi tutulmuştur. Arjantin’de çinko, kalay, kurşun, altın, manganez, petrol ve doğalgaz bulunmaktadır. Ülkeye gelen dış yatırımcıların bir kısmı madencilik alanında yatırım yapmak istemektedir. Yabancı şirketler daha çok altın madenlerine yatırım yapma konusundaki fırsatları değerlendirmektedir (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014).

Arjantin imalat sanayisi içinde yiyecek ve içecek endüstrisi, tekstil endüstrisi, elektronik sanayi ve petrol rafine endüstrisi bulunmaktadır. Yiyecek endüstrisi en eski endüstrilerden biri olup et imalatı ve et paketleme konusunda uzmanlaşmıştır. Tekstil sanayi ise 11,500 firmadan oluşan ve yıllık 2,7 milyar \$’lık bir ciroya sahiptir (World Atlas, 2018).

Arjantin, sanayi kolu içinde yer alan enerji sektöründe aktif bir ülke konumundadır. Latin Amerika’da en çok doğal gazın üretildiği ülke Arjantin’dir. Ülkenin temel enerji politikası doğal gaz için hidro karbon üretimini geliştirmektir. Ülke 2013 yılında doğal gaz ve petrol keşfi için 2 milyar \$ harcamıştır. Ülkenin elektrik üretiminde 50 firma piyasayı oluşturmaktadır. 3 büyük firma ise pazar payını almaktadır. Ülke sahip olduğu doğal gaz rezervleri bakımından Latin Amerika’da üçüncü sırada; petrol rezervleri açısından da dördüncü sıradadır. Arjantin 2025 yılında yenilebilir enerji kaynaklarının toplam enerji içindeki payını %25’e çıkarmayı öngörmektedir (Enerdata Energy Report Argentina, 2017).

Arjantin dünyanın en büyük 44. ekonomisidir. Ülke 2016 verilerine göre 59 milyar \$ ihracat yaparken, 55,8 milyar \$ ithalat yapmıştır. Arjantin’in en çok ihraç ettiği ürünler ise soya unu, soya fasulyesi, soya ve kamyondur. En çok ithal ettiği ürünler ise araba, yedek parça, telefon, rafine petrol ve gazdır. Arjantin’in dış ticaretinde en büyük ihracatçı ülke Brezilya olurken, bu ülkeyi ABD ve Çin takip etmektedir. Arjantin’in dış alımında ise ilk sırayı yine Brezilya alırken Brezilya’yı yine Çin ve ABD izlemektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, Brezilya Arjantin’in en büyük ticari ortağı konumundadır (OEC Argentina, 2018).

3.2 Türkiye ile Siyasi İlişkiler

3.2.1. Osmanlı Döneminde Siyasi İlişkiler

Arjantin topraklarına gelen ilk Türklerin o dönem Osmanlı toprağı olan Suriye, Lübnan ve Filistin'den 19.yüzyılın son çeyreğı itibari ile geldikleri bilinmektedir (Klich, 1993: 177) İlk göçmenler Türk pasaportu taşımakla birlikte kırsal kesimden gelen ve çok çeşitli dinlere mahsus kimselerdi ve “Los Turcos”, yani Türkler olarak adlandırılmışlardır. Osmanlı devleti ile Arjantin devleti arasındaki ilk diplomatik ilişki, Arjantin devletinin ticareti artırmak ve Avrupa'daki ülkelerle temasta bulunmak istediğı 1800'lü yıllarda kurulmuştur. Arjantin'in Paris Büyükelçisi 21 Temmuz 1870 tarihinde Osmanlı devletine bazı konsolosluklar açma isteğini mektupla bildirmiştir. Bu da diplomatik ilişkilerin başlangıcı olmuştur (Kutlu, 2012: 3-4). Osmanlı ise bu teklife ilk etapta ticaret ve dostluk ilişkileri kurmak suretiyle olumlu yaklaşmıştır. Osmanlı'nın Paris elçisi ilk kez 11 Ekim 1870 yılında görevlendirildikten sonra, Osmanlı ile Arjantin'in Paris elçileri arasında görüşmeler başlatılmıştır. Ancak özel sebeplerden dolayı Arjantin'in Paris elçisi Paris'te ikamet etmemiş; bu da müzakerelerin ancak 1872 Mayıs'ında tamamlanmasına neden olmuştur (Genç ve Bozkurt, 2010: 90-91).

1872 yılında iki ülke arasında imzalanan ve 15 maddeden oluşan ilk ticaret anlaşmasının maddeleri aşağıda verilmiştir. Bu maddeler;

- Arjantin Cumhuriyeti ve Osmanlı Devleti dostluk ilişkisi içinde olacaklardır.
- İki ülke arasındaki ticari ilişkilerde karşılıklılık ilkesi geçerli olacaktır. İki ülke gemileri yükleri ile birlikte karşılıklı topraklarda serbestçe seyahat edebilecek, tüm liman akarsular serbestçe kullanılacaktır.
- İzin, muafiyet ve haklar antlaşmaya imza koyan devletlerin halklarını kapsayacaktır.
- İthalat ve ihracatta konu olan mallardan alınan gümrük vergileri üçüncü ülkelerden ne kadar alınıyorsa o kadar alınacaktır.
- Yol kılavuzu, aydınlatma ve kaza yardımı gibi hizmetler gemiler için karşılıklı olarak aynı ücretle ücretlendirilecektir.

- Her iki ülkede karşılıklı olarak aynı ürünlere aynı vergileri koyacaklardır.
- Arjantin kanunları gereğince Arjantin gemileri, Osmanlı kanunları gereğince Osmanlı Devleti gemileri kabul edilmiş olan tüm gemiler, bu sözleşme maddelerine ait muamelelerde bu adlar ve sıfatlarla tanımlanacaklardır.
- Tüccarlar ve kaptanlar madden ve kanunen karşılıklı koruma altına alınacaklardır.
- Gemilerin yüklenmesi, malların emniyeti gibi; liman zabıtasına ve korumasına dair işlerde en çok gözetilen ülke hükümleri uygulanacaktır.
- İki ülkede karşılıklı olarak ticaretlerini korumak amacıyla konsoloslar tayin edebilecek; konsoloslukların ve çalışan kâtip memurların güvenliği sağlanacaktır.
- İmza koyan devletlerin halkları iki ülke arasında ticaretin devamı için olası bir ilişkilerin kesilmesi durumunda bir devletin diğer devletin sınırlarında yaşayan halkı kanunlara aksi bir şey yapmadıkça ticaretlerine o ülkede devam edebilecektir.
- Tarafların halklarının malları ve mülkleri buldukları ülkenin hükümeti tarafından kontrol altında tutulacaktır.
- Bu sözleşme on yıl geçerli olacak, on yıldan sonra taraflardan birisi diğerine antlaşmanın devam etmesini istemediğini söylemesi halinde, bunu belirttiği tarihten bir sene sonrasına kadar geçerli kalabilecektir. Bu antlaşmanın maddeleri Osmanlı Devletinin Avrupa ve Asya kıtalarıyla Mısır'da ve Afrika'da Osmanlı'ya bağlı diğer yerlerde, Sırbistan'da ve Memleketeyn'de [Eflak ve Boğdan'da] yürürlükte olacaktır (Cingöz, 2013 :51-54).

Osmanlı devleti bu anlaşma ile Arjantin ile ekonomik ve siyasi ilişkilerini geliştirmek istemiş ve Arjantin devleti ile dostluk ilişkisi kurmayı amaçlamıştır. Bu antlaşma iki devlet arasında imzalanan ilk anlaşma olması sebebi ile de önemlidir.

3.2.2. 20. Yüzyılda Siyasi İlişkiler

20. yüzyıl özellikle de 2. Meşrutiyetin ilanı neticesinde Arjantin'e Osmanlı ülkesinden göç artmıştır. 60.000 Osmanlı vatandaşının Arjantin'de ikamet etmesi üzerine bir konsolosluk açılması için Osmanlı vatandaşlarından bir talep gelmiştir. Bunun üzerine Mebus Suleyman El Bostani 17 Mart 1909 yılında meclise sunmuş olduğu önergede Buenos Aires'te bir şebenderlik açılmasını teklif etmiştir (Cingöz, 2013: 54-56).

Londra ve Roma'da geçen müzakereler sonunda, her iki ülkenin diplomatik temsilcileri İtalya'da konsolosluk açılması konusunda anlaşmaya varmıştır. Görüşmeleri Osmanlı Devleti adına büyükelçi Hüseyin Kazım Bey, Arjantin adına da daha sonra cumhurbaşkanı olacak Roque Sanz Pena yapmıştır (Klich, 1993: 181).

11 Haziran 1910 tarihinde imzalanan anlaşma ile konsolosluk açılması kararı antlaşma ile bağlanmıştır. Antlaşma maddeleri aşağıda bulunmaktadır:

- Osmanlı Hükümeti ile Arjantin Cumhuriyeti karşılıklı olarak konsolosluk tayin etme hakkına caizdirler.
- Arjantin - Osmanlı konsolosları ve konsolos vekilleri devletler genel hukukunun kendilerine vermiş olduğu haklar çerçevesinde çalışırlar.
- İşbu konsolosluk protokolü, imzalandıktan sonra 10 yıl süre ile yürürlükte kalacak taraflardan birinin feshi halinde fesih tarihinden bir sene kadar da geçerli olacaktır.
- 11 Haziran 1910 tarihinde Roma'da düzenlenen bu antlaşma neticesinde karşılıklı konsoloslar hemen atanacaktır (Cingöz, 2013: 59-60).

Antlaşmanın imzalanmasının ardından Emir Arslan Bey Osmanlı Devleti'nin başkonsolosu olarak Arjantin'de görevlendirilmiştir. Ağustos 1910 yılında Buenos Aires'e hareket etmek üzere yola çıkan Emin Arslan Bey, Osmanlı Hariciyesinde görev almış olan tecrübeli bir diplomattır. 1890 yılında Brüksel'de konsolosluk açılması için gönderilen Emir Arslan Bey, sonrasında Fransa'nın Bordeaux Kentinde görev almıştır. 1898 Mayıs'ında ise Brezilya'da görevde bulunmuştur. Brezilya'ya

fahri konsolosluk için gönderilen Emir Arslan Bey görev süresince Fransa'nın bölgede yaşayan Suriye-Lübnanlıları üzerindeki etkisi ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Emir Arslan Bey Arjantin'in Buenos Aires kentine Ekim 1910 yılında ulaşmış ve büyük bir kalabalık tarafından karşılanarak oteline kadar eşlik edilmiştir. Emir Arslan Bey yaklaşık 5 sene kadar Osmanlı Devleti'nin Arjantin'de Genel Konsolosu olarak görev yapmış ve 1. Dünya savaşının çıkması ile geri çağırılmıştır (Klich,1993: 182-183).

Emir Arslan Bey 5 seneyi bulan görev süresi boyunca Arjantin'de SuriyeLübnanlılarının meseleleri ile ilgilenerek geçirmiştir. Arjantin ve Osmanlı devleti arasında sınırlı ticaret anlaşmasının bulunması, Türk ana limanları ve Buenos Aires arasında doğrudan bağlantı olmayışı ve Arjantin devletinin Osmanlı mallarına tercihli gümrük sistemini benimsemesi nedeniyle, bu dönemde ticaretin gelişmesine yönelik bir beklenti olmamıştır. Emir Arslan Bey döneminde göçmenlerin çalışma, polis ve hukuk meseleleri ile ilgilenmiştir. Görev süresince halkla ilişkiler konusunda da çalışmış ve Arapları Arjantin elitlerine takdim etmeye çaba göstermiştir (Klich, 1993: 185).

Arjantin devleti ise St. Petersburg'da bulunan Konstantinopolis orta elçisi olarak görev yapan Eduardo Garcia Mansilla'yı Osmanlı İmparatorluğu genel konsolosu olarak 30 Eylül 1910 yılında atamıştır. Ancak görevi kabul etmeyen Mansilla Arjantin Dışişleri Bakanlığına istifasını sunmuştur. Elçiliğin açılması konusunda ısrarcı olan Arjantin Devleti Mansilla'nın yerine 28 Ekim 1910 tarihinde İstanbul'da ikamet edecek elçi olacak Jacobo F. Peuser'i atamıştır. Ancak Roma Antlaşmasına göre konsolosluk anlaşmasının Arjantin Kongre'sinden de geçmesi gerekmektedir. Ancak o tarihte antlaşma onaylanmadığı için Osmanlı devleti gerekli yetkiyi Peuser'e vermemiş ve onu resmi elçi olarak saymamıştır. Bunun üzerine 1911 yılında Arjantin devleti önlem olarak Beyrut'ta fahri konsolosluk açmaya karar vermiştir. Konsolosluğun açılmasında etken Beyrut'un bölge için ana bir kapı oluşu ve Avrupa üzerinden gerçekleşmesi muhtemel göç yollarına yakınlığı olmuştur.

12 Nisan 1913 yılında açılan Beyrut Konsolosluğu'na Arturo de Luciano atanmıştır. Beyrut konsolosluğu 27 Kasım 1915 yılına kadar faaliyetini gerçekleştirmiştir. Arjantin'in İstanbul başkonsolosu Peuser ise o şartlarda 1914 yılına kadar İstanbul'da ikamet etmiştir. Daha sonra ise İstanbul'dan ayrılarak çeşitli ülkelerde konsolos olarak görev almıştır. Sonrasında 1915 yılında tekrar Peuser'in

Konstantinopolis Genel Konsolosu olarak İstanbul'a geri dönmesi istenmiştir. Peuser İstanbul'a döndüğünde savaş ortamının da etkisi ile rahat bir çalışma imkânı bulamamıştır. Avrupalı bankaların Osmanlı ülkesine para göndermemesi gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Arjantin'in İstanbul Genel Konsolosluğu 16 Ağustos 1916 yılında ise yürürlükten kaldırılmıştır (Botta, 2011: 6-11).

1922 yıllarının sonlarına doğru Türkiye'deki durum yavaş yavaş normale döndüğünde Arjantin Devleti İstanbul'daki üçüncü dereceden olan genel konsolosluğunu tekrardan açmaya karar vermiştir. Bartelome Danieri 22 Kasım 1922 tarihinde Arjantin'in İstanbul Genel Başkonsolosu olarak görevlendirilmiş ve konsolosluk Haziran 1923 tarihinde açılmıştır (Botta, 2011: 14-15).

Bu tarihten sonra 20. yüzyılın geneline bakıldığında, Türkiye-Arjantin ilişkilerinde karşılıklı herhangi bir üst düzey ziyaretin gerçekleşmediği ve ilişkilerin durağan seyrettiği bir dönem olduğu görülmüştür. Osmanlı devleti döneminde başlayan Türkiye- Arjantin ilişkileri Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. İki ülke 1926 yılında Roma'da bir dostluk anlaşması imzalamıştır. Bu antlaşma Cumhuriyet döneminde iki ülke arasında imzalanan ilk antlaşmadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017).

İlk dostluk anlaşmasının imzalanmasının ardından Ahmet Bey fahri konsolos olarak Arjantin'in Buenos Aires kentinde göreve başlamıştır. Ahmet Bey döneminde dışişlerine gönderilen raporda 1930-1935 yılları arasında Arjantin'de en çok Türk ve Müslüman olan göçmenlerin yer aldığı; Türklerin daha çok Kayseri kökenli olduğu ve Arjantin'de fabrika ve mağazalarda çalıştıkları belirtilmiştir. Arjantin'de Türkiye kökenli 2. grup ise, Müslüman olmayan ve en çok İzmir, İstanbul ve Edirneli Musevilerinden oluşan kesimdir. 3. grup ise Suriyeli ve Filistinli Araplardan oluşmaktadır ki bunlar sayı olarak en fazla kesimi oluşturmaktadır (T.C Dışişleri Arşiv Belgesi, 2017).

İki ülke arasındaki ticari ilişkilere gelince, aralarındaki mesafenin çok fazla olmasından dolayı ticari ilişkilerin kalıcı, sağlam bir zeminde kurulmadığı söylenebilir. Bu dönemde daha çok İtalya, Fransa ve diğer devletler üzerinden gerçekleşen dolaylı bir ticaret söz konusu olmaktadır. Örneğin, Türkiye'den alınan zeytinyağı İtalya tarafından Arjantin'e satılmaktadır. Bunların haricinde tütün ve kömürün de dolaylı yollardan Arjantin'e ihraç edildiği görülmektedir. (T.C. Dışişleri

Arşiv Belgesi, 2017). 1938 yılında iki ülke büyükelçileri karşılıklı güven mektuplarını sunmuşlardır. 13 Aralık 1946 tarihinde ise Emin Ali Sipahi Türkiye elçisi olarak Arjantin makamları tarafından kabul edilmiştir (T.C. Dışişleri Arşiv Belgesi, 2017).

İkinci dünya savaşından sonra da Türkiye-Arjantin siyasi ilişkileri devam etmiştir. 19 Ağustos 1965 yılında Ankara’da kültür ve bilim alanında işbirliği antlaşması imzalanmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96). İki ülke ilişkileri arasında gerginliği artıran bir olay bu dönemde gerçekleşmiştir. Arjantin’in 1982 yılında İngiltere ile Falkland adalarındaki çatışmasında Türkiye İngiltere’yi desteklemiştir. Bu Arjantin-Türkiye ilişkilerinin soğumasına neden olmuştur (Academic Ru, 2017). İki ülke arasında bu dönemde nükleer enerjinin barışçıl yollarla korunması antlaşması 1988 yılında Buenos Aires’te imzalanmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96).

1990 yılından günümüze kadar gelen döneme bakıldığında Türkiye-Arjantin ilişkilerinin gelişme trendi yakalandığı görülecektir. Bu ilişkilerin oluşmasında 1990 yılından beri gerçekleşen karşılıklı üst düzey ziyaretler, her iki ülkenin karşılıklı ticareti geliştirme isteği, Türkiye’nin Latin Amerika kıtası ile olan çok yönlü dış politikası sıralanabilir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ve Soğuk Savaş yılları boyunca ikili ilişkilerin durağan olduğu görülmekle birlikte, 1992 yılında, “El Turco” lakabıyla bilinen, dönemin Arjantin Devlet Başkanı Carlos Menem Türkiye’ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyaret bir Latin Amerika ülkesi devlet başkanının Türkiye’ye tarihteki ilk ziyareti olmuştur (Levaggi, 2013: 106). Menem’in, Türkiye’de Özal dönemine denk gelen bu ziyareti süresince Türkiye ve Arjantin arasında çeşitli antlaşmalar imzalanmıştır. Bu kapsamda, 8 Mayıs 1992 tarihinde Ankara’da Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması; Turizm İşbirliği Antlaşması; Vize Muafiyet Antlaşması ile Ticari ve Ekonomik İşbirliği antlaşmaları imzalanmıştır. Türkiye ve Arjantin arasında aynı yıl imzalanan bir diğer antlaşma ise sağlık alanında yapılan mutabakat zaptıdır. (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96).

İlerleyen dönemde (1995) Özal’ın ardından Cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel, Arjantin’e iadeyi ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaret ise Türkiye’den bir devlet

başkanının, bir Latin Amerika ülkesine düzenlemiş olduğu ilk ziyarettir (T.C. Dışişleri Bakanlığı,2017). Bu ziyaret Türkiye ve Arjantin arasında ilişkilerin güçlendirilmesine önemli katkılarda bulunmuş; ziyaret esnasında karşılıklı bazı antlaşmalar imzalanmıştır. Bu antlaşmalar Kültürel Değişim Programı, Bilimsel ve Teknik İşbirliği antlaşması, ayrıca Madde Kaçakçılığı ve Uluslararası Terörizm ile mücadele antlaşmalarıdır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96).

Türkiye-Arjantin ilişkilerinde turizm faaliyetlerinin görüşülmesi yine bu döneme rastlamaktadır. Turizm Karma Toplantısı 30 Mayıs 1995'te Buenos Aires'te toplanmış ve protokol bu tarihte imzalanmıştır. 17 Ekim 1997'te ise Turizm İşbirliği Zaptı imzalanmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96).

Önceki bölümlerde detaylıca açıklandığı üzere, Türkiye 1998 yılında İsmail Cem'in dışişleri bakanlığı döneminde Latin Amerika ve Karayipler'e yönelik etkin bir dış politika başlatmıştır. Latin Amerika Açılımı olarak adlandırılan bu politika çerçevesinde Latin Amerika Eylem Planı devreye sokulmuştur. İsmail Cem, Kasım 1998 yılında Arjantin'i ziyaret eden ilk dışişleri bakanı olmuştur (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Bu ziyaret sırasında siyasi istişareler mekanizması kurulmasına ilişkin mutabakat muhtırası imzalanmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96).

Türkiye-Arjantin ilişkilerinde ekonomik ilişkileri artırmak amacıyla KEK (Karma Ekonomik Komisyonu) antlaşmasının birincisi 28 Temmuz 1999 yılında Buenos Aires'te yapılmıştır. İkinci dönem KEK antlaşması ise 6 Ekim 2003 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96).

3.2.3. 2000'li Yıllarda Siyasi İlişkiler

2005 yılı Mart ayında Arjantin Dışişleri Bakanı Rafael Bielsa bazı temaslarda bulunmak için Türkiye'ye gelmiştir. Bu ziyaret bir Arjantin dışişleri bakanının Türkiye'ye gerçekleştirmiş olduğu ilk ziyarettir. Bu ziyaret sırasında Veterinerlik İşbirliği Antlaşması, Bitki Korunması İşbirliği Antlaşması, Kültür ve İşbirliği

Programı antlaşmaları imzalanmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96).

2006 yılı Türkiye’de Latin Amerika ve Karayipler yılı ilan edilmiştir. Bu bağlamda eylem planı güncellenmiş ve dış politika yapıcılarını bilgilendirilmiştir. 2006 yılından sonra Türkiye’nin Latin Amerika politikası etkinleşmiş; Arjantin ile siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler de bundan olumlu etkilenmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2017). 2007 senesi ise Türkiye-Arjantin ilişkilerinin ikinci kez soğuduğu bir yıl olmuştur. Arjantin Parlamentosu’nun sözde Ermeni Soykırımını tanıyan yasa tasarısının Arjantin Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasından sonra Türkiye Arjantin’i kınamıştır (Hürriyet Gazetesi, 2017). Arjantin’in bu kararı almasında ülkede yoğun olarak yaşamakta olan Ermeni nüfus etkili olmuştur.

2008 senesine gelindiğinde ise Arjantin Türkiye ile Medeniyetler İttifakı projesinde yer almıştır. Arjantin’in başkenti Buenos Aires’te gerçekleşen toplantıda bölgesel bir seminer düzenlenmiş ve Türkiye, İspanya ve Arjantin bu seminere katılmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017).

KEK üçüncü mutabakat zaptı ise Buenos Aires’te 28 Ekim 2009’da imzalanmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 96). 2010 senesi Mayıs ayında dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın daha önceden planlanan Latin Amerika gezisindeki Arjantin ayağı iptal edilmiştir. Başbakan Arjantin’de daha önceden planlanan Atatürk büstünün açılışının Arjantin makamları tarafından iptal edilmesi üzerine bu kararı aldıklarını açıklamıştır. Arjantin’deki yoğun Ermeni nüfusun bu iptalde etkili olduğu savunulmuştur (CNN Türk Haber, 2010).

2011 senesinde Türk-Arjantin ilişkilerinin 100. Yılıni doldurması sebebiyle dönemin Arjantin Cumhurbaşkanı Cristina Fernandez de Kirchner Türkiye’yi ziyaret etmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Bu ziyaret devlet başkanları düzeyinde iki ülke arasında gerçekleşen son ziyarettir. Bu tarihten sonra ziyaretler daha çok bakanlık ve iki ülke bürokratları arasında gerçekleşmiştir. Bu ziyaret çerçevesinde bazı antlaşmalar imzalanmıştır. Bu antlaşmalar diplomasi akademileri arasında işbirliği mutabakat zaptı, hükümetler arası kültür işbirliği antlaşması ve hava ulaştırma antlaşmasıdır. Dolayısıyla Kirchner’in ziyareti yeni antlaşmalar ile birlikte ikili ilişkilerde yeni bir dönem de başlatmıştır (Lainformacion Haber, 2016). Öte yandan

Arjantinli Bakan Hector Timerman'ın Ermenistan'a gidip sözde soykırımı anma ziyareti iki ülke arasındaki ikili ilişkilerde tansiyonu yeniden yükseltmiştir (La Nacion Haber Gazetesi, 2015).

Buna rağmen, 2017 Ocak ayında, tam 19 yıl aradan sonra, ilk kez bir Türk Dışişleri Bakanı Arjantin'i ziyaret etmiştir. Bu ziyaret iki ülke arasında üst düzey olarak nitelendirilebilecek son ziyaret olmaktadır. Bu ziyaret kapsamında gümrük konularında işbirliği ve karşılıklı yardım antlaşması imzalanmıştır. Bakan Mevlüt Çavuşoğlu bu ziyaret kapsamında akademisyenler ve diplomatlarla bir araya gelmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Türkiye -Arjantin siyasi ilişkileri her geçen gün artan ziyaretler ve karşılıklı imzalanan antlaşmalar ile belirgin bir ilerleme göstermektedir.

3.3. Türkiye ile Ekonomik İlişkiler

3.3.1. Arjantin'in Dış Ticaret Dengesi

Arjantin genel olarak ihracatı ithalatından daha fazla olan bir ülkedir. Arjantin'in son 10 yıllık dış ticaret verileri incelendiğinde ihracatın ithalatı karşılama oranının %100'den daha fazla olacağı görülebilecektir. 2008-2016 yılları arası dönemde sadece 2015 yılında Arjantin dış ticaret açığı vermiştir.

Tablo 8: Arjantin'in 2008-2017 Yılları Arası Dış Ticareti

	İhracat	İthalat	Denge
2008	70.018.838	57.462.452	12.556.386
2009	55.672.098	38.786.269	16.885.829
2010	68.174.440	56.792.577	11.381.863
2011	82.981.086	73.960.671	9.020.415
2012	79.982.381	67.974.214	12.008.167
2013	75.962.976	74.441.800	1.521.176
2014	68.407.381	65.229.772	3.177.609
2015**	56.787.982	59.756.708	-2.968.726
2016**	57.733.362	55.609.530	2.123.832
2017	58.394.195	66.899.300	-8.515.105

Kaynak: Trade Map (www.trademap.com) T.C. Ticaret Bakanlığı: 2018

Arjantin'in ikili dış ticaret verileri incelendiğinde ülkenin Çin, ABD ve Brezilya gibi ülkelerle olan ticaretinde açık vermekte olduğu; bu üç ülke arasında en fazla açığı ise Çin'e verdiği görülmektedir.

Tablo 9: Arjantin'in Dış Ticaretinde Açık Verilen Ülkeler (Milyon \$)

	Bolivya	Brezilya	Meksika	ABD	Çin
2014	-1753	-458	-740	-5025	-6019
2015	-846	-2945	-1007	-4503	-6474
2016	-249	-4566	-1005	-2494	-5818
2017	-632	-8545	-1431	-3100	-7721
2018	-798	-4282	-1142	-3419	-7604

Kaynak: Indec (Instituto Nacional de Estadística y censos), 2019

Arjantin'in dış ticaret fazlası verdiği ülkelere bakıldığında bu ülkelerin aynı kıtada ve komşu ülkeler olduğu görülmektedir. Şili Arjantin'in ticaretinde en çok dış ticaret fazlası verdiği ülke konumundadır.

Tablo 10: Arjantin'in Dış Ticaretinde Fazla Verilen Ülkeler (Milyon \$)

	Şili	Venezuela	Peru	Paraguay	Uruguay
2014	1969	1977	985	717	1099
2015	1687	1363	592	633	815
2016	1620	639	697	270	667
2017	1790	231	914	51	717
2018	2327	351	981	-922	758

Kaynak: Indec (Instituto Nacional de Estadística y censos), 2019

3.3.1.1. İthalat

Arjantin'in ithalatında mineral yakıt, mineral yağ, kazan yakıt, makine ve cihazlar, aletler ve parça, motorlu kara taşıtları, traktör, elektrikli cihaz ve aksamaları ve organik kimyasal ürünler başı çekmektedir. Son yıllarda enerji ithalatı giderek artmakta ve ithalat payı toplam ithalatın %16 düzeylerine kadar yükselmektedir. Arjantin'in geleneksel olarak en büyük ticaret ortağı Brezilya'dır. Çin ise Arjantin ile olan ticaretinde son yıllarda payını artırmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 79-81).

Tablo 11: Arjantin'in En Fazla İthalat yaptığı Ülkeler (Milyon \$)

	Ülke	2013	2014	2015	2016	2017
1	Brezilya	19161	14160	13006	13597	17870
2	Çin	11341	10743	11766	10483	12328
3	ABD	8069	8834	7700	6985	7697

Kaynak: Indec (Instituto Nacional de Estadística y censos), 2019

3.3.1.2. İhracat

Arjantin'in ihracatı önemli ölçüde ürün farklılaşması ve çeşitliliğine dayanmaktadır. 2011 yılında yapılan bir araştırma toplam ihracatın %6'sını KOBİ'ler geri kalan kısmının ise büyük ölçekli firmalar tarafından yapıldığını ortaya koymuştur. En büyük ihracatçılar hububat, yağ ve otomotiv sektöründe yer almaktadır. Arjantin'in ihracat ettiği ürünlerinin yelpazesine bakıldığında ihracatın %40'nın soya, ayçiçeği, mısır, buğday, arpa ve bunların türevleri oluşturmaktadır. Arjantin'in ihracatında %40'lık bölümde bulunan tarım ürünleri Arjantin'in ihracatının tarıma dayalı bir ihracat olduğunu göstermektedir. Arjantin'in en büyük ihracat ülkesi Brezilya'dır. Arjantin Brezilya'ya taşıt ihraç etmektedir. Kara taşıt araçları Arjantin'in tarıma dayalı olmayan en büyük ihracat kalemini oluşturmaktadır. Arjantin'in Brezilya'dan sonra en çok ihracat yaptığı diğer iki ülke Çin ve ABD'dir. MERCOSUR ortak pazarı sayesinde Arjantin diğer bölge ülkelerine de önemli ölçüde ihracat yapmaktadır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği Arjantin Ülke Raporu, 2014: 82-84).

Tablo 12: Arjantin'in En Fazla İhracat yaptığı Ülkeler (Milyon \$)

	Ülke	2013	2014	2015	2016	2017
1	Brezilya	15949	13883	10099	9028	9325
2	Çin	5387	4792	5388	4661	4606
3	ABD	4182	4082	3433	4483	4535
4	Şili	3823	2792	2403	2297	2646
5	Uruguay	1753	1563	1233	1130	1208
6	Paraguay	1299	1215	1055	980	1156

Kaynak: Indec (Instituto Nacional de Estadística y censos), 2019

3.3.2. Arjantin - Türkiye Arasındaki Dış Ticaret Dengesi

Türkiye ve Arjantin arasındaki ikili ekonomik verilere bakıldığında Türkiye ve Arjantin arasındaki dış ticaret dengesinin Arjantin lehine olduğu görülebilecektir. Türkiye-Arjantin arasında son on yıla bakıldığında Türkiye hep açık vermiş durumdadır. 2008 yılından itibaren ise Türkiye Arjantin ile olan ticaretinde ihracatını artırmaktadır.

Genel olarak Türkiye-Arjantin arasındaki ticarete bakıldığında Türkiye Arjantin'den üretim olanağı sınırlı olan tarım ürünleri satın almaktadır. Türkiye'nin bu anlamda Arjantin'den ithalat kapasitesi bu ürünlerin Türkiye'de üretim olanakları ve dünya fiyatları ile doğrudan ilgili olmaktadır. Öte yandan Türkiye Arjantin'e sanayi ve otomotiv yedek parça ürünleri satmaktadır (T.C. Ekonomi Bakanlığı, Türkiye – Arjantin Dış İlişkiler, 2017).

Tablo 13: Türkiye'nin Arjantin ile Dış Ticareti (1000 ABD \$)

	İhracat	İthalat	Denge
2008	107019	789811	-682.712
2009	73734	225821	-152.087
2010	179215	281128	-101913
2011	214104	490574	-276470
2012	316482	367894	-51412
2013	318213	394100	-75919
2014	141438	325407	-183969
2015**	118307	234495	-116189
2016**	126870	382191	-255321
2017**	155.288	450.272	-290.984

Kaynak: TÜİK Ocak - Temmuz 2018 T.C. Ticaret Bakanlığı Türkiye Arjantin Dış Ticareti

3.3.2.1. Türkiye'nin Arjantin'e İhracatı

Genel olarak Türkiye Arjantin'e başta otomotiv sektöründe olmak üzere, yedek parça ve aksesuar, taşımaya müsait motorlu araç ürünleri, yaprak tütün ve tütün ürünleri ihraç etmektedir. 2013 ve 2014 yılları için Türkiye'nin Arjantin'e ihraç ettiği

ürünler aşağıda bulunmaktadır. Liste Türkiye'nin Arjantin'e ihraç ettiği en çok 20 ihraç maddesinden oluşmaktadır. Türkiye Arjantin'e ihraç ettiği ürünlerin bileşimine bakıldığında ihracatın büyük ağırlığının sanayi ürünlerinin oluşturduğu görülebilecektir.

Tablo 14: Türkiye'nin Arjantin'e İhracatında İlk 20 Ürün*(1000 ABD Doları)

	Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	2013		2014		Değişim
			Değer	Pay	Değer	Pay	
1	8708	Karayolu Taşıtları İçin Aksam, Parça Ve Aksesuarlar	40.797	13%	20.739	15%	-49%
2	8704	Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	45.395	14%	16.038	11%	-65%
3	2401	Yaprak Tütün Ve Tütün Döküntüleri	7.347	2%	7.338	5%	0%
4	8701	Traktörler	13.317	4%	4.896	3%	-63%
5	4011	Kauçuktan Yeni Dış Lastikler	7.303	2%	4.210	3%	-42%
6	8703	Binek Otomobilleri Ve Esas İtibariyle İnsan Taşımak Üzere İmal Edilmiş Diğer Motorlu Taşıtlar	117.267	37%	4.200	3%	-96%
7	8901	Gemiler ve yüzen taşıtlar	-	0%	4.150	3%	
8	4009	Vulkanize Edilmiş Kauçuktan Boru Ve Hortumlar (Bağlantı Elemanlarıyla Birlikte Olsun Olmasın)	3.545	1%	3.975	3%	12%
9	8702	10 veya Daha Fazla Kişi Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	3.780	1%	3.531	2%	-7%
10	8544	İzole edilmiş teller, kablolar	2.256	1%	3.469	2%	54%
11	7312	Demir Veya Çelikten Demetlenmiş Teller (Toron), Halat Ve Kablolar, Örme Halatlar, Bucurgat Halatları	3.714	1%	3.299	2%	-11%
12	8418	Buzdolapları, Dondurucular ve Diğer Dondurucu ve Soğutucular	5.500	2%	2.997	2%	-46%
13	5509	Sentetik Devamsız Lifden İplik (Dikiş İpliği Hariç) (Toptan)	2.892	1%	2.851	2%	-1%
14	8512	Motorlu Taşıtlar, Bisiklet, Motosikletler İçin Aydınlatma Veya İşaret Cihazları, Cam Siliciler Vb	4.330	1%	2.328	2%	-46%
15	4016	Sertleştirilmemiş Vulkanize Kauçuktan Diğer Eşya	3.657	1%	2.232	2%	-39%
16	7216	Demir Veya Alaşimsız Çelikten Profiller	4.021	1%	2.157	2%	-46%
17	2002	Domatesler (sirke veya asetik asitten başka usullerle hazırlanmış veya konserve edilmiş)	336	0%	1.939	1%	477%

18	8407	Kıvılcım İle Ateşlemeli İçten Yanmalı Doğrusal Veya Döner Pistonlu Motorlar (Patlamalı Motor)	3.855	1%	1.901	1%	-51%
19	8302	Adi metallerden donanım, tertibat ve benzeri eşya	2.318	1%	1.753	1%	-24%
20	6802	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar	1.704	1%	1.732	1%	2%
		Liste Toplamı	273.334		95.735		-43%
		Genel Toplam	318.181		141.438		-56%
		Listenin Payı	86%		68%		

Kaynak: Trade Mark, 2014.

Arjantin’de değerli para politikası ve ithalatı kısıtlama politikası güdülmektedir. Bu politikalar ile birlikte düşük yatırım sonucu fiyatlarda yukarı doğru bir tırmanma gerçekleşmektedir. Bu bağlamda kur istikrarı sağlanması fiyat artışı neticesinde ithalat cazip hale gelmektedir. Türkiye’nin bu koşullar altında Çin’in satmış olduğu mal bileşenlerinden daha kaliteli mal ihraç etme potansiyeline sahip oluşu bazı mal gruplarında rekabet avantajı oluşturabilir. Türkiye; tütün, maya, konserve, meyve, sebze özellikle dilimlenmiş domates konserveleri ve kornişon, fındık, kuru kayısı, kuru incir, tütün, şekerli ve çikolatalı mamuller ile baharat gibi ürünleri Arjantin’e ihraç etme potansiyeline sahiptir (T.C. Ekonomi Bakanlığı Dış Ülkeler Arjantin, 2017).

Arjantin otomotiv sektörü ve Arjantin inşaat sektörleri önümüzdeki yıllarda Türkiye’nin ihracatında önemli birer paya sahip olabilecek alanlardır. Türkiye Arjantin’e sanayi nitelikli mal ihracatında önemli potansiyel ürünler arz etmektedir. Bu ürünler arasında kara taşıtları için aksam ve parçalar, demir alaşımsız profil, traktörler, ağır iş makineleri, sentetik lif demetleri, kauçuktan yeni dış lastikler ve bakır levha gibi ürünler sıralanabilir. İnşaat sektöründe Arjantin’in PVC üretimi yapan Türk ihracatçıları için iyi bir pazar olabileceği düşünülmektedir. Arjantin’de alüminyum temelli inşaat anlayışının egemen olması bu pazara Türk ihracatçılarının girişini kolaylaştırmaktadır (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2015).

3.3.2.2. Türkiye'nin Arjantin'den İthalatı

Türkiye'nin Arjantin'den ithal ettiği ürünler arasında başta soya fasulyesi, soya yağı, küspe, katı atıklar, hayvan gıdası olarak kullanılan bitkisel maddeler bulunmaktadır. Türkiye'nin Arjantin'den ithalatına bakıldığında ağırlıklı olarak tarım ürünleri ithal ettiği görülebilecektir. Liste 2013 ve 2014 yılında Türkiye'nin Arjantin'den ithal ettiği en çok 20 ithalat maddesinden oluşmaktadır. Arjantin'den yapılan ihracat, ürün çeşitliği bakımından ithalata göre daha fazladır. İthalat tarım ürünlerine dayandığı için ithal edilecek ürünlerin Türkiye'deki üretim olanağı ve dünya piyasalarındaki fiyatı Türkiye'nin Arjantin'den ithalatını etkilemektedir.

Tablo 15: Türkiye'nin Arjantin'den İthalatında İlk 20 Ürün* (1000 ABD \$)

			2013		2014	
	Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	Değer	Pay	Değer	Pay
1	2304	Soya Fasulyesi Yağı Üretiminden Arta Kalan Küspe Ve Katı Atıklar	191.115	48,5%	133.012	40,9%
2	1201	Soya Fasulyesi	67.528	17,1%	45.288	13,9%
3	8704	Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	28.928	7,3%	29.554	9,1%
4	2308	Hayvan Gıdası Olarak Kullanılan Bitkisel Maddeler ve Bitkisel Döküntü, Artık ve Yan Ürünler	3.369	0,9%	15.346	4,7%
5	2401	Yaprak Tütün Ve Tütün Döküntüleri	15.354	3,9%	14.681	4,5%
6	1202	Yer Fıstığı	8.211	2,1%	12.537	3,9%
7	3503	Jelatin, Jelatin Türevleri, Katı İhtiyokol, Hayvansal Menşeli Diğer Tutkallar	9.574	2,4%	10.693	3,3%
8	5105	Yün, İnce Veya Kaba Hayvan Kılları (Kardeli/Taranmış)	15.876	4,0%	10.100	3,1%

9	5201	Pamuk (Karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	194	0,0%	8.021	2,5%
10	0713	Kuru Baklagiller (Kabuksuz) (Taneleri İkiye Ayrılmış)	10.615	2,7%	5.691	1,7%
11	2008	Konserve meyveler	2.817	0,7%	2.979	0,9%
12	7202	Ferro-alyajlar	2.030	0,5%	2.830	0,9%
13	1515	Diğer Bitkisel Sabit Yağlar Ve Bunların Fraksiyonları (Kimyasal Olarak Değiştirilmemiş)	2.251	0,6%	2.675	0,8%
14	3201	Debagatte Kullanılan Bitkisel Menşeli Hülasalar, Tanenler Ve Bunların Tuzları, Esterleri Ve Diğer Tü	2.814	0,7%	2.616	0,8%
15	3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları	-	0,0%	2.124	0,7%
16	1206	Ayçiçeği Tohumu (kırılmış olsun olmasın)	1.369	0,3%	1.687	0,5%
17	1006	Pirinç	3.300	0,8%	1.644	0,5%
18	1205	Rep veya kolza tohumları (kırılmış olsun olmasın)	-	0,0%	1.559	0,5%
19	9019	Mekanoterapi, Masaj, Psikotekni, Ozonoterapi, Oksijenoterapi, Aeroterapi, Suni Teneffüs, Terapik Ten	1.564	0,4%	1.406	0,4%
20	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere ilaçlar	956	0,2%	1.290	0,4%
		Liste Toplamı	367.865		305.733	
		Genel Toplam	394.100		325.407	
		Listenin Payı	93%		94%	

Kaynak: Trade Mark, 2014.

3.3.5. Arjantin-Türkiye Yatırım İlişkileri

İki ülke arasındaki yatırım ilişkileri son derece sınırlıdır. 2014 yılı itibari ile Arjantin’de 3 adet Türk sermaye şirketi bulunmaktadır. Resmi kayıtlara göre Türkiye’de faaliyet gösteren Arjantin sermayeli şirket sadece iki tanedir (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği, 2014:103)

Arjantin’in MERCOSUR’a üye olmasından dolayı Arjantin’e yapılacak yatırımlar ile gümrük birliğinin avantajlarından yararlanmak mümkün olmaktadır. Üçüncü ülkelere karşı gümrük vergisi ödemedi ve birliğin sahip olduğu rekabet avantajlarından yararlanmak Türk yatırımcılar için kazançlı olabilecektir. Arjantin’de yatırım yapılabilecek bir diğer alan ise inşaat sektörüdür. Ancak Türk inşaat sektörünün Arjantin’deki konut ve alt yapı ihalelerine ilgisi yok denecek kadar azdır. Türk inşaat sektörü Arjantin’deki projelere toplam 1,6 milyon \$’lık bir yatırım yapmıştır (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği, 2014: 104).

Türkiye-Arjantin yatırım ilişkilerinin çerçevesinin düzenlenmesi amacıyla DEİK’in gerçekleştirdiği son Arjantin ziyaretinde özel sektörün yatırımını kolaylaştırmak amacı ile çalışma komitesi tarafından bir yatırım ajandası hazırlanmıştır. Bu ajandaya göre bir yatırım gözetleme mekanizması düzenlenmesi ve şeffaf, ayrımcı olmayan ve fikri mülkiyet haklarına uygun bir sistem oluşturulması üzerinde durulmuştur (DEİK Arjantin Heyet Ziyareti Sonuç Raporu, 2018).

3.3.6. Arjantin-Türkiye Ekonomik İlişkilerinin Değerlendirilmesi

Arjantin-Türkiye ilişkileri 2010 yılından itibaren karşılıklı gelişme göstermektedir. Her iki ülke de karşılıklı olarak mevcut ticaret hacmini artırmak, buna ilaveten de kültürel, sosyal ve akademik ilişkileri geliştirmek için çaba sarf etmektedir.

Arjantin devleti için Türkiye önemli bir pazardır. Türkiye’nin Arjantin’e olan ihracatının %70’i Mersin limanı üzerinden sağlanmaktadır. Bu bağlamda Arjantin devleti Mersin üzerinden Türkiye’nin sahip olduğu pazarlara açılmak istemektedir. Bu sayede önümüzdeki dönemde ikili ekonomik ilişkilerin daha da hızlanacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda Arjantin devleti Mersin’de bir konsolosluk açmayı planlamakta ve açılacak konsolosluk ile ilişkilerin daha üst düzeye taşınması planlanmaktadır. Arjantin devleti Mersin’i bir üs ve tarım ürünleri için bir pazarlama

merkezi olarak görmektedir. Mersin'e yapılacak yatırımlar ile Arjantin Türkiye üzerinden bölge ülkeleri ile ticaretini artırmak istemektedir (Haberler, 2017)

Arjantin eski Cumhurbaşkanı Cristina Fernandez de Kirchner Türkiye ziyaretinde Arjantin'in Türkiye ile ticari ilişkileri geliştirmek adına, Türkiye'ye et ihraç etmek ve İstanbul'da bir ticaret ofisi kurmak gibi ikili ekonomik ilişkileri daha da üst noktalara taşıyacak projelerini dile getirilmiştir (Dünyabülteni Haber, 2011).

İki ülke arasındaki tehdit ve fırsatlar Türkiye-Arjantin İlişkilerinin ekonomik anlamda seyrini belirleyecektir. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri tehdit eden bazı unsurlar aşağıda belirtilmiştir.

Tehditler:

- Sıkı korumacılık politikaları, tarife dışı engeller.
- İki ülke arasındaki mesafenin uzaklığı.
- Türkiye ile benzer ihracat kapasitesine sahip ülkelerin fazlalığı.
- İstikrarsızlık ve ekonomik belirsizlik.
- Kur ve fiyatlara ilişkin artış beklentisi.
- 2001 krizi sonrası ödenmemiş borçlardan kaynaklanan sorunlar.
- Bankacılık hizmetlerinin yetersizliği.
- Türkiye karşıtı lobiler.

Fırsatlar:

- Arjantin ekonomisinin gelişme göstermesi, orta sınıfın devlet tarafından desteklenmesi, zengin doğal kaynaklar ve eğitimli bir nüfusa sahip olunması.
- Çalışma ve yabancı sermaye mevzuatının liberal oluşu.
- Ülkenin yeterince iyi fiziki bir alt yapıya sahip oluşu ve ihracat teşviki alınabilecek özel bölgelerin varlığı.

THY'nin Brezilya aktarmalı uçuş koyması pazara coğrafi uzaklık sorununu bir derece gidermiştir. İki ülke arası bilet fiyatlarının fazla oluşu nedeniyle tanıtım faaliyetlerine yeterince kaynak tahsil edilememektedir ve bu sorun karşılıklı kurulacak mekanizmalar ile çözümlenebilme olanağına sahiptir. Latin Amerika kıtası ile ticari ilişkilerin geliştirilmesinde lisan sorunu önemli ölçüde engel teşkil etmektedir. Türkiye'de İspanyolca bilen uzman yok denecek kadar azdır. Hızlı bir şekilde lisan bilen vasıflı uzman sayısının artırılması ticaret ilişkilerinin gelişimine katkıda bulunacaktır. Türk ürünlerinin Arjantin'de yeterince tanınmaması ve genel anlamda

tanıtım sorununu çözmek için toplantı seminer fuar gibi etkinliklere yoğun katılım sağlanmalıdır. Bu bağlamda, ürün katalog web sitesi gibi tanıtıcı kaynakların İspanyol dilinde hazırlanması yerinde olacaktır. İkili istişare mekanizmalarının çoğaltılması, Türk bankalarının Arjantin’de şube açmaları ekonomik anlamda ilişkileri olumlu etkileyecektir (T.C. Buenos Aires Ticaret Müşavirliği, 2014:108111)

İki ülke arasındaki ticaretin gelecekte nasıl gerçekleşeceği konusunda tahmin yapmak mümkün görünmemektedir. İki ülke arasındaki ticaretin önemli bölümü ülkemizde üretim açığı olan tarım ürünleridir. İki ülkenin tarım ürünleri ithalat ve ihracat kapasiteleri iklim, üretim ve dünya pazarlarındaki fiyat dalgalanmalarından etkilenmektedir. Arjantin ise Türkiye’den daha ağırlıklı sanayi ürünleri ihraç etmekte olup bu ürünlerin başında oto yedek parça ve makine – teçhizat gelmektedir. Arjantin’in sanayi ithalat eğiliminin devam etmesi halinde kalıcı ve köklü bir ticaret ilişkisi önümüzdeki yıllarda gerçekleşebilecektir. (T.C. Ticaret Bakanlığı Arjantin ile Ticaret, 2018).

DEİK’ten Arjantin Masası sorumlusu Melike Hocoğlu ile olan mülakatımız neticesinde Türkiye-Arjantin arasındaki ticaret hacminin 2017 yılı sonunda 609 milyon \$ olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca Türkiye’nin Arjantin’e olan ihracatının Arjantin’de Macri’nin göreve gelmesi ile kaldırılan ithalat kısıtlamaları neticesinde bir önceki yıla göre %25 oranında arttığı bilgisi edinilmiştir. Türkiye’nin Arjantin’e olan ihracatının önündeki en büyük engellerden birinin Arjantin tarafından konulan ilave gümrük vergileri olduğu yine Melike Hocoğlu tarafından paylaşılmıştır (Bu Çalışma kapsamında DEİK - Arjantin Masası Sorumlusu Melike Hocoğlu ile yapılan online mülakat, 2019).

3.4. Yumuşak Güç ve Ticaret Devleti Unsurları Çerçevesinde İkili İlişkilerde Bazı Diğer Konu Başlıkları

3.4.1. Kültürel Faaliyetler

Kültürel faaliyetler toplumların birbirlerini tanımalarına ve kaynaşmalarına ön ayak olan faaliyetlerdir. Arjantin ve Türkiye arasında karşılıklı etkileşimi sağlayan en

önemli alan televizyondur. İki coğrafya arası uzaklık Türk dizilerinin Latin Amerika'da gösterilmeye başlanması ile son 5-6 yıl içinde kapanmıştır.

Türkiye'nin en önemli kültürel yumuşak güç araçlarından olan Türk dizileri Latin Amerika kıtasında gösterilmeye başlandıktan sonra büyük rağbet toplamıştır. Bu diziler Şili'de ilk kez yayınlandıktan sonra Arjantin ve diğer Latin Amerika ülkelerine yayılmıştır.

Türk dizileri Arjantin ile ilişkiler bağlamında her iki kültür arasında bir etkileşim yarattığı gibi Türk turizmine de önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Türk dizilerini son yıllarda izleyen Arjantinliler Türkiye ziyaretlerini artırmışlardır. Bu diziler Arjantin'de gösterilmeye başlandıktan sonra Ocak-Nisan 2015 aylarında Arjantin'den Türkiye'ye gelen turist sayısı, 2014'teki aynı döneme göre %41 oranında artış göstermiştir (Clarín Gazetesi, 2015).

Türk dizilerinin Arjantin'de neden bu kadar çok sevildiği konusunda bazı fikirlere varmak mümkündür. Arjantinlilerin Türk aile yapısına ilgi duyması, filmlerde yer alan romantik unsurların Arjantin dizilerinde olmaması Türk dizilerini onların gözünden ilginç kılmaktadır (Artı 49 Haber, 2017).

Arjantin ve Türkiye arasındaki diğer bir kültürel etkileşim konusu ise futboldur. Arjantin ve Türkiye'nin halklarının ortak tutkusu olan futbol sayesinde iki ülke insanı birbirine yaklaşmaktadır. Türk taraftarlar Türkiye'nin yer almadığı pek çok dünya kupasında Arjantin'e sempati duymaktadır. Bugüne kadar Türkiye liglerinde top koşturmuş pek çok Arjantinli futbolcuya rastlamak mümkündür. İki ülke ilişkileri arasında bir diğer kültürel etkileşim konusu sanatın bir kolu olan tango dansıdır. Arjantin'in yerel kültürel yapısının bir parçası olan Tango tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sevilen bir danstır. Son yıllarda bu dansı öğrenmek için pek çok kişi özel kurslara gitmektedir.

3.4.2. Eğitim ve Bilim Faaliyetleri

Türkiye-Arjantin arasında eğitim ilişkileri bulunmakla birlikte yetersizdir. Arjantin'in La Plata Üniversitesinde bir Türkiye kürsüsü mevcuttur. Türkiye ve Orta Doğu merkezli akademik çalışmalar bu üniversitede de yapılmaktadır. Türkiye'de ise Latin Amerika kapsamında Arjantin üzerine de çalışılmaktadır.

İki ülke arasında bilimsel alanda işbirliği antlaşmaları bulunmaktadır. Türkiye Arjantin ile Atom Enerjisi alanında işbirliği yapmak istemektedir (Gazetevatan haber, 2005). TİKA, Latin Amerika'daki yürütmüş olduğu faaliyetler çerçevesinde eğitim faaliyetlerini de eklemiştir. Bu bağlamda Arjantin'in Güvenlik Bakanlık çalışanlarına eğitim hizmeti verilmiştir (Haberler, 2017).

Arjantin -Türkiye arasında eğitim faaliyetlerinin artırılması için üniversiteler arası akademik işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Karşılıklı burs olanaklarının artırılması, üniversiteler arası değişim programları vasıtasıyla öğrenci değişimi sağlanmalıdır. Türkiye'de Arjantin üzerine çalışan uzmanların sayısının artırılması başta eğitim olmak üzere iki ülke arasındaki diğer ilişkileri de olumlu etkileyecektir.

3.4.3. Turizm

Futbolu ve tangosu ile tanınan Arjantin turizmde de iddialı bir ülke olmak istemektedir. Arjantin 2016 yılında yaklaşık 5,559,200 uluslararası turisti ağırlamış bir ülkedir. 2020 yılında bu rakamın 9.000.000'a çıkarılması hedeflenmektedir. Arjantin'de 2016 yılında turizmden elde edilen gelir 4.476,12 milyar \$ ve bu rakamın 2020 yılında 8 milyar \$'a ulaşması hedeflenmektedir. Turizm ve yarattığı katma değer Arjantin'in büyümesi için çok önemlidir. Ülke, Güney Amerika kıtasında Brezilya'dan sonra en çok yabancı turist çeken ikinci ülke konumundadır (Arjantin Turizm Bakanlığı 2017 istatistikleri, 2017).

Arjantin ile Türkiye arasındaki turizm ile ilgili münasebetlere bakıldığında iki önemli gelişme olduğu görülebilecektir. Birincisi iki ülke arasında turizm ile ilgili ilk antlaşma 1992 yılında Ankara'da Menem'in Ankara ziyaretinde imzalanmıştır. Bu antlaşma iki ülke arasında imzalanan ilk turizm antlaşması niteliğindedir (İstanbul Ticaret Odası Arjantin.pdf ülke bülteni, 2005).

Arjantin ile imzalanan turizmi ilgilendiren ikinci antlaşma ise hava ulaştırma zaptı anlaşmasıdır. Hava Ulaştırma Antlaşmasının ardından THY'nin Brezilya aktarmalı Buenos Aires uçuşları 2013 Aralık ayında başlamıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı Türkiye-Arjantin Siyasi İlişkileri, 2017).

Türk Hava Yollarının Arjantin'e uçuşları iki ülke arasındaki turizm ilişkilerini önemli ölçüde etkilemiştir. Arjantin'den Türkiye'ye ziyaretçilerde ve İstanbul'a gelen turist sayısında 2013'den sonra gözle görülen bir artış vardır. Arjantinliler Türkiye

seyahatlerini kültür, alışveriş ve gastronomi saikleri ile planlamaktadırlar (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Latin Amerika Pazar Raporu, 2018: 16).

Tablo 16: Yıllara göre Arjantin’den Türkiye’ye gelen Turist Sayısı

Ülke	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Arjantin	28559	46729	44407	82977	62394	48280

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Latin Amerika Pazar Raporu 2018

Arjantinli turistlerin Türkiye’de tercih ettiği yerler daha çok İstanbul ve Kapadokya bölgesi olmaktadır. Kapadokya bölgesinde balon turlarına katılmak Arjantinli turistlerin tercihleri arasındadır (Lavoz, 2013). Latin Amerika kıtası Türkler için de son yıllarda en cazip turistik destinasyonlardan biri haline gelmiştir. 2017 yılının ilk döneminde Arjantin ve Brezilya Türklerin Latin Amerika’da en çok ziyaret ettiği ülkelerdendir (Marjinal Haber, 2017).

İki ülke ilişkilerinde karşılıklı fuar katılımları da gerçekleşmektedir. Bu fuar katılımlarından biri 2013 yılında İstanbul’da düzenlenen EMITT (East Mediterranean International Tourism & Travel Exhibition - Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat) fuarıdır. Bu fuar vasıtasıyla Arjantin ülke tanıtımını yapmakta ve karşılıklı turizm yatırımlarını teşvik edilmesini sağlamaktadır. Arjantin 2013 EMITT fuarının konuk ülkesi olmuştur. Fuara katılan Arjantin Turizm Bakanı da Türkiye ile Arjantin arası turizmin gelişmesi için Türkleri Arjantin’e davet etmiştir (Tuyed Haber,2013).

3.5. 2000’li Yıllarda Türkiye – Arjantin İlişkilerinin Yumuşak Güç ve Ticaret Devleti Unsurları Eşliğinde Analizi

Türkiye 2000’li yıllarda, Arjantin ile başta ekonomik ve ardından siyasi ve kültürel ilişkilerini geliştirmek istemiştir. Bu kapsamda uygulanan politikalarda, Türkiye’nin Latin Amerika özelinde ve Arjantin ile olan ilişkilerinde “ticaret devleti” anlayışının ve yumuşak güç unsurlarının izlerini görmek mümkün olmaktadır. Dış politikanın ekonomik dinamiklerle belirlendiği bu dönemde Türkiye’nin amacı Arjantin ile dış ticaretini artırmak ve Latin Amerika kıtasında önemli bir ekonomik ortak edinmek olmuştur.

Tablo 17: 1998 -2018 Yılları arasında Türkiye- Arjantin İkili Ticaret Verileri (1.000 USD)

	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
1998	17.879	158.227	176.106	-140.348
1999	28.578	99.245	127.823	-70.667
2000	23.399	86.152	109.551	-62.753
2001	22.800	70.047	92.847	-47.247
2002	2.378	109.041	111.419	- 106.663
2003	10.807	265.045	275.852	-254.238
2004	19.776	263.717	283.493	-243.941
2018	169.281	357.905	527.186	-188.624

Kaynak : Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü -2017.

Türkiye – Arjantin arasındaki ticaret incelendiğinde 2000 yılında 100.000 USD’lik bir hacme sahip olduğu görülmektedir. Özel sektör ve kamunun dış politika da etkinliğinin artması ile bu hacim 2010 yılında 460.000 USD; 2018 yılında ise 527.186 USD’lik bir hacme ulaşmıştır. Yaklaşık 10 yıllık sürede 4 kat artan dış ticaret hacmi 2017 yılında ise 6 kat artmıştır. Türkiye Arjantin ile ticaretini geliştirirken, bir ticaret devleti gibi hareket etmiş ve Latin Amerika Açılımı ile ticareti dış politikada belirleyici bir faktör haline getirmiştir.

Türk-Arjantin ilişkileri konusunda bu çalışma kapsamında Arjantin’in İstanbul Konsoloslugu’ndan Genel Konsolos Vekili Martin Exposito ile yapılan online mülakata göre, iki ülkenin benzer ürünler üretmesi ve rekabetçi tutumlar sergilemesi nedeniyle ekonomik ilişkiler son yıllarda yeterince güçlenememiştir. Ancak iki ülke arasında potansiyel büyüme olanakları bulunmaktadır ve yaratılacak karşılıklı güven ortamından ilişkiler olumlu etkileyecektir. (Arjantin’in İstanbul Konsoloslugu Genel Konsolos Vekili Martin Exposito ile online mülakat, 2019).

Türkiye Arjantin ile olan ilişkilerinde yumuşak güç unsurlarından da faydalanmıştır. Türkiye’nin Arjantin ile ilişkilerinde kamu diplomasisinin rolü büyüktür. Dış ticaretin artmasında başta Arjantin’de bulunan ticaret müşavirliği, DEİK, TASAM gibi kuruluşların bölge ile irtibatlarının artması, bölgeye hem kamu diplomasisinin hem de özel sektör temsilcilerinin sıklıkla ziyaretler gerçekleştirmesi Türkiye -Arjantin ilişkilerinin seyrini olumlu yönde etkilemiştir.

Türkiye-Arjantin ilişkilerinde son dönemde TİKA'nın öncülüğünde kalkınma yardımları ve diğer yardımlar gerçekleşmektedir. TİKA vasıtasıyla 2016 yılında 0,01 milyon \$'lık bir yardım gerçekleşmiştir (TİKA Kalkınma Yardımları Raporu, 2016). Öte yandan Arjantin İstanbul Başkonsolusluğu'ndan Exposito ile yaptığımız görüşmede TİKA'nın Ricardo Guterrez Çocuk Hastanesi göz ve yoğun bakım ünitesine tıbbi teçhizat desteğinde bulunduğu ve İslam Merkezi'nde bir çocuk okulu inşası üstlendiği bilgisi edinilmiştir.

Türkiye-Arjantin İlişkilerinin gelişmesinde bir diğer etken kültür ayağıdır. Türk dizilerinin Arjantin'de çok seyredilmesi ve THY'nin direkt uçuşlara başlaması Arjantin'den Türkiye'ye turist kazandırmıştır. Turizm ve diziler sayesinde iki toplum birbirini daha yakından tanımış ve aralarında bir kültürel alışveriş oluşmuştur. Exposito görüşmemizde iki ülke arasında kültürel ilişkilerin futbol, tango ve sinema ekseninde geliştiğini belirtmiştir. Bu üç kültürel öge iki toplumu yakınlaştırmaktadır. Ayrıca Türk dizileri Arjantin'de Türkiye'nin yumuşak gücünü yansıtmakta ve iki ülke kültürel ilişkilerini pekiştirmektedir.

SONUÇ

Güç, Uluslararası İlişkiler disiplinde yer alan önemli bir kavramdır. Pek çok teorinin merkezinde yer alan bu kavram, Joseph Nye'nin yumuşak güç tartışmaları ile literatürde daha geniş bir anlam kazanmıştır. Yumuşak güç istenilen sonuçları sert güce başvurmadan rıza, çekim ve ikna gibi yollarla elde etmektir. Günümüz dünyasında devletler sert gücün yanında yumuşak güç stratejisini de uygulayarak dış politik hedeflerine ulaşmayı arzu etmektedirler.

Çalışmamızın bir diğer teorik çalışması ise ticaret devleti yaklaşımıdır. Ticaret devleti yaklaşımı bir ülkenin dış politikasının ekonomik dinamikler tarafından belirlendiği bir tutumu ifade etmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye, bölge devletleri ile ticari ilişkilerini başta karşılıklı ekonomik bağımlılık çerçevesinde yürütmüş; ekonominin ön planda olduğu dış politika istikrar ve güven ortamının oluşmasına katkıda bulunmuştur. 2000'li yıllardan itibaren ise ticaret devleti kavramı Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin temel öğelerinden biri olmuş ve bu prensip çerçevesinde Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'daki ülkeler ile yoğun ticari ilişkilere girilmiştir.

Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından Türkiye başta siyasi ve ekonomik sebeplerle alternatif coğrafyalarla ilişkilerini geliştirmek istemiştir. Latin Amerika ise bu coğrafyalardan biridir. Latin Amerika, Meksika'nın güney sınırından başlayan ve en güneyde Arjantin ve Şili'yi de içine alan bölgeye verilen isimdir. Latin Amerika adı; İspanyol sömürgeciliği ile Latinlerin bu bölgeye yerleşmesi sonucunda oluşmuş kültürel bir terimdir. Burası 600 milyonu aşan nüfusu ve zengin yer altı zenginlikleri ile büyük devletlerin gözlerini diktikleri bir bölge konumundadır. Türkiye, 1990'lı yıllara kadar Latin Amerika ile ilişkileri ihmal etmiş ve bölge ile temas yetersiz kalmıştır. 1990'lı yılların başından itibaren başkanlık düzeyinde yapılan temaslar, 1990'ların sonlarında görev yapan dönemin dışişleri bakanı İsmail Cem'in girişimleri ile stratejik bir plana dönüşmüş ve ilk kez bölgeye yönelik sistemli bir dış politika oluşturulmuştur. İsmail Cem döneminde başlayan Latin Amerika Açılımı Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde geliştirilmiş ve çeşitli kurumlar vasıtasıyla derinleşmiştir.

2000'li yıllardan itibaren Türkiye'nin değişen Latin Amerika politikasının temelinde bölge ülkeleri ile sürdürülebilir bir ekonomik ilişki kurulması ön plandadır. Dış politikanın sürükleyicisi olan ekonomi ikili ilişkilerde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye bölge ülkeleri ile ekonomik ilişkilerini geliştirmek için bölgede bulunan ekonomik ve siyasal birliklere üye olmak için alternatif stratejiler geliştirilmiştir. Güney Amerika Ortak Pazarı olan MERCOSUR başta olmak üzere üye devletler ile serbest ticaret antlaşması imzalamaya çalışmıştır. Şili ile imzalanan serbest ticaret anlaşması bunlardan biridir. Meksika ile görüşmeler hali hazırda devam ederken diğer ülkeler ile serbest ticaret antlaşması imzalanmaya çalışılmaya devam edilmektedir. Türkiye'nin bölgede stratejik ortak olarak gördüğü Brezilya ve Meksika'yı, Arjantin, Venezuela ve Kolombiya takip etmektedir. Türkiye, sürdürmüş olduğu ticareti ön plana alan dış politikası ile 2000'li yılların başında 1 Trilyon \$ ticaret hacmini 2016 yılının sonunda 8 milyar \$'a kadar yükseltmiştir.

Türkiye'nin Latin Amerika politikasında yürütmüş olduğu aktif dış politikasının temelinde kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi olduğu açıktır. Kamu diplomasisi ayağında TİKA, Anadolu Ajansı ve elçilikler yer almaktadır. TİKA bölge ülkelerinde yaptığı kalkınma yardımları ile Türkiye'nin Değişen Latin Amerika Politikasında sürükleyici güç haline gelmiştir. Kolombiya ve Meksika'da açılan ofisleri ile TİKA bütün Latin Amerika'da altyapı, sağlık gibi alanlarda çalışmalarını

sürdürmektedir. 2000’li yılların başında sayıları çok az olan dış temsilcilikler son yıllarda artmış ve etkin bir dış politikanın temelini atmıştır.

Türkiye’nin yürütmüş olduğu kültürel diplomasi faaliyetleri arasında Diyanet İşleri Başkanlığı’nın attığı adımları da göstermek gerekir. Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet Vakfı aracılığıyla bölge Müslümanları ile ilişkilerini geliştirmeye çaba sarf etmektedir. Türkiye’nin aktif yürüttüğü dış politikaya paralel olarak Türk Hava Yolları (THY) bölgeye olan uçuşlarını artırmıştır. THY bölge ile Türkiye’yi adeta birbirine bağlamış ve son dönemde karşılıklı turizm faaliyetlerinin gelişmesine yardımcı olmuştur. Türk dizileri ise ilk kez Şili’de gösterime girdikten sonra bütün Latin Amerika’ya yayılmış ve Türk kültürünün tanıtılmasına yardımcı olmuştur.

Türkiye’nin Latin Amerika ile ilişkilerinin seyrini ortaya koymaya çalışan bu tez çalışmasının özel olarak eğildiği ülke ise Arjantin olmuştur. Çalışma kapsamında Türkiye-Arjantin ilişkileri siyasal, ekonomik ve kültürel olarak incelenmiştir.

Türkiye-Arjantin siyasi ilişkileri yaklaşık 150 yıllık, köklü bir geçmişe sahiptir. İlk ilişkiler Osmanlı İmparatorluğu ve Arjantin Devleti arasında 19. yüzyılın son çeyreğinde başlamış ve iki ülke devleti bu dönemde karşılıklı olarak konsolosluk açmışlardır. Cumhuriyet döneminde dostluk antlaşması ile pekişen ilişkiler 20. yüzyıl boyunca bir dizi antlaşma ile süregelmiştir. İki ülke arasında 1990’lı yıllardan itibaren devlet başkanları ve dışişleri bakanları düzeyinde karşılıklı ziyaretler gerçekleşmiştir. İki ülke ilişkileri özellikle 2000’li yıllarla birlikte hız kazanmıştır.

Türkiye-Arjantin ekonomik ilişkilerinde, 2018 sonu itibariyle ikili ticaret hacmi yarım milyar \$’ı aşan bir seviyeye ulaşmıştır. İki ülke arasında ticarete Arjantin dış ticaret fazlası vermektedir. Türkiye Arjantin’e sanayi ağırlıklı mallar ihraç ederken Arjantin’den tarım ağırlıklı ürünler ithal etmektedir. Ekonomik büyüklük henüz istenen seviyeyi yakalamış değildir.

Tezin bir diğer konusunu ise Türkiye-Arjantin arasındaki kültürel ilişkiler oluşturmaktadır. Arjantin-Türkiye kültürel ilişkilerinde turizm ve Türk dizilerinin etkisi büyüktür. THY’nin Arjantin’e uçuşları ve Türk dizilerin tanıtıcı faaliyetleri sayesinde Türkiye-Arjantin arasındaki turist sayısı artmakta ve bu da kültürel ilişkileri geliştirmektedir. Sonuç olarak denilebilir ki, 1990’lı yıllarla birlikte canlanan Türkiye-Latin Amerika ilişkileri çeşitli kamu diplomasisi ve buna bağlı yumuşak güç araçları

ile, özellikle 2000’li yıllarda artan bir ivme kazanmış; bu ivme Arjantin ile ikili ilişkilere de yansımıştır. Ancak genelde Latin Amerika, özelde Arjantin ile ilişkiler coğrafi uzaklıktan da kaynaklanan, çeşitli kısıtlamalardan etkilenmektedir. Bu kısıtlamaları aşmak yönünde, TİKA’nın yardım faaliyetlerine ilaveten, kültürel diplomasi unsurları ve THY’nin çabaları önemli bir potansiyel taşımaktadır.

KAYNAKÇA

İnternet Siteleri:

Academic Dictionaries And Encylopedias, "Academic Dictionaries and Encylopedias Falkland Islands Sovereignty Dispute", <http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki/11870893#sel=> [Erişim Tarihi : 10 Ekim 2018].

Airport Haber, "THY Latin Amerika'daki 5. Yılına Kutladı", 19 Nisan 2014, <http://www.airporthaber.com/havacilik-haberleri/thy-latin-amerikadaki-5-yilini-kutladi.html> [Erişim Tarihi : 5 Ekim 2017].

Airport Haber, "THY'nin Bogota Ve Panama Seferleri Başladı", 04 Mayıs 2016 , <http://www.airporthaber.com/thy-haberleri/thynin-bogota-ve-panama-seferleri-basladi.html> [Erişim Tarihi: 5 Ekim 2017].

Akçadağ, Emine "Dünyada Ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi", 21 Aralık 2009, Kamudiplomasisi Org, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> [Erişim Tarihi : 12 Ekim 2018].

Al Jazeera, "Al Jazeera Türk Dizileriyle Latin Açılımı", 29 Nisan 2017, www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turk-dizileriyle-latin-acilimi [Erişim Tarihi : 6 Ekim 2017].

Alışveriş Rehberi, "THY, Latin Amerika Ve Karayipler Hava Taşımacılığı Birliği'ne Üye Havayolu Olarak Katıldı", 12 Haziran 2012, http://www.alisverisrehberi.com/haber/thy_latin_amerika_ve_karayipler_hava_tasim_aciligi_birligi_ne_uye_havayolu_olarak_katildi.12585.html [Erişim Tarihi: 5 Ekim 2017].

Alpar, Selahattin "Türkiye - Latin Amerika – Hizla Gelişen İlişkiler”, *T.C. Dışişleri Bakanlığı*, http://www.mfa.gov.tr/turkiye---latin-amerika-_-hizla-gelisen-iliskiler-.tr.mfa [Erişim Tarihi : 8 Ekim 2017].

ANADOLU AJANSI (a), "Türkiye Latin Amerika'da Diplomatik Ağını Artıracak", 1 Kasım 2017, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/-turkiye-latin-amerikada-diplomatik-agini-artiracak/953516> [Erişim Tarihi : 1 Kasım 2017].

ANADOLU AJANSI (b), "Hakkımızda", <http://aa.com.tr/tr/p/tarihce> [Erişim Tarihi: 3 Ekim 2017].

ANADOLU AJANSI (c), "Anadolu Ajansı Kolombiya'daki Barış Sürecini Yakından Takip Ediyor", 17 Agostos 2017, <http://aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/anadolu-ajansi-kolombiyadaki-baris-surecini-yakindan-takip-ediyor/886261> [Erişim Tarihi: 3 Ekim 2017].

ANKARA ÜNİVERSİTESİ LATİN AMERİKA ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ. "www.latinamerika.ankara.edu.tr/files/2015/11/LAMER- tanitim-Kitapçığı-TR-ESP.pdf " [Erişim Tarihi: 3 Ekim 2017].

ANKARA ÜNİVERSİTESİ LATİN AMERİKA ÇALIŞMARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ, "Hakkımızda",
www.latinamerika.ankara.edu.tr/hakkimizda [Erişim Tarihi: 4 Ekim 2017].

Artı 49 Haber, "Türk Dizilerinin Latin Ezgileriyle Dans Ettiği Ülke", 18 Şubat 2017, <https://www.arti49.com/turk-dizilerinin-latin-ezgileriyle-dans-ettigi-ulke-arjantin-704491h.htm> [Erişim Tarihi: 15 Ekim 2017].

BEYOĞLU BELEDİYESİ, "Beyoğlu'na Güney Amerika'dan Kardeş Geliyor", 21 Ekim 2018, <http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu-belediyesi/haber-detay/Beyogluna-Guney-Amerikadan-Kardes-Geliyor/288/2857/2860> [Erişim Tarihi : 21 Ekim 2018].

Binbir Nota , "Turizm Acenteleri İşlerini BinRota Turizm İle Büyütüyor", 15 Ekim 2017, <http://www.marjinal.com.tr/basin-bulteni/turizm-acenteleri-islerini-binrota-turizm-ile-buyutuyor/2200> [Erişim Tarihi : 15 Ekim 2017].

CIA Factbook, "South America: Argentina",
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html> [Erişim Tarihi: 17 Ekim 2018].

Clarín Gazetesi, "Cada vez más argentinos viajan a Turquía gracias a las telenovelas", 15 Ekim 2017, https://www.clarin.com/tendencias/telenovelas-impulsan-turismo-destinos-turcos_0_r1362rKwXg.html [Erişim Tarihi : 15 Ekim 2017].

CNNTurk Haber, "Arjantin'de Yakışanı Yaptık", 11 Ekim 2017, <https://www.cnntrk.com/2010/dunya/05/31/erdogan.arjantinde.yakisani.yaptik/5783> [Erişim Tarihi : 11 Ekim 2017].

COOPERACION ARGENTINA, "CELAC", <http://cooperacionarg.gob.ar/es/celac> [Erişim Tarihi : 25 Ekim 2018].

DEİK Arjantin Ülke Bülteni, "<https://www.deik.org.tr/uploads/arjantin-ulke-bulteni-ekim-2015-2.pdf>" [Erişim Tarihi : 24 Ekim 2017].

DEİK, "Hakkımızda" <https://www.deik.org.tr/deik-deik-hakkinda> [Erişim tarihi : 8 Ekim 2017].

DEİK, "Heyet Ziyareti Sonuç Raporu" <https://www.deik.org.tr/uploads/sili-arjantin-heyet-ziyareti-sonuc-raporu-25-ekim.pdf> [Erişim tarihi : 18 Ekim 2018].

DEİK, "Türkiye Latin Amerika Hedefinde Hızla İlerliyor"
<https://www.deik.org.tr/Contents/FileAction/2046> [Erişim tarihi : 18 Ekim 2018].

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, "Türkiye - Arjantin Siyasi İlişkileri ",
www.mfa.gov.tr/turkiye-arjantin-siyasi-iliskileri.tr.mfa [Erişim Tarihi : 11 Ekim 2017].

EU, "EU and Argentina"

https://eeas.europa.eu/delegations/argentina_en/14114/Argentina%20and%20the%20EU [Erişim Tarihi : 19 Kasım 2018].

Tepeciklioğlu, Elem Eyrice "Afrika'ya Açılım Kararından Yirmi Sene Sonra

Türkiye-Afrika İlişkileri Nerede?", 4 Ocak 2019,

<http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-1514-20190104531395.pdf> [Erişim Tarihi : 12 Temmuz 2019].

Gabralı , Zeynep "Latin Amerika'yı Kasıp Kavuran 11 Dizi "

<http://www.ranini.tv/ozel/28362/2/latin-amerikayi-kasip-kavuran-11-turk-dizisi> [Erişim Tarihi: 21 Ekim 2018].

Gazete Vatan, "Arjantin'le 3 Protokol İmzalandı", 28 Mart 2005,

<http://www.gazetevatan.com/arjantin-le-3-protokol-imzalandi-50147-gundem/> [Erişim Tarihi : 3 Aralık 2017].

Global Security, "Argentina - US Relations"

<https://www.globalsecurity.org/military/world/argentina/forrel-us.htm> [Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018].

Gündem Kıbrıs, "Çavuşoğlu'ndan Latin Amerika ve Karayipler'e 'Stratejik Ortaklık

Çağrısı ", 4 Şubat 2017, <https://www.gundemkibris.com/mansetler/cavusoglundan-latin-amerika-ve-karayiplere-stratejik-ortaklik-cagrisi-h201371.html> [Erişim Tarihi: 4 Şubat 2017].

Haberler.com, "TİKA'dan Arjantin Güvenlik Bakanlığı Çalışanlarına Eğitim", 24

Kasım 2017, <https://www.haberler.com/tika-dan-arjantin-guvenlik-bakanligi-calisanlarina-10275372-haberi/> [Erişim Tarihi: 24 Kasım 2017].

Haberler.com, "TİKA'dan Kolombiya'daki Sel Bölgesine Yardım", 8 Nisan 2017

www.haberler.com/tika-dan-kolombiya-daki-sel-bolgesine-yardim-9474581-haberi/ [Erişim Tarihi : 8 Ekim 2018].

Haberler.com, "THY, Haziran Ayında Arjantin'e Uçuyor", 11 Şubat 2012,

<https://www.haberler.com/thy-haziran-ayinda-arjantin-e-ucuyor-3351222-haberi/> [Erişim Tarihi : 5 Ekim 2017].

Karar Gazetesi, "Türk Dizileri Latin Amerika'da Brezilya Dizilerini Tahtından Etti",

18 Temmuz 2019, www.karar.com/hayat-haberleri/turk-dizileri-latin-amerikada-brezilya-dizilerini-tahtindan-etti-587897 [Erişim Tarihi : 6 Ekim 2017].

Hürriyet, "Türkiye Arjantin'i 'Ermeni Yasası' nedeniyle kınadı", 13 Ocak 2007,

<http://www.hurriyet.com.tr/turkiye-arjantini-ermeni-yasasi-nedeniyle-kinadi-5772498> [Erişim Tarihi: 11 Ekim 2017].

Index Mundi, " Argentina Ggd : Composition by Sector ", 20 Ocak 2018,

https://www.indexmundi.com/argentina/gdp_composition_by_sector.html [Erişim Tarihi : 25 Ekim 2018].

İSTANBUL TİCARET ODASI, "Arjantin Ülke Bülteni"

<http://www.ito.org.tr/Dokuman/Ulke/Arjantin.pdf> [Erişim Tarihi: 14 Ekim 2017].

İZMİR TİCARET ODASI, "İhracatçılar İçin Yeni Hedef Latin Amerika", 8 Haziran 2016, <http://www.izto.org.tr/tr/ehaber/type/read/id/1919> [Erişim Tarihi: 17 Ekim 2018].

Journal of Democracy, "What is Sharp Power ?", Temmuz 2009

,<https://www.foreignaffairs.com/articles/2009-07-01/get-smart> [Erişim Tarihi : 12 Temmuz 2019]

İbrahim Kalın, "Türk Dış Politikası Ve Kamu Diplomasisi", 12 Ekim 2018,

<https://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20> [Erişim Tarihi : 12 Ekim 2018].

La Nacion, "Más Tensión Entre La Argentina y Turquía La Nacion", 25 Nisan 2015,

<http://www.lanacion.com.ar/1787478-mas-tension-entre-la-argentina-y-turquia> [Erişim Tarihi : 11 Ekim 2017].

La Nacion, "Los 10 Ejes De La Política Exterior Argentina, Según Susana

Malcorra", 18 Şubat 2016, <https://www.lanacion.com.ar/1872114-los-10-ejes-de-la-politica-exterior-argentina-segun-susana-malcorra> [Erişim Tarihi : 22 Ekim 2018].

Lainformacion, "Argentina y Turquía Estrechan Relaciones Con Nuevos Acuerdos De Cooperación Lainformacion ", 20 Ocak 2011,

https://www.lainformacion.com/mundo/politica/cumbre/argentina-y-turquia-estrechan-relaciones-con-nuevos-acuerdos-de-cooperacion_JkualKZZjzk3egUwAu5d1 [Erişim Tarihi : 11 Ekim 2017].

Mercopress, "Argentina-Russia-Strategic-Relationship", 25 Ocak 2018,

<http://en.mercopress.com/2018/01/25/macri-and-putin-in-moscow-reaffirm-argentina-russia-strategic-relationship> [Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018].

MERCUSOR, "Que Es Mercusor ? "

<http://www.mercosur.int/innovaportal/v/4725/11/innova.front/mercosur-escolar> [Erişim Tarihi : 25 Ekim 2018].

Fernando Mingo, "What Is The Relationship Like Between Argentina And The

UK?", 31 Mayıs 2016, <https://www.quora.com/What-is-the-relationship-like-between-Arentina-and-the-UK> [Erişim Tarihi : 15 Ekim 2018].

Ministerio Turismo Presendecia De Nacion, "Ministerio Turismo Presendecia De

Nacion Estadisticas " <http://www.yvera.gov.ar> [Erişim Tarihi : 14 Ekim 2017].

Joseph Nye, "Get Smart Combining Hard and Soft Power", *Foreign Affairs*,

Temmuz-Ağustos 2009 , <https://www.foreignaffairs.com/articles/2009-07-01/get-smart> [Erişim Tarihi : 12 Temmuz 2019].

Joseph Nye, "The Information Revolution and Soft Power", Ocak 2014,

<https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11738398/Nye-InformationRevolution.pdf> [Erişim Tarihi : 10 Ekim 2018].

OEC ARGENTINA, "OEC Argentina", *Atlas Media*,
<https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/arg/> [Erişim Tarihi : 25 Ekim 2018].

Aigerim Ramizova, "Power in Ir : Hard, Soft and Smart", *Cultural Diplomacy*, Aralık 2015, http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2015-12_annual/Power-In-Ir-By-Raimzhanova,-A.pdf [Erişim Tarihi : 11 Ekim 2018].

Eren Okur, "Türkiye-Latin Amerika İlişkileri", *Bilgesam*, 20 Temmuz 2009
<http://www.bilgesam.org/incele/94/-turkiye-latin-amerika-iliskileri/#.W8Xk3Xv7TIW> [Erişim Tarihi : 7 Ekim 2018].

Abdullah Özkan, "Kamu Diplomasisi Perspektifinden Türk Dilinin Yurtdışında Temsilinin Türkiye'nin Marka Değerine Katkısı : Yunus Emre Enstitüsü Üzerinden Bir Değerlendirme",
https://www.academia.edu/36264175/T%C3%BCrkiyenin_marka_de%C4%9Feri_ve_Yunus_Emre_Enstit%C3%BCs%C3%BC.pdf [Erişim Tarihi : 27 Mart 2018].

Star Gazetesi, "THY Paraguay'la İkilili Anlaşma İmzaladı", 01 şubat 2017
<https://www.star.com.tr/airstar/thy-paraguayla-ikili-anlasma-imzaladi-haber-1182155/> [Erişim Tarihi : 8 şubat 2019].

Yurdagül şimşek ve Hüseyin Hayatsever, "Türkiye-Venezüella Yakınlaşmasının Altında Ne Yatıyor?", Sputnik News, 10 Ekim 2017,
<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201710101030527038-turkiye-venezuela-yakinlasmas/> [Erişim Tarihi : 10 Ekim 2017].

T.C. EKONOMİ BAKANLIğI, "Arjantin ile İlişkiler",
<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Arjantin/html-viewer>
ulkeler;jsessionid=pr8WDwmq9opGp9ngLUC5BRrHkY9Rsiq6p_sjzFNUoM5BQFSerb-y!107792053?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-159463&contentTitle=Türkiye%20ile%20Ticaret& [Erişim Tarihi : 13 Ekim 2017].

T.C. BAşBAKANLIK KAMU DİPLOMASİ KOORDİNATÖRLÜğÜ, "Arjantinli-Gazetecileri-Turkiyede-Agırladık", 5 Ekim 2017, www.dk.gov.tr/haber/arjantinli-gazetecileri-turkiyede-agirladik/566 [Erişim Tarihi : 5 Ekim 2017].

T.C. BAşBAKANLIK KAMU DİPLOMASİ KOORDİNATÖRLÜğÜ. "Türk Dış Politikası THY ile Güç Kazanıyor", 5 Ekim 2017, <https://kdk.gov.tr/haber/turk-dis-politikasi-thy-ile-guc-kazaniyor/222> [Erişim Tarihi : 5 Ekim 2017].

T.C. BAşBAKANLIK KAMU DİPLOMASİ KOORDİNATÖRLÜğÜ, "Latin Amerikalı Gazeteci Heyeti Programı Düzenlendi" <https://kdk.gov.tr/haber/latin-amerika-gazeteci-heyeti-programi-duzenlendi/584> [Erişim Tarihi : 5 Ekim 2017].

T.C. BAşBAKANLIK KAMU DİPLOMASİSİ KURUMU KOORDİNATÖRLÜğÜ, "Kuruluş T.C Başbakanlık Kamu Diplomasisi Kurumu Koordinatörlüğü", <https://kdk.gov.tr/faaliyetler/kurulus/7> [Erişim Tarihi : 5 Ekim 2017].

T.C. DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI, "Güney Ortak Pazarı (MERCOSUR)"
<http://www.mfa.gov.tr/guney-ortak-pazari.tr.mfa> [Erişim Tarihi : 25 Ekim 2018].

T.C. DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI, "Karayipler Topluluğu (CARICOM)"
<http://www.mfa.gov.tr/karayipler-toplulugu.tr.mfa> [Erişim Tarihi : 19 Ekim 2018].

T.C. DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI, "Türkiye - Brezilya Siyasi İlişkileri"
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-brezilya-siyasi-iliskileri.tr.mfa> [Erişim Tarihi : 19 Ekim 2018].

T.C. DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI, "Türkiye - Meksika Siyasi İlişkileri",
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-meksika-siyasi-iliskileri.tr.mfa> [Erişim Tarihi : 19 Ekim 2018].

T.C. DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI, "Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayiplere Yönelik Politikası ve Bölge Ülkeleri ile İlişkileri " http://www.mfa.gov.tr/i_-turkiye_nin-latin-amerika-ve-karayiplere-yonelik-politikasi-ve-bolge-ulkeleri-ile-iliskileri.tr.mfa [Erişim Tarihi : 30 Kasım 2017].

T.C. DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI, "T.C. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Arjantin, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti ve Meksika'yı Kapsayan Ziyareti"
<http://www.mfa.gov.tr/disisleri-mevlut-cavusoglundun-arjantin-paraguay-dominik-cumhuriyeti-ve-meksikayi-%20kapsayan-ziyareti-arjantin.tr.mfa> [Erişim Tarihi : 12 Ekim 2017].

T.C. TİCARET BAKANLIĞI, "Türkiye - Arjantin Dış Ticaret"
<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-amerika/arjantin/ulke-profilu/turkiye-ile-ticaret> [Erişim Tarihi : 27 Ekim 2018].

Ticaret Gazetesi, "Latin Amerika'ya Turizm Tanıtım Ofisleri", 5 Temmuz 2013
http://www.ticaretgazetesi.com.tr/haberler_latin_amerikaya_turizm_tanitim_ofisleri-1-1-sayfa_id-666-id-173465 [Erişim Tarihi : 6 Ekim 2017].

TİKA, "Meksika Koordinasyon Ofisi ", 1 Ekim 2017
www.tika.gov.tr/tr/haber/tika_meksika_program_koordinasyon_ofisi [Erişim Tarihi : 1 Ekim 2017].

TİKA, "TİKA Kolombiya", www.tika.gov.tr/tr/ara?s=tika+kolombiya [Erişim Tarihi: 3 Ekim 2017].

TİKA, "Hakkımızda", <http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649> [Erişim Tarihi : 3 Ekim 2017].

TİKA, "Meksika'daki Depreme Uzanan İlk Dost Eli",
http://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika_meksika%27daki-depreme-uzanan-ilk-dost-eli-41662 [Erişim Tarihi : Şubat 2018].

TİMETÜRK, "THY İle Copa Airlines Arasında Ortak Uçuş Anlaşması "
<https://www.timeturk.com/thy-ile-copa-airlines-arasinda-ortak-ucus-anlasmasi/haber-606709> [Erişim Tarihi : 9 Şubat 2019].

Tourism Today, "Thy, Avrupa İle Latin Amerika Arasında Ortak Uçuşlara Başlıyor", 29 Nisan 2017, <http://www.tourismtoday.net/thy-avrupa-ile-latin-amerika-arasinda-ortak-ucuslara-basliyor-47687h.htm> [Erişim Tarihi : 8 Şubat 2019].

Vehbi Tülek, "Brezilya'da Yüz Bin Osmanlı Vatandaşı", 17 Agostos 2015, <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/vehbi-tulek/257534.aspx> [Erişim Tarihi : 17 Agostos 2017].

TÜRKİYE CUMHURİYETİ EKONOMİ BAKANLIĞI, "Türkiye ile Ticaret" <http://bit.ly/2icv7rL> [Erişim Tarihi : 3 Aralık 2017].

UÇHİSAR BELEDİYESİ, "Kapadokya, WTM Kapadokya Turizm Fuarında Başarıyla Tanıtıldı ", <http://www.uchisar.bel.tr/kapadokya-wtm-latin-amerika-turizm-fuarinda-basariyla-tanitildi/> [Erişim Tarihi : 6 Ekim 2017].

UNASUR, "¿Quines Somos? " <https://www.unasursg.org/es/quienes-somos> [Erişim Tarihi : 25 Ekim 2018].

Worldatlas, "What Are The Biggest Industries In Argentina?", 7 Mart 2018, <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-biggest-industries-in-argentina.html> [Erişim Tarihi: 25 Ekim 2018].

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ , "Yunus Emre Enstitüsü Brezilya'da Faaliyetlerine Başladı", 1 Kasım 2017, http://www.yee.org.tr/tr/faaliyethaberleri/yunus-emre-enstitusu-brezilya-da-faaliyetlerine-basladi_3833 [Erişim Tarihi : 1 Kasım 2017].

Turizm Güncel, "Türk Hava Yolları Güney Amerika'nın İki Önemli Kentine Uçuş Başlatıyor" <http://turizmguncel.com/haber/turk-hava-yollari-guney-amerika'nin-iki-onemli-kentine-ucus-baslatiyor-h29774.html> [Erişim Tarihi : 5 Ekim 2017].

TUYED, "THY Arjantin, Libya, İran Ve Kamerun'a Uçuş Koydu", 12 Aralık 2012 <http://www.tuyed.org.tr/thy-arjantin-libya-ran-ve-kameruna-ucu-koydu/> [Erişim Tarihi : 8 Ocak 2019].

TUYED, "Emitt Turizm Fuarı Açıldı", 24 Ocak 2013, <http://www.tuyed.org.tr/dou-akdeniz-uluslararası-turizm-ve-seyahat-fuar-emitt-balad/> [Erişim Tarihi : 1 Ekim 2018].

DERGİLER

Ağırseven, N., & Örki, A. (2017). Türk Televizyon Dizilerinin Yumuşak Güç Aracı Olarak Değerlendirilmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*,7(13), 838-852.

Barnett, M. ve Raymond Duvall (2005). Power in International Politics, *International Organization*, 59(1), 39-75.

Bellot, A. R. (2013). The Malvinas/Falklands War (1982): Pacific Solutions for an Atlantic , *Coolabah* (10), 20-30.

- Botta, P. (2010). Las relaciones diplomáticas y consulares entre la República Argentina y el Imperio Otomano, *Presenca Arabe Na America do Sul*, 5, 17-46.
- Calder, K. E. (2009). Soft Power and Foreign Policy in 21st Century International Affairs. *Japan Spotlight* (9), 30-33.
- Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 23 - 37.
- Davutoğlu, A. (1997). Medeniyetlerin Ben İdraki . *Divan*, 1, 1-53.
- Dinçer, C. C. (2017). Günümüz uluslararası ilişkilerinde turizmin türkiyede yumuşak güç olarak kullanılmasına yönelik bir değerlendirme. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 1, 283-293.
- Erdağ, R. (2013). Türkiye'nin Stratejik Kültürü ve Dış Politikada Yansıması, *Akademik İncelemeler Dizisi*, 8(1), 51-76.
- Genç, H., & Bozkurt, İ. M. (2010). Osmanlı'dan Brezilya ve Arjantin'e Emek Göçü ve Göçmenlerin Sosyo Ekonomik Durumu. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, XXVIII(1), 71-103.
- Güder, S., & Mercan, M. H. (2012). 2000 Sonrası Türk Dış Politikasının Temel Parametreleri ve Orta Doğu Politikası. *İnsan ve Toplum Dergisi*, 2, 57-92
- Gürkaynak M. ve Yalçın S. (2009). Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme, *Uluslararası İlişkiler*, 6 (23),73-92.
- İnat, K. (2014). Türk Dış Politikasının Kapasitesinin Dönüşümü : Ak Parti Dönemi. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-24.
- Klich, I. (1993). Argentine-Ottoman Relations and Their Impact on Immigrants from the Middle East: A History of Unfulfilled Expectations, 1910-1915. *The Americas*, s. 177-205.
- Kirişçi, K. (March 2009). The Transformation of Turkish Foreign Policy: The Rise of the Trading State. *New Perspectives On Turkey*, 40, 29-57.
- Levaggi, A. G. (2013). Horizon for Stratejic Relationship. *Latin America and World Economy, Perceptions : Journal of International Affairs*, XVIII, 99-115.
- Lucini, M. (2011). El Impacto De Las Series De Televisión Turcas En Los Países Arabes, *Awraq*, 4, 29-47.
- Oğuzlu, T.(2007). Soft Power in Turkish Foreign Policy. *Australian Journal of International Affairs*, 61(1), 81-97.
- Öner,S.(2013). Soft Power İn Turkish Policy: New Instruments And Challenges. *Euxenios*,10, 7-15.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç : Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 63(3), 114-144.

Temel, M. (2002). XIX. ve XX. Yüzyılın Başlarında Brezilya - Osmanlı İlişkileri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 167 - 189.

Tuğtan, M. A. (2016). Kültürel Değişkenlerin Dış Politikadaki Yeri: İsmail Cem ve Ahmet Davutoğlu. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi*, 13(49), 3-24.

Wendt, A. (2013). Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur : Güç Politikalarının Sosyal İnşası. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10, 1-43.

Yeşiltaş, M. & Balcı, A. (2011). AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita. *Bilgi*(23), 9-34.

Yılmaz, A. B. & Kılıçoğlu, G. (2016). Türkiye'nin Latin Amerika Açılımında Bir Yumuşak Güç Aktörü Olarak Diyanet İşleri Başkanlığı. *Journal of Current Resources on Social Sciences*, 1(6), 135-154.

Yılmaz, S. (2011). Yumuşak Güç ve Evrimi. *Turan Stratejik Araştırmalar*(12), 31-36.

KİTAPLAR

Akıllı, E. (2013). *Türkiye'de Devlet Kimliği ve Dış Politika (2. b.)*. Ankara: Nobel Akademik Yayın Evi.

Alexander, W. (2013) (Çev. Helin Sarı Ertem ve Suna Gülfer İhlamur Öner). *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi (2 b.)*. İstanbul: Küre Yayınları.

Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği (8. baskı)*. Bursa: Mkm Yayıncılık.

Balcı, A., & Kardaş, Ş. (2014). *Uluslararası İlişkilere Giriş (2.Baskı)*. İstanbul: Küre Yayınları.

Burchill, S. (2013). "Liberalizm", Scott Burchill, Andrew Linklater Et Al. *Uluslararası İlişkiler Teorileri içinde (çev. Muhammed Ali Ağcan ve Ali Arslan)*.(1. baskı) İstanbul: Küre Yayınları.

Betts, R. K. (2017). *Conflict After The Cold War : Arguments On Causes of War and Peace. (5.edition)*.New York: Routledge

Caar, E. H. (1946). *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*. Londra: Macmillan & Co Ltd.

Çelenk, A. (2009). "Türkiye'nin Latin Amerika Politikası". M. A. Burhanettin Duran içinde, *Türk Dış Politikası Yıllığı*.(1.baskı). Ankara: SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.

Dahl, R. (1957). *The Concept of Power. (2. Baskı)*.Yale: Behavioral Science.

Davutoğlu, A. (2001). *Stratejik Derinlik (110. baskı)*. İstanbul: Küre Yayınları.

Holsti, K. (1964). *The Concept of Power In The Study Of International Relations (4. baskı)*. New Jersey: International Studies of Association.

- Kavak, S. D. (2014). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı*. (1.baskı). İstanbul: Hükümdar Yayınları.
- Keohane, R. O. ve Nye, J. S. (1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. (1.Baskı). Boston: Little Brown.
- Kutlu, M. N., & Arıkan, Ş. (2012). *Osmanlı İmparatorluğu - Latin Amerika (Başlangıç Dönemi)* (1 b.). Ankara: Latin Amerika Çalışmaları ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Mızrak, Örnek, S., & Baransel. (2015). *Türkiye - Latin Amerika İlişkileri: Siyaset, Ekonomi ve Enerji*. (1.Baskı). İstanbul: Beta Basım.
- Morgenthau, H. J. (1948). *Politics among Nations*.(1. Baskı).New York: Alfred A. Knopf.
- Naren Chitty, L. J. (2017). *The Routledge of Handbook of Soft Power* (1 baskı.). New York: Routledge.
- Nye, J. S. (1990). *Soft Power: The Means To Success in World Politics* (8. baskı). Newyork: Public Affairs.
- Rosecrance, R. N. (1986). *The Rise of the Trading State: Commerce And Conquest in The Modern World*.(1. Baskı).New York: Basic Books.
- Oran, B. (2004). *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular Belgeler Yorumlar*.(2. Baskı). Ankara: İletişim Yayıncılık.
- Öktem, K. (2015). Türkiye'nin Uluslararası İlişkilerinde Gelenek Dışı Siyasi Aktörler. *2000'li Yıllarda Türk Dış Politikası: Fırsatlar, Riskler Ve Krizler* içinde. Özden Zeynep Oktav ve Helin Sarı Ertem (der.).(1.Baskı), s47-85. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Özerdem, F. (2017). Türkiye – Arjantin İlişkileri. *Dünya Siyasetinde Latin Amerika* içinde. İsmail Ermağan.(1.Baskı),s292-312. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Ünsal, Ü. (2013). Kamu Diplomasisi. *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar İçinde. Baskın Oran. (1. Baskı)*, s0-627.İstanbul: İletişim Yayıncılık.

TEZLER

- Altınalan, H. (2015). Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü: Anadolu Ajansı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Cingöz, S. C. (2013). Osmanlı - Arjantin İlişkileri (1840 - 1918). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Selçuk, O. (2012). Turkish Airlines as a Soft Power Tool.YayınlanmamışYüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

RAPORLAR

Hüsamettin Arslan. " Brezilya Faaliyet Raporu ". *Yunus Emre Enstitüsü Brezilya Faaliyet Raporu*, São Paulo, 2018,s1.

Datamonitor, *Argentine Country Profile*, İngiltere, 2016,s1.

Enerdata Intelligence and Consulting, *Country Energy Report*, Brezilya, 2016,s1.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, *Latin Amerika Pazar Raporu*, Ankara,2018, s1-68.

Deniz Karaevli. "Arjantin Ülke Raporu". *LAMER Ülke Raporu*, Ankara,2013,s1-15.

Marketline, *Country Profile Series: Argentina In-depth Pestle Insights*, Argentina Londra, 2016,s1.

T.C. BUENOS AIRES BÜYÜKELÇİLİĞİ, *T.C. Buenos Aires Büyükelçiliği Arjantin Ülke Raporu*, Buenos Aires,2013, s1-35.

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, *Dışişleri Bakanlığına T.C. Arjantin Büyükelçisinin Göndermiş Olduğu Rapor*, Buenos Aires, 1946, s1.

T.C. BUENOS AIRES BÜYÜKELÇİLİĞİ, *Arjantin Müttehaatlik Hizmetleri Bilgi Notu*. Buenos Aires, 2015, s1.

T.C. DIŞİŞLERİ ARŞİVİ, *Hariciye Vekaletine Gönderilen Rapor*, Buenos Aires, 1933,s1.

T.C. DIŞİŞLERİ ARŞİVİ, *T.C Dışişleri Bakanlığına Gönderilen Siyasi Rapor*, Buenos Aires, 1941,s1.

TİKA, *Türkiye Kalkınma Yardımları 2016 Raporu*, Ankara, TİKA, 2016,s37.

TİKA, *Türkiye Kalkınma Yardımları 2017 Raporu*. Ankara, TİKA, 2017,s29.

U.S DEPARTMENT OF STATE , *Background Note : Argentina.*, Western Hemisphere, 2018, p1.

Işık, Özel. "Ekonomik Küreselleşme Sürecinde Türkiye - Meksika İlişkileri". *SETA Raporu*, Ankara, 2015, s 8.

BİLDİRİLER

Quintana, J. U. (2009). The Argentina-China Relations: A Peripheral Realist Analysis. *XXI IPSA World Congress*, Santiago.

KİŞİSEL GÖRÜŞME

Exposito, Martin.- Arjantin'in İstanbul Vekil Konsolosu - " Türkiye – Arjantin İlişkileri " konulu görüşme. İstanbul: 1 Şubat 2019.